

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"צ שליט"א

פרשת
נח

א' דר"ח [ל' תשרי] – ו' מרחשון תשפ"ד

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות
מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

לא תפניע — אזהרה לבית דין שלא יסגירוהו לבעליו להשתעבד בו. **לבשאקחך** — דבר שלא בא לעולם הוא. **בלוקח עבד על מנת לשחררו** — דאי בשיחררו ובא להשתעבד בו — לא קרי ליה קרא "עבד". **משום איבה** — איבת אחותה ואיבת בעלה. ואשארא כרבי מאיר שכירא ליה. **קונם שאני עושה לפיך** — מעשה ידי יהיו לפיך בהקדש — אין בעלה מאיר שכירא ליה. **קונם שאני עושה לפיך** — מעשה ידי יהיו לפיך בהקדש — אין בעלה צריך להפר, שאין נדרה חל, שהרי משועבדת לו. **שמא תעדיף** — על מעשה ידיה יותר מן הראוי לו, ויותר ממנה שהיא חייבת לעשות לו. ובכתובות (סד,ב) אמרינן: מה היא עושה לו — משקל חמש סלעים שתי ביהודה, שהן עשר סלעים בגליל. ולכי אתיא העדפה — קדשה, אף על גב דלא באה לעולם בשעת הנדר. לעושיהם — למי שבראם. ומיהו, במידי דמשתעבדי דידיה לבעל — לא מצי לאקדושינהו. **משנה אשה עמך בפועל** — בפעולת יום אחד. **גמרא והוא שנתן לה פרוטה** — ואמר לה: התקדשי לי בפרוטה זו על מנת כר. והא אתא לאשמועינן תנא דידן, דבשכר דיבור או בשכר פעולה — לא מקדשה, דשינה לשכירות מתחילה ועד סוף, ונמלוה הוא. ולקמן מפרש היכי שמע לה ריש לקיש מפתניתין. **שהרכבתיך** — בכר נתחיבה לו והוי מלוה גבה. **שאריביך** — והרכיבה. **בצוותא** — שלא אשב יחידי. **דימום** — בנין. **על מנת** — תנאה משמע, ולא בשכר. **משנה** על מנת שיניקה אבא — אביו של חתן. **ריצה האב** — בגמרא מפרש לה. **מלמדין** וכו' — כדי לעקור את הקידושין למפרע, ולא תזקק ליבם.

גמרא

בגון דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו — הכא משמע דלמאן דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם — מכל מקום צריך לומר "מעכשיו". וכן משמע בפרק קמא דבבא מציעא (סז,ב), דקאמר התם, אמר רבא: שדה זו לכשאקחנה תהא קנויה לך מעכשיו. וקשה: דהא מילתא דרבי מאיר בסמוך, גבי "לאחר שאתגייר" "לאחר שתתגיירי" כו', דאמר רבי מאיר מקודשת, ולא קאמר דליבעי למימר "מעכשיו". ואמאי צריך לומר בשדה דמקנה דבר שלא בא לעולם — מכל מקום צריך הוא לומר "מעכשיו". ואף על גב דליתיה בברייתא, ובדאשכחן בפרק "האשה שנפלו" (כתובות פב,א) גבי "משוך פרה זו ולא תהא קנוייה לך עד לאחר שלשים יום", ומוקי לה דאמר "מעכשיו", ואף על גב דליתיה במילתיה — הא לא נזדהר לומר כן; דמסברא מהני, למאן דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כדבר שבא לעולם, דלא מצינו חלוק בדבר. ובדבר שבא לעולם — לא מצרכינן לומר "מעכשיו", דהא אמר במתניתין: הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום, הא בא אחר וקידשה — מקודשת, ואף על גב דלא אמר "מעכשיו". והדרא קושיא לדוכתיה: לכך אומר רבינו יצחק: דלא דמיך דלגבי קידושין היינו טעמא דלא בעי למימר "מעכשיו" — משום דסתם קידושין בבסף, וקנין מעות לא מתבטל, כדאמר לעיל: לא בא אחר וקדשה — מקודשת, ואף על גב דנתאבלו המעות. אבל הכא, גבי שחרור של עבד וגבי שדה, דסתם רוב קניינם בשטר, ואם לא אמר "מעכשיו" — הוה אמינא אם נתקרע השטר בתוך הזמן — העבד לא יהא משוחרר, וגבי שדה נמי — לא יהא קנוי לו. לחכי נקט בשדה ובעבד לישנא דמדני בכל ענין, אפילו נקרע השטר, והיינו בשאמר לו "מעכשיו". והרב רבינו משה פירש: דלהכי נקט "מעכשיו" גבי שדה ועבד — לאשמועינן דסבר כרבי מאיר, דאמר: אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, אף על פי שרוצה שיחול הקנין מעכשיו — קנה. דאי לא נקט "מעכשיו" — הוה אמינא דאתיא אפילו כרבנן, וצריך לעשות קנין אחר השחרור. ואם תאמר: כיון שלא חל הקנין, אמאי הוזהיר הכתוב שלא להסגיר עבד אל אדוניו? הא לא שיחרר ליה מכל מקום, כשפודהו או קנייהו — שליחותיה עבדינן, דניחא ליה לרבקו בהימנותיה, כדאמרינן בפרק קמא דבבא מציעא (טו,ב), גבי גזל שדה וחזר ולקחה מבעלים הראשונים כו'. ומסיק: דניחא ליה לרבקו בהימנותיה. אבל גבי קידושין לא שייך למימר הכי, ולכך לא בעי אמר "מעכשיו". ומיהו, קשה לפירוש רבינו יצחק דפירש ד"מעכשיו" מהני אפילו נתקרע הגט — אם כן למה לי ב"משוך פרה זו מעכשיו לאחר שלשים יום", דקא מוקי לה רבי יוחנן אפילו בעומדת באגם, דמקום ראוי למשיכה, פירוש: ולא מיבעיא בחצירו. הא אפילו ברשות הרבים קיימא — קנה, כיון דאמר "מעכשיו"! ויש לומר: דרבי יוחנן לטעמיה לעיל בפירקין (ס,א): "מעכשיו" ולאחר שלשים יום — שיורא הוי, והכי קאמר: מעכשיו יתחילו הקידושין, ולא יגמרו אלא עד לאחר שלשים יום. וכמו כן אמר גבי "מעכשיו" דמשיכה. וכיון דלא קנה לגמרי — צריך שיהו נשעת גמר המשיכה במקום ראוי למשיכה. ומשום הכי מוקי לה רבי יוחנן התם בעומדת באגם, דראוי למשיכה, אבל ברשות הרבים — לא. והא דקאמר הכא דאפילו נקרע השטר מהני, הואיל ואמר ליה "מעכשיו" — אתיא כשמואל, דאמר לעיל (נט,ב): תנאה הוי. וצריך לדקדק אליבא דרבי יוחנן איך אנו קונין שדה דבר לאחר זמן, בגון שירדוים ושאר תנאים? דהא אפילו אמר ליה "מעכשיו" לא מהני לרבי יוחנן אם חזר בו, אם הוא קנין סודר, כיון שאין הסודר ביד הקונה בסוף הזמן, דהדרא סודרא למריה. דהכי נמי אמר (נדרים מה,ב): גבי ההוא גברא שרצה להקנות נכסים לבריה על מנת שיהא בר בריה צורבא מרבנן (הוא), וקאמר התם דלא קני, מהאי טעמא, דאימת קא קני — כי הויא בריה צורבא מרבנן, וההיא שעתא בבר הדרא סודרא למריה. ואמר הרב רבינו משה: דשמא "על מנת" מהני אפילו לרבי יוחנן, ולא הוי שיורא אלא תנאי. ולכך טוב לומר "על מנת מעכשיו". **הכי** גרסינן: קונם מה שאני עושה לפיך — ולא גרסינן: איני עושה. כיון דבטלאן! דמשועבדת לבעלה — לא מצית למיסר בקונם. **יפר** שמא תעדיף — תימה: הלא אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה ועינוי נפש! ויש לומר: דהא נמי דברים שבינו לבינה, שלפי שאי אפשר לצמצם ליהנות משלה מה שהיא חייבת לו, ואי אפשר שלא יהנה יותר מן הראוי לו, ויאסר אף בשאר מעשה ידיה — ולכן צריך להפר. **וירים** איתנדו בעולם — והוי במקדיש דקל לפירותיו, דמדהני אפילו למאן דאמר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. והוא הדין דמצי לשנויי: שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו, כדתניא בפרק "אף על פי" (כתובות נט,א).

תוספות

"לא תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו", רַבִּי אוֹמֵר: בְּלוֹקֵחַ עֶבֶד עַל מְנָת לְשַׁחְרְרוֹ הַכָּתוּב מְדַבֵּר. הֵיכִי דָּמֵי? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: כְּגוֹן דִּכְתַב לֵיהּ "לְכְשֶׁאֶקָּחֶךָּ חֲרֵי עַצְמָךְ קָנוּי לְךָ מֵעַכְשָׁיו". רַבִּי מֵאִיר - דְּתָנֵיָא: הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה "הֲרֵי אַתְּ מְקוּדֶּשֶׁת לִי לְאַחַר שֶׁאֶתְגַּיֵּיר" "לְאַחַר שֶׁתִּתְגַּיְּירִי" "לְאַחַר שֶׁאֲשַׁחְרֵר" "לְאַחַר שֶׁתְּשַׁחְרְרִי" "לְאַחַר שֶׁיָּמוּת בַּעֲלֵיךְ" "לְאַחַר שֶׁתָּמוּת אֲחוֹתֵיךְ" "לְאַחַר שֶׁיַּחֲלוֹץ לְךָ יְבָמֵיךְ" - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מְקוּדֶּשֶׁת. רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר אוֹמֵר: אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, וּמַה טַּעַם אָמְרוּ "אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת" - מִשּׁוּם אֵיבָה. - וְנַחֲשׁוֹב נָמֵי רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא! - הַיְינוּ רַבִּי, הַיְינוּ רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא. - וְנַחֲשׁוֹב נָמֵי רַבִּי עֲקִיבָא, דְּתָנֵיא: "קוֹנָם שָׁאֲנִי עוֹשֶׂה לְפִיךְ" - אֵין צָרִיךְ לְהָפֵר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: יָפֵר, שֶׁמָּא תַּעֲדִיף עָלָיו יֶתֶר מִן הָרָאוּי לוֹ. - הָאִיתְּמַר עֲלָהּ: אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: בְּאוֹמֶרֶת "יְקֻדַּשְׁתִּי יָדֵי לְעוֹשֵׂיהֶם" - וְיָדֵים אֵיתְנְהוּ בָּעוֹלָם.

משנה הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה "הֲרֵי אַתְּ מְקוּדֶּשֶׁת לִי עַל מְנָת שֶׁאַתְּ מְפַרְנֶסֶת אֶת בַּעְלֵךְ לְשַׁלְטוֹן", "וְאֶעֱשֶׂה עִמָּךְ כְּפוֹעֵל". דִּבֵּר עָלֶיהָ לְשַׁלְטוֹן וְעָשָׂה עִמָּהּ כְּפוֹעֵל - מְקוּדֶּשֶׁת, וְאִם לָאו - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. **גמרא** אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: וְהוּא שֶׁנָּתַן לָהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה. - "וּבִשְׂכַר" לָא? וְהָתַנְיָא: "בִּשְׂכַר שֶׁהִרְכַּבְתִּיךְ עַל הַחֲמוֹר" "שֶׁהוֹשַׁבְתִּיךְ בְּקָרוֹן" אוֹ "בִּכְפִינָה" - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. "בִּשְׂכַר שֶׁאַרְכִּיבֵךְ עַל הַחֲמוֹר" "שֶׁאוֹשִׁיבֵךְ בְּקָרוֹן" אוֹ "בִּכְפִינָה" - מְקוּדֶּשֶׁת! וְכִי תֵּימָא: הָכָא נָמֵי בִּדְרַהֲבָהּ לָהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה - וְהָא "בִּשְׂכַר" קָאָמַר! וְעוֹד תַּנָּיֵא: "שֵׂב עִמִּי בְּצַוָּותָא וְאֶקַדֵּשׁ לָךְ", "שְׁחוֹק לְפָנַי" "רְקוֹד לְפָנַי" "עֲשֵׂה כַּדַּיְמוּם הַזֶּה", שָׁמַיִן; אִם יֵשׁ בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה - מְקוּדֶּשֶׁת, וְאִם לָאו - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת! וְכִי תֵּימָא: הָכָא נָמֵי בִּדְרַהֲבָהּ לָהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה - וְהָא שָׁמַיִן אוֹתוֹ קָאָמַר, תִּיובְתָּא דְּרֵישׁ לָקִישׁ! - אָמַר לָךְ רֵישׁ לָקִישׁ: הָאי תָּנָא בְּרָא סָבַר: אֵינָהּ לִשְׂכִירוּת אֶלָּא לִבְסוֹף, וְתָנֵא דִּידָן סָבַר: יֶשְׁנָהּ לִשְׂכִירוּת מֵתְּחִילָּה וְעַד סוֹף. וּמֵאִי דִּיחֲקֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ לְאוֹקְמֵיהּ לְמַתְנִיתִין בְּיֶשְׁנָהּ לִשְׂכִירוּת מֵתְּחִילָּה וְעַד סוֹף, וּבְדְרַהֲבָהּ לֵיהּ? אֲמַר רַבָּא: מַתְנִיתִין קְשִׁיתֵיהּ; מַאי אִירְיָא דְּתָנֵי "עַל מְנָת" נִיתְנֵי "בִּשְׂכַר"! אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: כָּל "עַל מְנָת" - הֵיכָא דִּיהֵיב לָהּ הוּא. **משנה** "עַל מְנָת שֶׁתְּהֵא אַבָּא", רָצָה לָאָב - מְקוּדֶּשֶׁת, וְאִם לָאו - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. **גמרא** מַאי "עַל מְנָת שֶׁתְּהֵא אַבָּא"? אִילֵימָא עַד דְּאָמַר אַבָּא "אִין", אֵימָא מְצִיעָתָא: מֵת הָאָב - הֲרֵי זוֹ מְקוּדֶּשֶׁת, וְהָא לָא אָמַר "אִין"! אֶלָּא עַל

אלא על מנת שישתוק אבא – פירש בקונטרס: שישתוק בשעת שמיעה. ואין לפרש שישתוק לעולם – האם בן הזינו שלא ימחה. דבסמוך, והיכי אמר בהם: רצה האב מקודשת? והרי שמא ימחה אחר כך ויבטל הקידושין? אלא שמע מינה שישתוק – בשעת שמיעה קאמר. והיכי פירושא דמתניתין: רצה האב, כלומר ששתק בשעת שמיעה — מקודשת, לא רצה האב, אלא מיחה — אינה מקודשת. מת האב — מקודשת, פירוש: מת האב קודם השמיעה. דאין לומר אחר השמיעה, ושתק ולא מיחה — דאין זה חידוש. ואם תאמר: מאחר דמת קודם השמיעה, היאך היא מקודשת? דלמא אי הוה שמע הוה מוחה! ויש לומר: דיש לנו לדון דעתו שלא ימחה. ואם תאמר: אם כן מאי פריך "הא לא אמר אין"? אמאי לא אמרינן: דעתו היה לומר "אין" אם הוה שמע, כדרבינהו דמיניה משמע שתיקה כדפרשתי? ואומר רבינו משה: דיש להלק בין היכא דמחוסר אמירה, להיכא דלא מחוסר אלא שתיקה.

[והא שתיק — וליכא למימר: מלמדין האב — היינו קודם שמיעה, שמלמדין משמע לאחר שמיעה. להכי פריך: הא שתיק, ומאי אהני ליה תו אחרי כן?. תוספות ישנים.

[ולא מוקמינן בתרי תנאי – דלא כרבי יוחנן בפרק "המפקיד". תוספות ישנים.

בין דאיכא חד בהדיה ארתרתי מירתח — ואף על גב דעל כרחך איכא חד מיניהו דמשקר, מיהו אותו שכיחיה — מתיירא לבונסה, ונותן גט.

לקטלא לא דימניה — ואם תאמר: והא כתיב באותה פרשה דאמר "בתי נתתי לאיש הזה" וסקלה, אלמא לקטלא נמי דימניה דחמנא! ויש לומר: דסקלה מיירי היכא דאיכא עדים, מיהו – לאיסורא דימניה רחמנא, כדבתיב "את בתי נתתי לאיש".

[ולא לעגשין – תימה: היכי מייתי דרב חסדא לטעמיה? הא מסתמא רב אסי לא פליג אמנתניתין דלקמן דאשבועה לא דימנו, ולמכות ולעגשין אין להאמינו טפי משבועה!. תוספות ישנים.

בני זה בן שלש עשרה שנה ויום אחד – פירש בקונטרס: דמיירי שהביא שתי שערות, ואפילו הכי צריכין אנו לידע שנותיו, שהרי שנים בלא שערות אין מועילין עד שלשים ושש שנה, דדיינו רוב שנותיו. וסימנים בלא שנים, דדיינו לפני שלש עשרה — שומא ניתנו. ואף על פי כן קאמר הכא גמרא דלמכות ועונשים אינו נאמן. פירוש: דלמכות היכא דלא התרו בו, ולעגשין היכא דהתרו בו. וקשה: דאם כן כל הנשים הבאות לפנינו לחלוץ, היאך יחלוצו? אף על גב שיש להם סימנים, כיון שאין אנו יודעים שנותיהם — לא מהנו, דשמא הביהם קטן, ר"אש"ר בתיב בפרשה. דמשמע ולא קטן. וכל האנשים הבאים על העריות היאך הן נהרגים, ואף על גב שיש להם שערות — מכל מקום אין אנו יודעים שנותיהן! ושמא הם קטנים! ואומר רבינו יצחק: דאי איכא ריבוי

שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד" - נֶאֱמָן לְקָרְבָן, אֲבָל לֹא לְמַכּוֹת, וְלֹא לְעוֹנְשִׁין, תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: "בְּנֵי זֶה בֶּן שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד" "בְּתֵי זוֹ בַּת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד" נאמן

עַל מְנָת שֶׁיִּשְׁתּוֹק אַבָּא, אִימָא סֵיפָא: מֵת הַבֵּן - מְלַמְּדִין אֶת הָאָב לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה, אַמַּאי? וְהָא שְׁתִיק. אֶלָּא: אָמַר לָהּ "עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִמְחֶה אַבָּא". רֵישָׁא בְּחַד טַעֲמָא וְסֵיפָא בְּחַד טַעֲמָא?! אָמַר רַבִּי יַנַּאי: אֵין, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: שָׁמַע מִינָּהּ לְדִבְרֵי יַנַּאי דְּחָכְמִין וּמוֹקְמִינַן מָתְנִיתִין בְּתְרֵי טַעֲמֵי וְאַלִּיבָּא דְּחַד תַּנָּא, וְלָא מוֹקְמִינַן בְּתְרֵי תַּנָּאֵי וּבְחַד טַעֲמָא. רַב יוֹסֵף בַּר אַמֵּי אָמַר: לְעוֹלָם חַד טַעֲמָא הוּא, וּמַאי "עַל מְנָת שֶׁיִּרְצֶה אַבָּא" - עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִמְחֶה אַבָּא מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם. משנה "קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתִּי וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְמִי קִדַּשְׁתִּיהָ" וּבָא אֶחָד וְאָמַר "אֲנִי קִדַּשְׁתִּיהָ" - נֶאֱמָן, זֶה אָמַר "אֲנִי קִדַּשְׁתִּיהָ" וְזֶה אָמַר "אֲנִי קִדַּשְׁתִּיהָ" - שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִים גֵּט, וְאִם רָצוּ - אֶחָד נוֹתֵן גֵּט וְאֶחָד פּוֹנֵס.

גמרא אָמַר רַב: נֶאֱמָן לִיתֵּן גֵּט וְאֵין נֶאֱמָן לְכַנּוֹס. נֶאֱמָן לִיתֵּן גֵּט - אֵין אָדָם חוֹטֵא וְלֹא לוֹ, וְאֵין נֶאֱמָן לְכַנּוֹס - אֵימָא יִצְרוֹ תּוֹקְפוֹ. רַב אַסִי אָמַר: אַף נֶאֱמָן לְכַנּוֹס. וּמוֹדֶה רַב אַסִי בְּאוֹמֶרֶת "נִתְקַדַּשְׁתִּי וְאֵינִי יוֹדַעַת לְמִי נִתְקַדַּשְׁתִּי" וּבָא אֶחָד וְאָמַר "קִדַּשְׁתִּיהָ" - אַף נֶאֱמָן לְכַנּוֹס. כְּנֶגֶד, וּבָא אַחֵר וְאָמַר "אֲנִי קִדַּשְׁתִּיהָ" - לֹא כָּל הֵימֶנּוּ לְאוֹסְרָהּ עָלָיו. הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה "נִתְקַדַּשְׁתִּי וְאֵינִי יוֹדַעַת לְמִי נִתְקַדַּשְׁתִּי", וּבָא אֶחָד וְאָמַר "אֲנִי קִדַּשְׁתִּי" - אֵין נֶאֱמָן לְכַנּוֹס מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְחֻפָּה עָלָיו. אִיבָּעֵיָא לְהוּ: מַהוּ לְסַקֵּל עַל יָדוֹ? רַב אָמַר: אֵין סוֹקְלִין, וְרַב אַסִי אָמַר: סוֹקְלִין. רַב אָמַר: אֵין סוֹקְלִין; כִּי הֵימֵנִיהּ רַחֲמָנָא לְאָב לְאִיסּוּרָא, לְקַטְלָא - לָא הֵימֵנִיהּ. רַב אַסִי אָמַר: סוֹקְלִין; לְכוּפֵּהּ מִילְּתֵיהּ הֵימֵנִיהּ רַחֲמָנָא לְאָב. אָמַר רַב אַסִי: וּמוֹדֶינָא בְּאוֹמֶרֶת "נִתְקַדַּשְׁתִּי" - שֶׁאֵין סוֹקְלִים. וְאָמַר רַב אַסִי: הָנֵי שְׁמַעְתָּתָא דִּידִי מְרַפְּקֶן אִיגְּרֵי. הָשְׁתָּא, וּמַה בְּמָקוֹם שֶׁאֵם בָּא לְכַנּוֹס - כּוֹנֵס, אָמְרַתְּ סוֹקְלִים, מָקוֹם שֶׁאֵם בָּא לְכַנּוֹס - אֵין כּוֹנֵס, אֵינוֹ דִּין שֶׁסּוֹקְלִין? וְלָא הִיא; לְאָב - הֵימֵנִיהּ רַחֲמָנָא, לְדִידָהּ - לָא הֵימֵנָה. וְרַב חִסְדָּא אָמַר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה אֵין סוֹקְלִין, וְאוֹדֶה רַב חִסְדָּא לְמַטְעֵמֵיהּ. דְּאָמַר רַב חִסְדָּא: "בְּנֵי זֶה בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד" "בְּתֵי זוֹ בַּת שֵׁשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד"**

גמרא עַל מְנָת שֶׁיִּשְׁתּוֹק – בשישמע. רצה האב — ששתק בשעת שמיעה — מקודשת, לא רצה — שמיחה. **והא** שתיק ליה — וחלו קידושין. **אלא** על מנת שלא ימחה אבא – הך סיפא דקתני "מלמדין" לא מתוקמא כריש"א ב"על מנת שישתוק", אלא ב"על מנת שלא ימחה". וכל כמה דמחי עקר לה, שהרי לא קבע זמן למחאה. דרישא ליכא לאוקמא בהכי, דאם כן מאי "רצה האב"? והלא יש בידו למחות לעולם, דאין כאן קידושין לעולם. ועל כרחך הכי קתני: "על מנת שישתוק אבא": שתק — הרי זו מקודשת, לא שתק אלא מיחה לאלתר — אינה מקודשת. ואם אמר "על מנת שלא ימחה אבא": מת האב עד שלא מיחה — הרי זו מקודשת, אבל כל ימי חייו אינם קידושין. מת הבן — מלמדין וכו', **ולא** מוקמינן **בתרי תנאי** — לאוקמי באומר "על מנת שירצה אבא" כדקתני, תנא דסיפא סבר: ובמשמעות קמיפלגי, תנא דרישא סבר: לשון שתיקה הוא, וכיון ששתק — חלו קידושין מיד, ותנא דסיפא סבר: לשון לא ימחה הוא, ואינם קידושין עד שימות. **ומאי על מנת שירצה על מנת שלא ימחה** — דמשקבע זמן למחאתו. הלכך, רצה האב — שעברו שלשים ולא מיחה — הרי זו מקודשת, לא רצה — שמיחה תוך שלשים — אינה מקודשת. מת האב בתוך שלשים — מקודשת, דאמרינן מת מאן מחי. מת הבן בתוך שלשים — מלמדין את האב כו'.

משנה שניהם נותנים גט — להתירה לאחרים.

גמרא אמר רב – הא דתנן: בא אחד ואמר אני קידשתיה – נאמן ליתן גט קאמר, דנאמן ומסכיע עליה שהוא קידשה, וגיטו גט. **שאין אדם חושא** — בדבר שאינו נהנה ממנו להתיר אשת איש חנם. **אף נאמן לכנוס** — דלא חציף למימר לפני האב שקבל הקידושין "אני הוא", דמירתח דלמא מכחיש ליה, ואמר "ידעינא דלאו את יהבת לי קידושין". **כיון דאיכא אחר בהדיה** — שאומר "אני קדשתיה" מירתח מעיקרא, שמא יביר האב שחבירו קידשה ולא הוא. והאי קושטא אמר, ושבנגדו שכיחיש — יראה לכנוסה ונותן גט. **קדשתי את בתי** — קטנה, והוא לא ידע למי. **נאמן לכנוס** — דמירתח, דאב ודאי לא יחפה עליו. אבל האשה שקבלה קידושין ואינה יודעת ממי, ובא אחד בו — לא מירתח, דיודע הוא שהתא מחפה עליו ותתרצה בו, וחכחיש את כל הבא לומר עוד "אני הוא". **מהו לסקול על ידו** — של האב, כלומר: על פיו, אם אמר "קדשתי את בתי" ועדי קידושין אין באין לפנינו, וזיינתה, מהו להחזיק על פיו בדין נערה המאורסת, ולסוקלה? **כי הימניה רחמנא לאב** — "את בתי נתתי לאיש הזה" (דברים כב), **לאיסוריא** — לאוסרה על כל העולם. **באומרת נתקדשתי** — וזיינתה אחר כן, שאין סוקלין אותה על פיה, ואף על פי שהחזיקה עצמה קודם הזנות בחזקת ארוסה. וזיעגמא מפרש ואזיל. **מרפקן איגרי** = משברות גגין ועליות. כלומר, קשות לשמועתיכן, שאינם מבינים טעמם. **השתא במקום שאם בא** — האומר לפני האב "אני קדשתיה" — אמרתי נאמן לכנוס, וכנוס. אלמא לא מחזקינן לה לאוסרה על זה — אמינא סוקלין על פי האב. **מקום שאם בא לכנוס אינו בונס** — בגון שאמרה "נתקדשתי ואיני יודעת למי", שהחמרנו עליה לאוסרה למי שבא ואמר "אני קדשתיה", אלמא בחזקת מקודשת היא, ואין אנו יודעים למי – אינו דין שאם יזנתה סוקלים? **ולא היא** וכו' – רב אסי קא מסיק למילתיה, ואומר: ולא היא, אין זו קושיא למבין בטעמי שמועתי. **לאב הימניה** – הלכך סוקלין, לדידה **לא הימניה** — ואין סוקלין. ולענין דיני נפשות לא קטלינן משום חששא, ולענין איסורא טעמא אחרינא הוא, דשויתא לנפשה תחיכה דאיסורא. והאי לא מירתח — מפני שמחפה עליו, ולגבי אב מירתח. **לעגמיה** — דאמר: אין האב נאמן להחזיק את הבן לויעגל על פיו, לא הוא ולא אחר. **בן תשע שנים** — ביאתו ביאה אחת מן העריות מיתה וקרבן, וכן קטנה בת שלש ביאתה ביאה לחייב גדול הבא עליה והיא ערוה עליו למיתה וקרבן, אם יש עדים שהיא בת שלש, וכן הקטן והוא בן תשע שנים. אבל על פי האב — נאמן הוא לקרבן לשוגג. **אבל לא למכות** – ולויעגא מיתה אם בא עליה מיוד. **בן שלש עשרה ובת שתים עשרה** — נדריהן נדר והקדישן הקדש. ולענין עונשין של כל המצות, אם הביאו שתי שערות – סימן הוא, והרי הם גדולים לכל דבר. אבל קודם לכן — אין נדרן נדר, ואין הקדישן הקדש, ואם הביאו שתי שערות — חוששין שמא שומא בעלמא הן, ואין נענשין בכך על שום עבירה.

ולחרמים

ולחרמים — אם הזרימו מנכסיהם — דוי חרם לבדק הבית וקדשים. וכן אם אמר "ערכי עלי" — נערך. **אבל לא למכות** — להחזיק שערותיהן בחזקת סימן, ללקות ולהתגנ"ש.

משנה **נירשתיה** — קבלתי את גיטה. **והרי היא קטנה** — עכשיו, כשאמר עליה כך. **נאמן** — לפוסלה מן הכהונה. **והרי היא גיורה** — משגדלה אמרה כן, ובקטנותה לא אמר — אינו נאמן, ומותרת לכהן. **נשבית** — הרי היא פסולה לכהונה, משום ספק זונה. ובגמרא מפרש טעמא.

גמרא **רישא ביזי** — בעודנה קטנה בידו לקדשה לאחר, ולחזור ולקבל גט הימנו. הלכך נאמן, דמה לו לשקר, אי בעי — פסיל לה. **סיפא לאו ביזי** — לקדשה משגדלה, ולא למוסרה ביד נברי, לא גדולה ולא קטנה. **והרי ביזי** — כשהיא קטנה. **להשיאה לחלל** — לגולד מאלמנה לכהן גדול, דאמר לקמן בפרק בתרא (עד,ב): עמוני ומואבי כותי נתין חלל וממזר מצרי ואדומי שבאו על כהנת לוייה וישראלית — פסלוה. **רבי יוסתאי בן יהודה** — סבירא ליה לתנא דידן, דאמר לקמן (עז,א): בנות ישראל מקוה טהרה לחללים; דבת חלל זכר כשרה לכהונה, שאשתו טהרה את זרעו. וכיון דבתו כשרה — אלמנתו כשרה, דכל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו. הלכך, אין בידו לפסול בתו קטנה מן הכהונה. ואם תאמר: הרי בידו לפסלה בקידושין וגירושין? התם מכהונה פסיל לה, מתרומה לא פסיל לה, אם בת כהן היא. אבל נשבית — פסולה אף מן התרומה. **והרי ביזי להשיאה למזר** — דקיימא לן (קדושין סח,א): קידושין תופסין בחייבי לאוין. וביד האב להשיאה לו בעבירה, ותפסל מן התרומה. **אין קידושי תופסין בחייבי לאוין** — דאין ביד האב להשיאה אלא למי שקידושיו תופסין בה. והא דרבי עקיבא לקמן בפרקין (שם). הכי גרסינן: **הרי ביזי להשיאה אלמנה לכהן גדול וביבי סימאי** — כלומר, אם אלמנה היא — הרי בידו להשיאה לכהן גדול, ואפילו לרבי עקיבא. דאף על גב דחייבי לאין היא — מודה רבי עקיבא דקידושין תופסין לו בה. **ובידבי סימאי** — דאמר: מן הכל, שהן חייבי לאוין, עושה רבי עקיבא הוולד ממזר. דקסבר: אין קידושין תופסין בחייבי לאוין, חוץ מאלמנה לכהן גדול. **שהרי אמרה תורה אלמנה לא יקח** — וסמיך ליה "ולא יחלל זרעו בעמיו", דמשמע חללין הוא עושה זרעו, שמחוללין מן הכהונה, ואינו עושה ממזרין. וכיון דאין הולד ממזר — שמע מינה סבירא ליה קידושין תופסין בחייבי לאוין דבהונה. דאי אין קידושין תופסין — דוי הולד ממזר, כדרתנן בפרקין (קדושין סו,ב): כל שאין לה קידושי עליו — הולד ממזר.

רבי יוסבי — מתניתין כרבי יוסבי אליבא דרבי עקיבא סבירא ליה, דאמר: בואו ונצווח על עקיבא בן יוסף שמרבה פסולין בישראל, שהיה אומר: כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר — כל איש בישראל שאין ביאתו מותרת באשה שיבא עליה — הולד שנולד מאותה ביאה ממזר. **הניחא אי שעמא דנפשיה קאמר** — ולאו לאפוקי מדרבי סימאי לחודיה אתי, לאיפלוגי אחייבי לאוין דבהונה לחודיידהו, אלא כלל הוא בידו, שכל ביאה שהיא בעבירה הולד ממזר, ושפיר מתרצינן למתניתין דאין קידושי עבירה קידושין ואין ביד האב להשיא בתו למי שמחללה בביאתו. **אלא אי לאפוקי מדרבי סימאי אתי** — ולא להוסיף אלא אחייבי לאוין דבהונה, אבל במצרי ואדומי תוך שלשה דורות, שהן חייבי עשה — מודה דקידושין תופסין לו בה — דרבי בידו להשיאה לכהן, והן מחללין אותה מתרומה ומן הכהונה, כדלקמן (עד,ב). **ותסברא** — דהאי שינויא דלעיל שינויא הוא, וטעמא דרישא משום דבידו הוא? נהי דבידו לקבל קידושין מאיש שבא לקדשה. **אילו אמר האי גברא לא ניחא לי** — לקדשה, מי מצי וכו'. **לאיש אמרה** — על הבל, שאין אנו יודעים למי. וכי אמר "הזה" — התירה לזה. **לגישואין הימניה** — אם נערה אם קטנה, אבל בבוגרת לא מישתעי קרא, ד"נערה" כתיב, הלכך לא מהימן משגדלה. **בשביה** — לא הימנוהו כלל. **משנה** **יש לי בנים** — ואין אשתו זקוקה ליבם. **יש לי אחים** — זקוקה ליבם, והיא היתה עד הנה בחזקת שאינה זקוקה.

גמרא **בשעת קידושין אמר יש לי בנים** — כדי שלא תדאג מן היבום, ותתרצה לו. ומיהו, בשקידשה לא אמר "על מנת". **בשעת קידושין אמר שאין לו אחים** — ואין לדאג מן היבום. **נאמן להתיר בי** — כלומר, נאמן במה שאמר בשעת קידושין, ואין נאמן במה שאמר בשעת מיתה. **שאני התם** — בברייתא, כיון דהדר ביה מדיבורא קמא בשעת מיתה — קושטא קאמר, שלא יהא עון תלוי בו. אבל מתניתין שלא אמר בשעת קידושין "אין לי אחים", כי אמר השתא "יש לי" — אינו נאמן, דלצערה קא מכוין. **ורמי לרישא** — בשעת קידושין. **דלא מוחזק לן** — האי גברא בשעת מיתה לא באחי ולא בבני, וקיימא הך איתתא בחזקת שאינה זקוקה ליבום. הלכך אמר "יש לי בנים" אחזוקה קמייתא הוא דקא מוקים לה, הלכך נאמן. ואי אתי אח לאחר מכאן, ואמר "אחוה דמיתנא אנא" — לאו כל כמיניה, דאתני דיבור לחזקה. **אמר יש לי אחים** — ואין לי בנים, לאו כל כמיניה דמפקינן לה מחזקה. **ברייתא** — דקאמר רבי נתן נאמן לאסור.

נֶאֱמָן לְנַדְּרִים וְלַחֲרָמִים וּלְהֶקְדֵּשׁוֹת וְלַעֲרָכִים, אֲבָל לֹא לְמַכּוֹת וּלְעוֹנְשִׁין. **משנה** "קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתִּי" "קִדַּשְׁתִּיהָ וְגֵרַשְׁתִּיהָ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה" וְהֲרֵי הִיא קְטַנָּה - נֶאֱמָן. "קִדַּשְׁתִּיהָ וְגֵרַשְׁתִּיהָ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה" וְהֲרֵי הִיא גְּדוֹלָה - אֵינוֹ נֶאֱמָן. "נִשְׁבֵּית וּפְדִיתִיהָ", בֵּין שֶׁהִיא קְטַנָּה בֵּין שֶׁהִיא גְּדוֹלָה - אֵינוֹ נֶאֱמָן. **גמרא** מַאי שְׁנָא רֵישָׁא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא? - רֵישָׁא - בִּידֵיהּ, סֵיפָא - לָאו בִּידֵיהּ, וְלָא? וְהֲרֵי בִּידוֹ לְהַשִּׂיאָהּ לְחָלָל, דְּקָא פְּסֵלָהּ מִבְּהוּנָּה! - הָא לָא קָשָׁיָא, כְּרַבִּי יוֹסְתַאי בֶּן יְהוּדָה דְּאָמַר: בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל מְקוָה טָהֳרָה לַחֲלָלִין. - וְהֲרֵי בִּידוֹ לְהַשִּׂיאָהּ לְמָמְזֵר! - כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיְבֵי לָאוִין. - הֲרֵי בִּידוֹ לְהַשִּׂיאָהּ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, וּכְרַבִּי סִימַאי, דְּתָנָיָא, רַבִּי סִימַאי אוֹמֵר: מִן הַכֹּל גָּדוֹל, שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה "לֹא יִקַּח" "וְלֹא יְחַלֵּל" - חֲלוּלִים עֲשׂוֹת, וְאֵין עוֹשֶׂה מַמְזֵרִים! - כְּרַבִּי יְשָׁבָב, דְּאָמַר: בּוֹאוּ וְנִצְווֹח עַל עֲקִיבָא בֶּן יוֹסֵף שֶׁהָיָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁאֵין לוֹ בִּיאָה בְּיִשְׂרָאֵל - הַוָּלָד מַמְזֵר. - הָנֵיחָא לְרַבִּי יְשָׁבָב, אִי לְטַעֲמֵיהּ דְּנַפְשֵׁיהּ - שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי לְאַפּוֹקֵי מִסַּעֲמָא דְּרַבִּי סִימַאי קָאָתֵי - הֲרֵי בִּידוֹ לְהַשִּׂיאָהּ לְחַיְבֵי עֲשֵׂה! - אָמַר רַב אַשִׁי: וְתִסְבְּרָא רֵישָׁא מִשּׁוּם דְּבִידוֹ הוּא? נְהִי דְּבִידוֹ לְקַדְּשָׁהּ, בִּידוֹ לְגָרְשָׁהּ?! וְעוֹד: אִילּוּ אָמַר הָאי דְּלָא נִיחָא בְּגִנְּהּ, מִי מָצֵי מְקַדֵּשׁ נִיהֲלֵיהּ בְּעַל כָּרְחֵיהּ?! אֶלָּא אָמַר רַב אַשִׁי: רֵישָׁא רַחֲמָנָא חֵיְמְנֵיהּ, כְּרַב הוּנָא. דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: מְנַיִן לָאָב שֶׁנֶּאֱמָן לֶאֱסוֹר אֶת בִּתּוֹ מִן הַתּוֹרָה - שֶׁנֶּאֱמַר "אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה", "לְאִישׁ" - אֲסָרָהּ, "הַזֶּה" - הִתִּירָהּ. בְּנִישּׂוּאִין - הֵימְנֵיהּ רַחֲמָנָא לְאָב, בְּשִׁבְיָיה - לָא הֵימְנֵיהּ. **משנה** מִי שֶׁאָמַר בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ "יֵשׁ לִי בָּנִים" - נֶאֱמָן, "יֵשׁ לִי אַחִים" - אֵינוֹ נֶאֱמָן. **גמרא** אַלְמָא נֶאֱמָן לְהַתִּיר וְאֵין נֶאֱמָן לֶאֱסוֹר. נֵימָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי נָתָן, דְּתַנְיָא: בְּשָׁעַת קִדּוּשִׁין אָמַר "יֵשׁ לוֹ בָּנִים בְּשָׁעַת מִיתָה אָמַר אֵין לוֹ בָּנִים, בְּשָׁעַת קִדּוּשִׁין אָמַר אֵין לוֹ אַחִים בְּשָׁעַת מִיתָה אָמַר "יֵשׁ לוֹ אַחִים - נֶאֱמָן לְהַתִּיר, וְאֵין נֶאֱמָן לֶאֱסוֹר, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אַף נֶאֱמָן לֶאֱסוֹר. אָמַר רָבָא: שָׁאנֵי הָתָם, כֵּיוָן דְּבָשָׁעַת מִיתָה קָא הֲדַר בֵּיהּ - אֵימָא קוֹשְׁטָא קָאָמַר. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְלָאו כָּל הֵיכָא דְּבָשָׁעַת מִיתָה קָא הֲדַר בֵּיהּ? וְהָתַנְיָא: אֵין לוֹ לְרַבִּי נָתָן אֶלָּא אֶחָד - אֵימָתַי קוֹשְׁטָא קָאָמַר - בְּשָׁעַת מִיתָה - אֲמַרְתְּ מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי נָתָן, וּמַה הָתָם דְּקָא מַרַע לֵיהּ לְדִבּוּרֵיהּ - אֲמַרְתְּ קוֹשְׁטָא קָאָמַר, מַתְנִיתִין דְּלָא קָא מַרַע לֵיהּ לְדִבּוּרֵיהּ - לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: מַתְנִיתִין דְּלָא מוּחְזָק לָן בְּאַחֵי, אָמַר "יֵשׁ לִי אַחִים" וְלָא מוּחְזָק לָן בִּבְנֵי, וְלָא בְּאַחֵי, אָמַר "יֵשׁ לִי בָּנִים" - נֶאֱמָן, "יֵשׁ לִי אַחִים" - אֵינוֹ נֶאֱמָן, לָאו כָּל כְּמִינֵיהּ דְּאָמַר לָהּ אַסּוּלֵי עָלְמָא. בְּרַיְיתָא

רבי סבר מה לי לשקר — פירש הקונטרס: דשעת קידושין בעדים דמו, ועקר ליה לחזקה, דהוא מחזקינן ליה מעיקרא באחי ולא בבני, וקיימא לה הך איתיא בחזקת שאין זקוקה ליבם, וכי אתי בשעת מיתה לאפוקה מחזקתה — לאו כל כמינה. ורבי נתן סבר: "מה לי לשקר" כחזקה דמי, ולא אתי חזקה ועקרה חזקה. פירוש: מעיקרא דות האי אחתא בחזקה שזקוקה ליבם, שהרי מחזקן לן באחי ולא בבני, וכי הדר ואמר בשעת קדושין "יש לי בנים", אי לאו דהדר ביה בשעת מיתה — הוה מהימן, דאמר: "מה לי לשקר"? אי למיפטרה מיבם קאתי — מצי למיפטרה בגיטא שעה אחת קודם מיתתו. וראין נראה לרבינו יצחק שנאמין אותו במה שאמר בשעת קדושין, שהרי דעתו לקיימה, אלא נראה לפרש: מגו דאי בעי — יכתוב לה גט בשעת קדושין לגרשה כל זמן שירצה. אף על גב דאסור לגרש בגט ישן — מכל מקום כיון דרעיבד מהני, חשיב שפיר מגו. תוספות ישנים). אבל כי הדר ביה בשעת מיתה — אוקמא אחזקה קמייתא, דסבר: "מה לי לשקר" כחזקה דמי, ואין לו לעקור החזקה שהיתה קודם הקדושין. מיהו, אי לא הדר ביה — שריא לעלמא, משום דאין אחת חוטא ולא לו, ואילו היתה זקוקה — הוה הדר בשעת מיתה. ואם תאמר: אם כן אמאי מוקי מתניתין דלא מחזקן לן באחיי אפילו מחזקן לן באחי יהא נאמן במה שאמר "יש לי בנים" מטעם דפירש הקונטרס, דאין אדם חוטא ולא לו! ויש לומר: משום דתנן במתניתין "יש לי אחים" אינו נאמן — משום הכי צריך לאוקמיה בהכי. אי נמי יש לומר: דאי מחזקן לן באחי — לא יהא נאמן במה שאמר בשעת מיתתו "יש לי בנים", דבשעת מיתה לא שייך למימר פטר לה בגיטא, דשמא אין לו כח. ואם

דְּמוּחְזָק לָן בְּאַחֵי וְלָא מוּחְזָק לָן בִּבְנֵי, דְּאָמְרִינַן: "מַה לִּי לְשַׁקֵּר". מַאי קָאָמַר - לְמֵיפְטְרָהּ מִיָּבֵם, מְצִי אָמַר: פְּטָרָנָא לָךְ בְּגִיטָּא. רַבִּי סָבָר: "מַה לִּי לְשַׁקֵּר" כִּי עֲדִים דָּמֵי, וַאֲתוּ עֵדִים עָקְרִי חֶזְקָה. וְרַבִּי נָתָן סָבַר: "מַה לִּי לְשַׁקֵּר" - כִּי חֶזְקָה דָּמֵי, לָא אָתֵי חֶזְקָה וְעָקְרָה חֶזְקָה לְגַמְרֵי. מתני' **מִשְׁנָה הַמְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ סָתָם - אֵין הַבּוֹגֶרֶת בִּכְלָל. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי כֵּיתֵי בָּנוֹת מִשְּׁתֵּי נָשִׁים, וְאָמַר "קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתִּי הַגְּדוֹלָה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם גְּדוֹלָה שֶׁבִּגְדוֹלוֹת, אוֹ גְּדוֹלָה שֶׁבִּקְטַנּוֹת, אוֹ קְטַנָּה שֶׁבִּגְדוֹלוֹת שֶׁהִיא גְּדוֹלָה מִן הַגְּדוֹלוֹת שֶׁבִּקְטַנּוֹת" - כּוֹלֵן אֲסוּרוֹת, חוץ מִן הַקְּטַנָּה שֶׁבִּקְטַנּוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כּוֹלֵן מוּתָּרוֹת, חוץ מִן הַגְּדוֹלָה שֶׁבִּגְדוֹלוֹת. "קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתִּי הַקְּטַנָּה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם קְטַנָּה שֶׁבִּקְטַנּוֹת, אוֹ קְטַנָּה שֶׁבִּגְדוֹלוֹת, אוֹ גְּדוֹלָה שֶׁהִיא קְטַנָּה מִן הַקְּטַנּוֹת שֶׁבִּגְדוֹלוֹת" - כּוֹלֵן אֲסוּרוֹת, חוץ מִן הַגְּדוֹלָה שֶׁבִּגְדוֹלוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כּוֹלֵן מוּתָּרוֹת, חוץ מִן הַקְּטַנָּה שֶׁבִּקְטַנּוֹת. **גמ' גְּמָרָא** הָא קְטַנּוֹת - בִּכְלָל, שְׁמָעַתְ מִינָּהּ: קִידּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִים לְבֵיאָה הָווּ קִידּוּשִׁין! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּשֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה. -**

וְהָא "בּוֹגֶרֶת" קָתָנֵי! - מַאי "בּוֹגֶרֶת" - בּוֹגֶרֶת דְּעָלְמָא. - פְּשִׁיטָא, בּוֹגֶרֶת מַאי עֲבַדְתְּ־יְהוּ? - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - דְּשַׁוְּיוּהָ שְׁלִיחַ, מַהוּ דְּתֵימָא: כִּי מְקַבֵּל קִידּוּשֵׁי - אַדַּעְתָּא דִּידָהּ קָא מְקַבֵּל, קָא מְשַׁמַּע לָן: לָא שְׁבִיק אִינִישׁ מִידֵּי דְּאִית לֵיהּ הָנָאָה מִינֵּיהּ, וְעָבֵיד מִידֵּי דְּלֵית לֵיהּ הָנָאָה מִינֵּיהּ. - מִי לָא עָסְקִינַן דְּאָמְרָה לֵיהּ "קִדּוּשַׁיי לָךְ"? - אֲפִילּוּ הָכִי, לָא שְׁבִיק אִינִישׁ מִצְוָה דְּרָמְיָא עֲלֵיהּ, וְעָבֵיד מִצְוָה דְּלָא רָמְיָא עֲלֵיהּ. "מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי כֵּיתֵי בָּנוֹת". וְצָרִיכָא, דְּאִי אִשְׁתְּמִעִינָן קַמַּיְיתָא - בְּהָךְ קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר, דְּכִיוָן דְּאִיכָּא זוּטָרָא מִינָּהּ - לְהָךְ "גְּדוֹלָה" קָרֵי לָהּ, אֲבָל בְּהָא - אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי, דְּ"קְטַנָּה" - לְהָךְ קְטַנָּה דְּכוּלְּהוּ קָרֵי לָהּ, וְאִי אִיתְּמַר בְּהָא - בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲבָל בְּהָךְ - אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר, צְרִיכָא. לְמֵימְרָא דְּרַבִּי מֵאִיר סָבַר מֵחַיֵּי אִינִישׁ נָפְשֵׁיהּ לְסַפּוֹקֵי וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר לָא מֵחַיֵּי אִינִישׁ לְסַפּוֹקֵי? וְהָאֵיפְכָּא שָׁמְעִינַן לְהוּ, דְּתַנְיָא: הַנּוֹדֶרֶת "עַד הַפֶּסַח" - אָסוּר עַד שֶׁיַּגִּיעַ, "עַד שֶׁיָּבֹא פֶּסַח" - אָסוּר עַד שֶׁיֵּצֵא, "עַד פְּנֵי פֶּסַח"; רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אָסוּר עַד שֶׁיַּגִּיעַ, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עַד שֶׁיֵּצֵא! אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַּר אַבְדִּימִי אָמַר רַב: מוּחְלֶפֶת הַשִּׁיטָה. וְהָתָנֵיא, זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁזְּמַנּוֹ קָבוּעַ, וְאָמַר "עַד פְּנֵי"; רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: עַד שֶׁיֵּצֵא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עַד שֶׁיַּגִּיעַ. אָמַר אַבָּיֵי: מַחֲלוֹקֶת בְּשֶׁתֵּי כֵּיתֵי בָּנוֹת, אֲבָל בְּכַת אַחַת - דִּבְרֵי הַכֹּל גְּדוֹלָה מַמָּשׁ, קְטַנָּה מַמָּשׁ, אֶמְצָעִית - בְּשֶׁמָּה קָרֵי לָהּ. אָמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתָּנָה לְאַבָּיֵי: אֶלָּא מַעֲתָּה, אֶמְצָעִית

מקדשתו! **מאי עבידתיה** — דאב בבתו בוגרת? אי אמרת בשלמא בדאיכא טובא — אצטריך לאשמועינן משום דיוקא דידיה: דה קטנות בכלל, למימרא דקדושין שאין מסורין לביאה הוו לקדושין. אלא השתא לא איכא אצטריך ולא דיוקא דידיה! **אדעתא** דידה מקבל — ואף היא בספק, והוו להו קידושין שאין מסורים לביאה, קא משמע לן. **דאית ליה הנאה** — שכפף קדושיה שלו. **מי לא עסקינן** — קושיא היא: וכי לא משמע נמי מהתניתין דאפילו אמרה לו "קידושי יהו שלך" קתני נמי דאין הבוגרת בכלל? ומשני: **אין ואפילו הכי לא שביק אינש** — בתו קטנה דרמיא עליה להשיאה. ומצותה הוא עליו, דכתיב "ואת בנותיכם תנו לאנשים" (ירמיה כט). **דלא רמיא עליה** — אלא שליח בעלמא הוא, והיא יש לה דעה להשיא את עצמה. **וצריכא** — לאיפוכי בי"קדשתי את בתי הגדולה", וב"קדשתי את בתי הקטנה". **בההיא דאמר רבי מאיר** — כולן בספק, דשבח הוא לאדם לקרות בתו בלשון "גדולה", אם יש קטנה ממנה. **אבל קטנה אימא מודה לרבי יוסי** — דכל שהוא יכול לקרות בתו "גדולה" — אין קורא אותה "קטנה". **עד תפסה** — לענין נדרים: "קונם שאיני נהנה לך עד שתפסה" — אסור עד שיגיע, ומשנכנס ליל ראשון — מותר. ואם אמר "עד שיהא פסח" — אסור עד שיצא פסח. דכיון דאמר לישנא יתירא — בעוד שיהא פסח קאמר. **נדר עד פני תפסה רבי מאיר אומר עד שיגיע** — ומשיגיע אין כאן פני פסח. ואף על פי שכל יום ויום של פסח פני הוא לחבירו! — לא מחזי אינש נפשיה לספוקא, שיהא צריך לשאול איזה הוא. וכי קאמר "פני" — קנא דבולה קאמר, שהוא פני שבבולן. **ורבי יוסי אומר עד שיצא** — דכל חד וחד הוי פני לחבירו, ולא ידעי הי מינהו. אפילו אחרון הוי תחלתו פני לסופו. **מוחלפת השיטה** — הך דנדרים. **התניא** — בברייתא. **כל שזמנו קבוע** — מספר ימי משך זמנו קבועים, כגון פסח ויום טוב, למעוטי קיץ וקציר ובציר. דאם אמר "עד פני", או אפילו "עד שיהא" — אינו אסור אלא עד שיגיע. דכיון דאין משך זמנו קבוע, שוה ממהר לכלות קייצו וקציר וזה מאחר — לא נתכוין זה אלא לתחילתו, משתחזילו העם לקצור. **מחלוקת בשתי כיתי בנות** — התם הוא דאיכא למימר: כל כת דראשונה עביד אינישׁ דקרי גדולה לגבי כת שניה, וכל כת שניה עביד אינישׁ דקרי קטנה לגבי כת ראשונה. **אבל בת אחת** — שנולדו מאשה אחת. **אמצעית בשמה קרי לה** — "פלונית בתי" הוא אומר, ואין קורא לה לא גדולה ולא קטנה.

אמצעית שבבת שניה תשתרי — אריישא קאי, דמספקא לבל כת שניה בגדולה. אמצעית לגבי מאן קרי לה גדולה, אי לא לגבי קטנה דהדיא כת? אלמא בבת אחת פליגי. **בשאין שם** — בבת שניה שום אמצעית, להכי תני אסורות כולן, אבל אי הוי התם אמצעית — הוי תני מתניתין: חוץ מן הקטנות, ולא הוה תני: חוץ מן הקטנה. **והכי נמי מסתברא** — דבדליכא אמצעית עסקינן. **דאם איתא דאיכא** — אמצעית, וכולהו בעי לאשמועינן דאסירן — נתניה גבי אינו יודע. ונימא הכי: ואינו יודע אם גדולה שבגדולות, אם גדולה שבקטנות, או אמצעית שבקטנות — כולן אסורות. אלא מדלא תנייה לאשמעינן בה איסורא — שמע מינה סבירא ליה דלא אסירא, וכי קתני כולן אסורות — בדליכא אמצעית. **וליטעמיך** — דאמרת דאי סבירא ליה דאסורות אמאמצעית נמי קאי, הוה מפרש לה. **אמצעית שבבת ראשונה** — דוודאי אסירא אם ישנה שם, דהא מודים דכל כת דאשונה לגבי כת שניה גדולה קרי לה, ואסורה — נתניה ברישא? כי היכי דנשמע מינה ד"אסורות" עלה קאי, ולא תיסק אדעתין למישרי, ולומר דכי קתני כולן אסורות — בשאין שם אמצעית! **הכי השתא** — בההיא לא איצטריך ליה לפרושי, דאף על גב דמתניתין בולה בשאין שם אלא שתים בכל כת — לא תיסק אדעתין דאי הוה שם אמצעית — לא הוה תני כולן אסורות. דכיון דתנא קטנה דידיה לאיסורא, ואשמעינן דקרי לה גדולה — כל שכן אמצעית דקשישא מינה. אלא כת שניה, דכי לא תנא לה איכא למימר דמתניתין בשאין שם אלא גדולה וקטנה, אבל אמצעית — לא הוה קרי לה גדולה אם איתא דאיכא אמצעית, ואבולהו קאי "אסורות" — ליתנייה בהדיא, ונשמע דאף היא אסורה, דלא נטעי לאוקמא בשאין שם אמצעית. **והיי פסח וכו'** ופליגי — דאיכא למאן דאמר לימים אמצעיים נמי קרי "פני", הואיל ויש מאוחר ממנו. **התם בלישנא דעלמא פליגי** — דמאן דאסר לאו משום דסבירא ליה דכל שיש מאוחר ממנו קרי "פני", אלא משום דמשמע ליה בלשון בני אדם מיפני פיסחא קאמר — שיהא הפסח פנוי פונה ועובר. **משנה הוא אסור בקרובותיה** — דשויינהו עליה תחיכה דאיסורא בהודאתו. **ומותר בקרובות קטנה וכו'** — שאין אמה נאמנת עליה, ואף היא אינה צריכה גט. דאי בעיא גט — הויא לה גרושתו, ונאסר בקרובותיה. **קטנה** — הבת. **גדולה** — האם. **גמרא וצריכא** — לאשמעינן בכולהו דמי שאסר עצמו בדיבורו נאסר, ומי שלא אסר עצמו אינו נאסר. **גבי דידיה** — כי אמר "קידשתיך" לא מיתסרא אידי בקרוביו — משום דאיהו שקורי משקר, וגברא לא איכפת ליה אם אוסר עצמו בקרובותיה חנם. **ומקרי ואמר** — "קדשתיה", ואף על גב דלא קדשה. **אבל איהי** — כי אמרה "קדשתני" דאסרה נפשה אבולאי עלמא עד שיתן לה גט; אי לאו דקים לה דקידש — לא הוה אמרה. ונתסר אידהו על פיה בקרובותיה, ואפילו לא נתן לה גט. **מודיענן חיכונה** — רבנן לאמה על דבת, ותהא צריכה גט ותאסר בקרובותיה. **כופין** — ליתן לה גט. **לא כופין איכא כו'** — דאין צריכה ממנו גט, דהא קתני מותרת בקרובין. ואי בעיא גט — הוה מיתסרא באחיו, דהויא לה גרושת אחיו. **ואלא אסיפא** — דאמרה "קדשתני" דבעיא גט. **בשלמא מבקשין** — ממנו ליתן גט. לחיי — שצריך בקשה לאסור עצמו בקרובותיה, כדי להתירה לינשא, הואיל ואין חפץ בה. **ושמעתא דרב ושמואל אהדדי אתמר** — לא לחלוק זו על זו באו, אלא להוסיף האחרון מה שלא פירש הראשון. **ואם נתן מעצמו** — בלא בקשה, כופין אותו ליתן בתובה — דגלי דעתיה דקדשה, וארוסה יש לה בתובה. **שניהם מודים** — לדברי העד. **מתו** — הא דתניא: אין חוששין — משום דלא מהימן הוא, והא היכמנוה. או דלמא משום דאין קדושין חלין בלא עדים, ויליף "דבר" "דבר" מממון, כתיב בערירית "ערות דבר" (דברים כד), ובממון כתיב "על פי שני עדים יקום דבר" (שם יט). **אין ולא** — לא היה מחזיק בדבריו לא לאיסור ולא להיתר, פעמים שאמר הן ופעמים שאמר לאו. ורפיא בידיה — ולא היתה מוחזקת הוראה זו בידו. **איתמר נמי** — לא גרסינן "נמי". **ואי ליכא עדים** — ואפילו מודה, אמאי אסור בקרובותיה על פי עצמו? הלא אינן קידושין אפילו לדבריה! דאי נמי אמר בעד אחד הוו קידושין בששניהם מודים. היכא דאין עד אחר — לא אמרת, דעד אחד חשיב לחייב שבועה בדיני ממונות, הלכך בערוה נמי חשיב להתקיים קידושין בפניו, ובלבד שיהו שניהם מודים. **אלא לאו בעד אחד** — דנקטי: הוא אסור בקרובותיה. אלמא דה שמודה לו נאסר, דחשיב לאיתפוסי קדושין קמיה. **קידשתיה בפני פלוני ופלוני** — דהוו להו קידושין גמורין לכל דבריו, ונאמן הוא לאסור את עצמו. **ולנה עמו בפונדיקי** — ואפילו לאחר זמן. **אי דאיכא עדים** — דנתקדשה בביאה. **אלא לאו בעד אחד** — ושניהם מודים.

אמרינן:

ואם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן בתובה — מכאן יש להוכיח דאלמנה מן האירוסין יש לה בתובה, ואפילו לא כתב. דהא מסתמא הכא מיירי דלא כתב לה, דאי כתב לה — אם כן מאי מבקשין שייך למימר הכא? אלא שמע מינה דמיירי הכא דלא כתב לה בתובה, ואפילו הכי קאמר: כופין אותו ליתן בתובה. ובפרק "הכותב" (כתובות פט,ב) דרבי אלעזר מן האירוסין יש לה בתובה אז אין לה בתובה — היה יכול להוכיח מדהכא, אבל לא רצה, שהרי לא רצה להוכיח מהאמוראין, כי אם מן המשנה.

אֶמְצָעִית שֶׁבְּבַת שְׁנִיָּה תִּשְׁתָּרֵי! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּשֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה. וְהָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּאִם אִיתָא דְּאִיכָּא - לִיתְנְיֵהּ. - וּלְטַעֲמָיךְ: אֶמְצָעִית שֶׁבְּבַת רִאשׁוֹנָה דְּוַדַּאי מִפְּסָקָא, וַאֲמָרָה לֵיהּ, מִי קָתָנֵי לָהּ? - הָכִי הָשְׁתָּא?! הָתָם תָּנָא קַמָּנָא דִּידָהּ לְאִיסּוּרָא - וְהוּא הַדִּין לְהָךְ דְּקַשְׁשָׁא מִינָּהּ, הָכָא אִם אִיתָא דְּאִיכָּא - נִיתְנְיֵהּ. אָמַר לֵיהּ רַב הוֹנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַבָּא: הָא פֶּסַח, דְּכִי פַּת אַחַת דָּמֵי וּפְלִיגִי! אָמַר לֵיהּ: הָתָם בְּלִישָׁנָא דְּעָלְמָא קָמִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: "עַד פְּנֵי הַפֶּסַח" - עַד קְמֵי פִּיסְחָא, וּמַר סָבַר: עַד דְּמִיפְּנֵי פִּיסְחָא. **מתני'** הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה "קִדַּשְׁתִּיךְ" וְהִיא אוֹמֶרֶת "לֹא קִדַּשְׁתָּנִי" - הוּא אָסוּר בְּקָרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא מוּתֶּרֶת בְּקָרוֹבָיו. הִיא אוֹמֶרֶת "קִדַּשְׁתָּנִי" וְהוּא אוֹמֵר "לֹא קִדַּשְׁתִּיךְ" - הוּא מוּתָּר בְּקָרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא אֲסוּרָה בְּקָרוֹבָיו. "קִדַּשְׁתִּיךְ" וְהִיא אוֹמֶרֶת "לֹא קִדַּשְׁתָּ אֶלָּא בִּתִּי" - הוּא אָסוּר בְּקָרוֹבוֹת גְּדוֹלָה, וּגְדוֹלָה מוּתֶּרֶת בְּקָרוֹבָיו. הוּא מוּתָּר בְּקָרוֹבוֹת קְטַנָּה, וּקְטַנָּה מוּתֶּרֶת בְּקָרוֹבָיו. "קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתֵּךְ" וְהִיא אוֹמֶרֶת "לֹא קִדַּשְׁתָּ אֶלָּא אוֹתִי" - הוּא אָסוּר בְּקָרוֹבוֹת קְטַנָּה, וּקְטַנָּה מוּתֶּרֶת בְּקָרוֹבָיו. הוּא מוּתָּר בְּקָרוֹבוֹת גְּדוֹלָה, וּגְדוֹלָה אֲסוּרָה בְּקָרוֹבָיו. **גמרא** "הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה קִדַּשְׁתִּיךְ וכו'". וְצָרִיכָא; דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בַּיִּבּוּם דִּידֵיהּ - מִשּׁוּם דְּנִבְרָא לָא אִיכְּפַת לֵיהּ, וּמִיקְרֵי אָמַר. אֲבָל אִיהִי, אֵימָא: אִי לָאו דְּקִים לָהּ בְּדִיבּוּרָהּ - לָא הָוֵית אָמְרָה, וְלֵיתֵי וְלֵיתַבְּרַהּ אִיהוּ בְּקָרוֹבוֹתֶיהָ, קָא מַשְׁמַע לָן. "קִדַּשְׁתִּיךְ" וְהִיא אוֹמֶרֶת וכו'". הָא תּוּ לְמָה לִי? - אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא: מִדְּאוֹרַיְיתָא הֵימְנִיהּ רַחֲמָנָא לְאָבִי, מִדְּרַבָּנַן - הֵימְנוּהָ לְדִידָהּ, וְתֵיתֵי בְּרֵיתָהּ בְּדִיבּוּרָהּ, קָא מַשְׁמַע לָן. "קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתֵּךְ וכו'" הָא תּוּ לְמָה לִי? - אֵידֵי דְּתָנָא הָא - תָּנָא נָמֵי הָא. אִיתְּמַר, רַב אָמַר: כּוֹפִין, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: מְבַקְּשִׁין. אַהֲנֵיהּ? אֵילֵימָא אַרֵישָׁא - לָאו כּוֹפִין אִיכָּא, וְלָא מְבַקְּשִׁין אִיכָּא. אֶלָּא אַסֵּיפָא, בְּשֶׁלָּמָא מְבַקְּשִׁין - לְחַיֵּי, אֶלָּא כּוֹפִין - אַמַּאי? אָמַר: לָא נִיחָא לִי דְּאִיתַּסַּר בְּקִרְיבְתְּהוּ! אֶלָּא שְׁמַעֲתָתָא אַהֲדָדֵי אִיתְּמַר; אָמַר שְׁמוּאֵל: מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ לִיתֵּן גֵּט. אָמַר רַב: אִם נָתַן גֵּט מֵעַצְמוֹ - כּוֹפִין אוֹתוֹ לִיתֵּן כְּתוּבָּה. אִיתְּמַר נָמֵי: אָמַר רַב אַחָא בַּר אֲדָא אָמַר רַב, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַב אַחָא בַּר אֲדָא אָמַר רַב הַמְנוּנָא אָמַר רַב: כּוֹפִין וּמְבַקְּשִׁין. תַּרְתֵּי?! הָכִי קָאָמַר: מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ לִיתֵּן גֵּט, וְאִם נָתַן מֵעַצְמוֹ - כּוֹפִין אוֹתוֹ לִיתֵּן כְּתוּבָּה. אָמַר רַב יְהוּדָה: הַמְקַדֵּשׁ בְּעֵד אֶחָד - אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקִידּוּשָׁיו. בָּעוּ מִינֵּיהּ מֵרַב יְהוּדָה: שְׁנֵיהֶם מוֹדִים מַאי? אֵין וְלָא וְרַפְיָא בִּידֵיהּ. אִיתְּמַר, אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: הַמְקַדֵּשׁ בְּעֵד אֶחָד - אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקִידּוּשָׁיו, וַאֲפִילּוּ שְׁנֵיהֶם מוֹדִים. אִיתְּיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה "קִדַּשְׁתִּיךְ" וְהִיא אוֹמֶרֶת "לֹא קִדַּשְׁתָּנִי" - הוּא אָסוּר בְּקָרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא מוּתֶּרֶת בְּקָרוֹבָיו. אִי דְּאִיכָּא עֵדִים - אַמַּאי אָסוּר בְּקָרוֹבוֹתֶיהָ? אֶלָּא לָאו - בְּעֵד אֶחָד! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן דַּאֲמָרָה לֵהּ "קִדַּשְׁתִּיךְ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי" וְהָלְכוּ לָהֶם לִמְדִינַת הַיָּם. אִיתְּיבֵיהּ: הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלָנָה עִמּוֹ בְּפוּנְדָּקִי, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט שֵׁנִי, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט שֵׁנִי. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאִיכָּא עֵדִים - מַאי מַעֲמִידְהוּ בֵּית שַׁמַּאי? וְאִי דְּלֵיכָּא עֵדִים - מַאי מַעֲמִידְהוּ בֵּית הִלֵּל? אֶלָּא לָאו - בְּעֵד אֶחָד. וְלִימַעֲמִיךְ, אֵימָא סֵיפָא: וּמוֹדִים בְּתִנְּשֶׂת מִן הָאֵירוּסִין שֶׁאֵין צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט שֵׁנִי, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לְבוֹ גַּס בָּהּ. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ עֵד אֶחָד מֵהֵימַן - מַה לִּי מִן הָאֵירוּסִין, מַה לִּי מִן הַנִּשּׂוּאִין? אֶלָּא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן דַּאֲמָרָה עֵדִי יִחוּד וְלֵיכָּא עֵדֵי בִּיאָה. בֵּית שַׁמַּאי סָבְרִי: לָא

לא אינהו סהדי אלא לשקרי — מכאן אמר רבינו תם דאין צריך עדים לעשות קנין. והא דאמר פרק "חזקת הבתים" (בבא בתרא מ,א): קנין בפני שנים ואין צריך לומר "כתובו" — לאו משום דלא מהני בלא שנים, דודאי מהני אפילו בלא שנים. אלא הכי קאמר: קנין הרגיל בפני שנים — אין צריך לומר "כתובו", אבל ודאי אין צריך שנים. וכן משמע בפרק "הזהב" (בבא מציעא מה,ב) דקאמר התם: היה עומד בגורן ואין בידו מעות כו'. ופריך עלה: וניקנינהו ניהליה אגב סודר! ומשני: דלית ליה סודר. ואמאי לא משני דלא היו שם עדים? אלא שמע מינה: דקנין מהני בלא עדים. וכן משמע בפרק קמא דסנהדרין (ו,א) דקאמר התם: פשרה ביחיד, וקיימא לן (שם) דפשרה צריכה קנין. **אמר** לו עד אחד אבלת חלב והלה שותק נאמן — פירוש: דשתיקה בהודאה דמי, והוי נודע לו מעצמו, אבל אמר לו "איני יודע" — אינו נאמן לחייבו קרבן, דכתיב (ויקרא ד) "או הודע אליו" — ולא שיודיעוהו אחרים. ודווקא אחד, אבל שנים — נאמנים, ומביא קרבן על ידם, כדאמר התם (כריתות יא,ב): אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל? וצריך נמי לפרש "והלה שותק" — דאמר לו העד: אבלת חלב והיה לך לידע, והוא שותק.

ותנא תונא והלה אומר לא אבלתי — הא דנקט "לא אבלתי" — הוא הדין אם אמר "איני יודע", דפטור משום דכתיב (שם) "או הודע". והא דנקט "לא אבלתי" — משום דבעי למיתני סיפא גבי שנים שאומרים "אבלת חלב" והוא אומר "לא אבלתי". ובהא איכא רבותא לרבי מאיר — דאפילו אמר "לא אבלתי" מחייב רבי מאיר.

נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן — שאמר לו העד "בפניך נטמאו". וכן צריך לפרש ב"אבלת חלב", כדפרישית. ושקוה: דהא בפרק "הנזקין" (גיטין נד,ב) מייתי: היה עושה עמו בטהרות ואמר לו "נטמאו טהרותיך" — נאמן, "טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו" — אינו נאמן. ופריך התם: מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? ומשני, אמר אביי: כל שביד — נאמן, וכל שאינו ביד — אינו נאמן. וסיפא איירי שאין הטהרות בידו, לכך אינו נאמן. והיכי אמר אביי דנאמן כשאמר לו "אבלת חלב" ואף על גב שאין בידו להאבילו חלב? וכן קשה לקמן, דנאמן לומר "שורך נרבע" אף על גב דאין בידו להרביע שורו? ויש לומר: דהתיא ד"הנזקין" מיירי כשאינו שותק אלא מכחישו, והכא איירי בששותק ואינו מכחישו. ומיהו, קשה מרובא: דהכא משמע דלא פליג רבא עליה דאביי, דאמר דכל דבר שאין בידו בעי שותק, והתם קאמר רבא: אשכחיה ולא אמר ליה, הדר אשכחיה ואמר ליה אינו נאמן. משמע: אבל אי אמר ליה מיד — נאמן בכל ענין, אפילו אין בידו, ואפילו אין שותק, והכא לא פליג אאביי דבאין בידו בעי שותק! ויש לומר: שאני התם לפי שהיה בידו פעם אחת, דהיינו בשעת שעשאו. אבל הכא — מעולם לא היה בידו כלל, ולכן בעי שותק. ונראה דהלכה כרבא לגבי אביי. ועתה בענין זה יש שלשה דינים: בדבר שהיה בידו, כגון שהיה דהיה עושה עמו בטהרות — נאמן, ואפילו לא היה שותק, ובדבר שאין בידו לעולם, כגון "אבלת חלב" ו"שורך נרבע", אי שתיק — מהימן, ואי לא שתיק — לא מהימן. ובדבר שאין בידו עתה, אבל היה בידו פעם אחרת — בהא פליגי אביי ורבא, כדפרישתי התם גבי "טהרות שעשיתי עמך", דלרבא היכא דאשכחיה ואמר ליה — מהימן, ואפילו אינו שותק. והלכה כרבא, כדפרישית. ושותק דאמר בשמעתין דנאמן — נראה לרבינו יצחק דהיינו בדבר שיש לו לידע, כגון שאמר לו "נתנסך יינך בפניך", דומיא ד"אבלת חלב". אבל אם אמר לו "נתנסך יינך שלא בפניך", ושותק — ההיא שתיקה אינה כהודאה. שלכך לא ישיב לו — לפי שלא היה יודע בירור הדבר. ומה שאמרנו דבר שאינו בידו כי אינו שותק לא מהימן — היינו בגרא דלא מהימן כבי תרי, אבל אי מהימן ליה בכי תרי — נאמן, כדאמר בסמוך גבי סמיא, דקאמר רבא דנאמן, אף על גב דחזי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים, כל שכן דנאמן במילתא אחריתי. וצריך לומר דהא דאמר בכל דוכתין (גיטין ב,ב): עד אחד נאמן באיסורין — היינו דוקא להתיר, כגון "בשר זו מנורקת", או "התיכה זו של שומן". אבל לאסור הדבר — אינו נאמן, אלא כמו שפירשתי. והא דאמרינן דבדבר שאינו בידו כי אינו שותק לא מהימן — היינו דוקא בדבר שאינו יכול להתברר. אבל בדבר שיכול להתברר, כגון שאמר לו "יש ערץ בטהרותיך" או נברי מנסך

אמרינן הן הן עד יחוד כו' — משראוה שנתייחדה עמו — אין צריך להעיד על הביאה. דכיון דלבו גס בה — מחזקינן אותו בחזקת שבא עליה לשם קידושין. **ואיבא דאמרי** — דרמה משמיה דרב אמר, ומאן קרי רב "בי דינא רבה"? — רבי. **צריכה שני גיטין** — קא סלקא דעתין כדי להתירה לגיסא. **וגובה בתובתה מן החבילה** — ממה נפשך, והמותר מוטל בספק עד יבא אליהו. **אי דאית ליה סהדי לאחי** — שאמר "בפנינו קדשה", ואית ליה סהדי נמי לאחי. **מי מצי אמרה וכו'** — דתיהוי מותר התכוונה שלה ושלהן בספק? **אלא לאו בעד אחד** — לכל אחד. ושמע מינה מינה דאפילו אינה מודה צריכה גט. **עד אחד בהבחשה** — דאיכא חד סהדא דמבחיש ליה — מי מהימן? אפילו לא מבחשא ליה איהי — ליכא למאן דאמר, דאין האחד בא אלא לשבועה — והכא שבועה לא שייכא. **צריכה שני גיטין** — כדי לגבות כתובתה מן החבילה. כלומר, לעולם החבילה מונחת עד שיבא אליהו, אלא אם כן נתנו לה שניהם גט מעצמן, והגט מביאה לידי גיבוי כתובה מן החבילה ממה נפשך: אם של זה הוא — הרי מיחזיק לה כתובה על פיו, וכן זה. וכל שכן אם הולה שלה. **וכי מאיר היא וכו'** — כלומר, ובולה לא אשמועינן אלא דמטלטלין משתעבדי לכתובה, ורבי מאיר היא, דאמר במסכת כתובות ב"האשה שנפלו לה נכסים" (פ,ב) גבי שומרת יבם שכתובתה על נכסי בעלה הראשון: הניח אחיו מעות — ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות. אלמא: מעות משתעבדי לכתובה. **תוראת בעל דין כמאה עדים** — דכתיב (שמות כב) "אשר יאמר כי הוא זה", דרי שסמך על מקצת ההדאתו. **לא קא חייב לאחריני** — אינו חב לאחרים בהודאתו זו, שאין נפסד אלא הוא. **הבא קא חייבה לאחריני** — שקרובותיה נאמרו בו, וקרובין נאמרין בה. **בני רב מרי** גרס, אחים הוו. **על פי שנים** — שהצריכה תורה, למאי הלכתא לצריך עדים? משום דאי בעי למיהדר ולומר לא כך היה, לא יוכל לומר כן, שאלו יעידום — הוא שהצריכם הכתוב עדים. ואנו אין אנו שקרנים, ולא הדרינן בן, ואין אנו צריכין עדים. **או דלמא** — שאפילו הם מודים — אין דבריהם קיימים אלא בעדים, ונמצא אני מחזיק בשלו והוא בשלי, שאין חלוקתנו בלום. **לשקרי** — הכופרים בדברים, לומר: לא כן הוא. **אבלת חלב** — בשוגג, וחזיא אתה קרבן. **נאמן** — דעד, וכשר הקרבן, ואין באן משום "או הודע אליו חטאתו" (ויקרא ד) — ולא שיודיעוהו אחרים. והכי דרשינן לה בשמעתא קמייתא ד"האשה רבה" (יבמות פו,ב); ולא שיודיעוהו אחרים והוא מכחיש.

שורך

בְּמֶחֱדֵי? אָמַר לְהוּ: לָא אֵיבְרוּ סָהֲדֵי אֶלָּא לְשַׁקְרֵי. אָמַר אַבַּיֵי: אָמַר לוֹ עַד אֶחָד "אֲכַלְתָּ חֵלֶב" וְהִלָּה שׁוֹתֵק - נֶאֱמָן. וְתָנָא תּוּנָא: אָמַר לוֹ עַד אֶחָד "אֲכַלְתָּ חֵלֶב" וְהִלָּה אוֹמֵר "לֹא אֲכָלְתִּי" - פָּטוּר. טַעֲמָא - דַּאֲמַר "לֹא", הָא אִישְׁתִּיק - מְהֵימַן. וְאָמַר אַבַּיֵי: אָמַר לוֹ עַד אֶחָד "נִטְמְאוּ טָהֳרוֹתֶיךָ" וְהִלָּה שׁוֹתֵק - נֶאֱמָן. וְתָנָא תּוּנָא: עַד אֶחָד אוֹמֵר "נִטְמְאוּ" וְהִלָּה אוֹמֵר "לֹא נִטְמְאוּ" - פָּטוּר. טַעֲמָא - דַּאֲמַר "לֹא", הָא אִישְׁתִּיק - מְהֵימַן. וְאָמַר אַבַּיֵי: אָמַר לוֹ עַד אֶחָד

שורך

שורך נרבע — ואסור להקרבה. אבל לסוקלו — תרי בעינן, דאמר מר (בבא קמא מד,א): במיתת הבעלים כך מיתת השור. **ותנא תונא** — לענין פסולי קרבן ובזבחים ובבכורות. **וצריכא** — לאשמועינן בכולהו דשתיקתו הודאה היא. חזי ליה בימי טומאתו — ולא איכפת ליה, ולאו הודאה היא, ומותרים לטהורים. לאו לגבי מזבח קיימי — ולא איכפת ליה להחזישו. והודאה מיהא לא הויא, ומותר להקרבה, צריכא. **אשתו זינתה בעד אחד** — בלומר, אמר לו עד אחד: אשתך זינתה, והוא שותק, מהו ליאסר העד עליו? **ולא הוה אתי** — ההוא סמיא לעת הקבוע לו לפני שמואל. שדר — שמואל שליח בתריה, שימהרנו לבא. **מאי לאו אי מהימן לך** — האי עד בשאר עד אחד, דידעת ביה שאינו מפוסלי עדות, דלאו גזלנא הוא. **אפקה** — ההיא ולא הכהישתו. **יניי המלך** — מן הכהנים של חשמונאים הוה. לבוחלית — שם מדינה בשמבדר. **טלוחים** — ירקות הם, ושמן קקולי בלשון ארמי, כמו "הקוטפים מלוח עלי שיח" (איוב ל). **בשהיו עסוקים בבנין** — בית שני, שבאו מן הגולה והיו עניים והיו מוציאין הוצאות במלאכה. אף אנו נאכל מלוחין, להיות זכר לעוני שבזמנים, ולהודות לפני הקדוש ברוך הוא שהצליחנו והעשירנו. לבן של **פרישים** עליך — שונאיך הם, ואין שמחתם בהצלחתך. ומה **אעשה** — לידע שכן הוא? **הקם להם בציץ שבין עיניך** — תן ציץ הקדש על מצחך, ויעמוד על רגליהם, לפי שהשם כתוב בו, והם יגלו את לבם. ואף על גב דלאו שעת עבודה, כדאמר בפרק שני (קדושין נד,א): בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם. **שהיו אומרים אמו נשבית מן המודיעים** — לכך מיחו בו, שהיו הפרושים אומרים עליו: אמו נשבית במודיעים, כרך של בית חשמונאי היה, ושבויה פסולה לכהונה ונשאה אביו – ונמצא חלל. **ויבדלו חכמי ישראל ביום** — שבעט המלך עליהם. **כך הוא דינו** — לסבול הרפתו. **וכך הוא דינך** — בתמיה, שלא תנקם מהם?! **רוממם** — הרגם. **מה תהא עליה** — שמא תשתכח? אמר ליה: הרי ספר תורה כרוכה, ומונחת בתוכה המצות, ולא ישתכחו. **ותוציץ הרעה** — לשון "ויצץ ציץ ויגמול שקדים" (במדבר יז). לישנא אחרינא: בערה, לשון "נרצעים" (יחזקאל א), כניצוץ המבעיר גחלת. **שמעון בן שטח** — אחי אשתו היה, והחביאתו. **היכי דמי** — "ויבוקש הדבר ולא נמצא", דמשמע שהחזיקוהו בחזקת כשרות? **ממך אתני** — דאמרי אשתבאי, והיכי קאמר "ולא מצאו"? ואי אמרת אוקי תרי לבהדי תרי, ואוקי איתתא אחזוקתה — הני מילי איה קמן, והיתה באה לבית דין להתירה. אבל בנה זה הנדון — אין לו חזקה דכשרות, שהרי מעידים על תחילת לידתו בפסול. **אלא לאו בעד אחד** — העיד על השבויה, ובאו שנים והכחישוהו. **דרש אחא בר מניומי** — בעלמא. **שפחה הכניסו תחתיה** — הכניסו להם שפחה, וסברוהו שהיא זאת, וגנבוה מהם לאחר שנשבית עד שלא נתיחדה בלא עדים. הילכך אין כאן הכחשת עדים.

מנא

מנסך יינך" — בא וארארך האיסור, בהא ודאי יש לחוש לדבריו ולבדוק. כדאמר לקמן (עמוד ב) גבי בעל מום, דמצי אמר ליה "שלח ואחור". וכשאדם עושה חבירו שליח לשמור יינו, או להביא מן המרתף — נאמן, דהיינו בידו, ומהימן עליה כבי תרי, כשסומך עליו. והא דבעינן שותק — היינו דוקא דלא עשאו שליח.

אמר אביי היא הויא — תימה: והא אמרת: המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו, דאין דבר שבערוה פחות משנים! ויש לומר: דהתם, אפשר כיון דלא קדשה בפני עדים — המעות מתנה, אבל הבא — הביאה אוסרת בין בעדים בין שלא בעדים, ואין אנו צריכין אלא שידע הבעל האמת. מיהו קשה: דמשמע הכא עד אחד נאמן, ובמסכת סוטה (ג,ב) משמע דאין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה, משמע דבעינן עדים! ויש לומר: דהתם מיירי באינו שותק, אבל בשותק — בעד אחד מהימן.

רבא אמר כו' — ואם תאמר: כיון דשותק, ושתיקה כהודאה דמיא — למה לא תאסר עליו? וכי לא יכול לעשותה עליו חתיכה דאיסורא? ויש לומר: דקסבר רבא דטעמא דשותק מהימן — לאו משום דשתיקה כהודאה דמיא, אלא משום דאיכא רגלים לדבר מהימני ליה. וכיון שאין האיסור מכח עדות הבעל אלא מכח עדות העד — לא מהימנינן ליה, דעד אחד אינו נאמן בדבר שבערוה.

הקם להם בציץ שבין עיניך — פירש בקונטרס: ואף על גב דלאו שעת עבודה היא — הא אמרינן לעיל (נד,א) דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן. וקשה: דאדרבה, משמע מהתם דמיד שהיו יכולין להפשיטן — שהיו זקוקין להפשיטן, מדקאמר: לא ניתנה תורה למלאכי השרת, משמע — בשלא לצורך אסירא! ומפרש רבינו תם: דדוקא ציץ, משום דכתיב בו (שמות כח) "והיה על מצחו תמיד" — משמע דמותר שלא בשעת עבודה, אבל בשאר בגדים — לא. ויניאי היה כהן מזרע בית חשמונאי.

מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני — ד"אישתבאי". והיכי קאמר גמרא "ולא נמצא"? הקשה בקונטרס: אדרבה, אוקי תרי בהדי תרי ואוקי אם יניאי בחזקת כשרות, כדאמרינן גבי כהן בפרק ד' "האשה שנתארמלה" (כתובות כה,ב) ותירץ: דני מילי אי הואי איהי קמן, והיתה באה לבית דין להתירה — דהתם אית לה חזקה דכשרות. אבל בנה זה הנדון לפנינו — אין לו חזקת כשרות, שהרי מעידים על תחילת לידתו דאמר: מכל מקום תיהני היה חזקה דאימיה שהיתה בחזקת כשרות, דהא אמרינן בפרק קמא דכתובות (יג,א): לדברי המכשיר בה — מכשיר בבתה! ויש לומר: דלא אמר אוקי תרי בהדי תרי אלא בתרומה דרבנן, ותרי ותרי ספיקא דרבנן, ובהא לא הוחמרו. אבל ביוחסין, דאיכא איסורא דאורייתא — החמירו, ואסורה היא מדרבנן.

אמר

"שׁוֹרְךָ נִרְבָּע" וְהָלְאָה שׁוֹתֵק - נֶאֱמָן. וְתָנָא תּוֹנָא: וְשָׁנְעֲבָדָה בּוֹ עֲבֵירָה, וְשָׁתְמִית עַל פִּי עֵד אֶחָד, אוֹ עַל פִּי הַבְּעָלִים - נֶאֱמָן. הָאי "עַל פִּי עֵד אֶחָד" הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּקָא מוֹדוּ בְּעָלִים - הֵיינוּ "עַל פִּי הַבְּעָלִים", אֶלָּא לָאו - דְּשָׁתֵיק. וּצְרִיכָא; דְּאִי אִשְׁמְעִינַן הָךְ קַמַּיְיתָא, אִי לָאו דְּקִים לֵיהּ בְּנַפְשֵׁיהּ דַּעֲבַד - חוֹלִין בָּעֲזָרָה לָא הֲוָה מֵיתֵי. אֲבָל "נִטְמְאוּ מְהֲרֵתְיךָ" מֵימַר אָמְרִינַן: הָאי דְּשָׁתֵיק - דְּסָבַר חֲזִי לֵיהּ בִּימֵי טוּמְאָתוֹ. וְאִי אִשְׁמְעִינַן הָא - מִשּׁוּם דְּקָא מַפְסִיד לֵיהּ בִּימֵי טָהֳרָתוֹ, אֲבָל "שׁוֹרוֹ נִרְבָּע" מֵימַר אָמַר: כָּל הַשְּׁוָורִים לָאו לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ קַיְימִי, צְרִיכָא. אִיבַּעְיָא לְהוּ: "אִשְׁתּוֹ זִינְתָה בְּעֵד אֶחָד" וְשׁוֹתֵק, מַהוּ? אָמַר אַבַּיֵי: נֶאֱמָן, רָבָא אָמַר: אֵינוֹ נֶאֱמָן, הֵנִי דָּבָר שֶׁבְּעֶרְוָה - וְאֵין דָּבָר שֶׁבְּעֶרְוָה פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם. אָמַר אַבַּיֵי: מָנָא אֲמִינָא לָהּ דְּהָהוּא סָמְיָא דַּהֲוָה מְסַדַּר מַתְנֵיתָא קַמֵּיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל, יָמֵּא חַד נָגָה לֵיהּ וְלָא הֲוָה קָאָתֵי. שָׁדַר שְׁלִיחָא אַבָּתְרֵיהּ, אַדְּאָזֵיל שְׁלִיחַ בָּתְרֵיהּ אוֹרְחָא, אָתָא אֵיהוּ בָּתְרֵיהּ. כִּי אָתָא שְׁלִיחָא, אָמַר: אִשְׁתְּךָ זִינְתָה. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל אֲמַר לֵיהּ: אִי מְהֵימַן לָךְ - זִיל אַפְקֵהּ, וְאִי לָא - לָא תַּפֵּיק. מַאי לָאו - אִי מְהֵימַן עָלָךְ דְּלָא גַּלְגֻּלָהּ הוּא? וְרָבָא: אִי מְהֵימַן לָךְ - זִיל אַפְקֵהּ, וְאִי לָא - לָא תַּפֵּיק. וַאֲמַר אַבַּיֵי: מָנָא אֲמִינָא לָהּ - דְּתַנְיָא: מַעֲשֶׂה בְּיַנַּאי הַמֶּלֶךְ שֶׁהָלַךְ לְכוֹחֲלִית שֶׁבַּמִּדְבָּר וְכִיבֵּשׁ שָׁם שִׁשִּׁים כְּרָכִים, וּבְחֵזְרָתוֹ הָיָה שָׂמֵחַ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְקָרָא לְכָל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לָהֶם: אֲבוֹתֵינוּ הָיוּ אוֹכְלִים מְלוֹחִים בְּזֵמַן שֶׁהָיוּ עֲסוּקִים בִּבְנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אַף אָנוּ נֹאכַל מְלוֹחִים וְכָךְ לְאָבוֹתֵינוּ. וְהָעֲלוּ מְלוֹחִים עַל שׁוּלְחָנוֹת שֶׁל זָהָב, וְאָכְלוּ. וְהָיָה שָׁם אֶחָד, אִישׁ לִיץ, לֵב רַע וּבְלִיַּעַל, וְאָלָעָזָר בֶּן פּוּעִירָה שְׁמוֹ. וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר בֶּן פּוּעִירָה לְיַנַּאי הַמֶּלֶךְ: יַנַּאי הַמֶּלֶךְ, לִבָּם שֶׁל פְּרוּשִׁים עָלֶיךָ! - וּמָה אֶעֱשֶׂה? - הָקֵם לָהֶם בְּצִיץ שֶׁבֵּין עֵינֶיךָ. - הֵקִים לָהֶם בְּצִיץ שֶׁבֵּין עֵינָיו. הָיָה שָׁם זָקֵן אֶחָד, וְיִהוּדָה בֶּן גְּדִידָיָה שְׁמוֹ, וַיֹּאמֶר יְהוּדָה בֶּן גְּדִידָיָה לְיַנַּאי הַמֶּלֶךְ: יַנַּאי הַמֶּלֶךְ! רַב לְךָ כֶּתֶר מַלְכוּת, הַנַּח כֶּתֶר כְּהוּנָּה לְזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן. שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: אִמּוֹ נִשְׁבֵּית בְּמוֹדִיעִים. וַיְבוּקַּשׁ הַדָּבָר וְלֹא נִמְצָא, וַיִּבָּדְלוּ חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּיוֹמָם. וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר בֶּן פּוּעִירָה לְיַנַּאי הַמֶּלֶךְ: יַנַּאי הַמֶּלֶךְ, הֲדְיוֹט שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל כָּךְ הוּא דִּינוֹ, וְאַתָּה מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל כָּךְ הוּא דִּינְךָ? - וּמָה אֶעֱשֶׂה?

- אִם אַתָּה שׁוֹמֵעַ לַעֲצָתִי - רוֹמְסֵם. - וְתוֹרָה מַה תְּהֵא עָלֶיהָ? - הֲרֵי כְּרוּכָה וּמוּנַּחַת בְּקֶרֶן זָוִית, כָּל הָרוֹצֶה לִלְמוֹד - יָבוֹא וְיִלְמוֹד. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מֵיד נוֹזְקָה בּוֹ מִינּוּת, דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר: תֵּינַח תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה מַאי? מֵיד: וַתִּצֹּץ הָרָעָה עַל יְדֵי אֶלְעָזָר בֶּן פּוּעִירָה, וַיַּהֲרְגוּ כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל. וְהָיָה הָעוֹלָם מְשׁוֹמֵם, עַד שֶׁבָּא שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח וְהֶחֱזִיר אֶת הַתּוֹרָה לְיוֹשְׁנָהּ. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דְּבֵי תְּרֵי אָמְרֵי "אִישְׁתְּבַאי", וּבֵי תְּרֵי אָמְרֵי "לָא אִישְׁתְּבַאי" - מַאי חַיִּית דְּסָמְכַתְּ אַהָנֵי - סָמוֹךְ אַהָנֵי! אֶלָּא בְּעֵד אֶחָד. וְטַעְמָא - דְּקָא מְכַחֲשִׁי לֵיהּ בֵּי תְּרֵי, הָא לָאו הָכִי - מְהֵימַן. וְרָבָא: לְעוֹלָם תְּרֵי וּתְרֵי, וְכִדְאָמַר רַב אַחָא בַּר רַב מָנְיוֹמִי: בְּעַדֵי הַזָּמָה, הָכָא נַמִי - בְּעַדֵי הַזָּמָה. וְאִיבָּעְיָא אִימָא: כְּדִרְבִּי יִצְחָק. דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: שְׁפָחָה הֻכְנִיסוּ תַּחְתֶּיהָ. אָמַר רָבָא:

אמר רבי טרפון משל לעומד ומקריב על גבי המזבח — ואם תאמר: מאי משל הוא זה? הרי במשל אפילו נודע שפסול היה בשעת עבודה אפילו הכי עבודתו כשרה, כדמוכח בסמוך מקרא. ובכי האי גוונא גבי מקוה, אם נמצא שמדידתו היתה תחלה בטעות — שהרותיו טמאות למפרע, אפילו לרבי טרפון! ואומר רבינו יצחק: דבתרתי פליגי; פליגי בטהרות שנעשו על גביו למפרע, מר אזיל בתר חזקה דמקוה, ומר אזיל בתר חזקה דאדם, ובשלא נודע חסרון המקוה למפרע. ופליגי נמי בטמא שטבל במקוה, ולאחר זמן נודע שהיה חסר באותה שעה, שטהרותיו טהורות למפרע. ואהא מייתי המשל. תוספות ישנים). ופליגי נמי במקוה שטבל בה כהן ועבד עבודה, ובאו עדים והעידו שהיה דמקוה חסר קודם הטבילה. רבי טרפון אומר: כשירה העבודה, מידי דהוה אבן גרושה ובן חלוצה, ואהא קאי דמשל.

שלח ואחוי — תרגום של "הפשיט" — "ושלח" (ויקרא א). מכאן יש להוכיח דכל דבר שיכול להתבדר — עד אחר נאמן עליו, ואפילו עד אחד מכחישו.

ולזרעו אחריו בין זרע כשר בין זרע פסול — וברישא מכילתין (ק,א) אמר: "יותר אין להּ" — אין לי אלא זרע כשר, זרע פסול מנין — תלמוד לומר וכו'. משמע דלשון זרע לא משתמע אלא בשר! ויש לומר: דשאני הכא דכתיב "זרעו" מיותר, דהוה מצי למיכתב "ולבניו", שהרי בבנות לא שייך ברית כהונה, ולכך דרשינן מיניה אפילו זרע פסול. אבל התם אינו מיותר, שהרי התם יש לו בת כמו בן.

כל מקום שיש קידושין ויש כו' וכל מקום שאין קידושין ואיזה זה זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה — נראה לרבינו יצחק דהך סתמא אתיא כרבי שמעון התימני, דאמר בסוף פרק "החולץ" (יבמות מט,א): יש ממזר מחייבי כריתות, ולא מחייבי לאוין, ובהאי גוונא קאמר הכא. ועוד נראה לרבינו יצחק: דהלכה כי הך סתמא, אף על גב דאיכא סתמא אחרינא ביבמות (צב,א) כרבי עקיבא — מכל מקום הך סתמא עיקר, משום דסתמא גבי הילכתא פסיקתא דקידושין. ועוד: דמצינו בהדהה מקומות כי האי סתמא, כדקתני התם (יבמות יד,ב): פשיטא, בני חייבי לאוין כשרים ניתנו. ועוד תנן: איזהו ממזר — כל שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת. משמע דלא הוי ממזר אלא מחייבי כריתות.

מתניתין

מָנָא אָמִינָא לֵהּ - דִּתְנַן, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַעֲשֶׂה בְּמַגְּזֵרָה שֶׁל דְּקָקִים בְּיִבְנֶה שֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת בְּחֶזְקַת שְׁלֵימָה, וּמָדְדוּ וְנִמְצֵאת חֲסֵירָה. כָּל טְהָרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל גַּבָּהּ הָיָה רַבִּי טַרְפוֹן מְטַהֵר וְרַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: מְקוָה זֶה בְּחֶזְקַת שָׁלֵם הוּא עוֹמֵד, מְסָפֵק אַתָּה בָּא לְחַסְּרוֹ - אַל תְּחַסְּרֶנּוּ מִסָּפֵק. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: אָדָם זֶה בְּחֶזְקַת טָמֵא הוּא עוֹמֵד, מְסָפֵק אַתָּה בָּא לְטַהֲרוֹ - אַל תְּטַהֲרֶנּוּ מִסָּפֵק. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: מָשָׁל לְעוֹמֵד וּמַקְרִיב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶן חֲלוּצָה - שֶׁעֲבוֹדָתוֹ כְּשֵׁרָה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: מָשָׁל לְעוֹמֵד וּמַקְרִיב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְנוֹדַע שֶׁהוּא בַּעַל מוּם - שֶׁעֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: אֹתָהּ דִּימְּיתוֹ לְבַעַל מוּם, וַאֲנִי דִּמִּיתִיו לְבֶן גְּרוּשָׁה אוֹ לְבֶן חֲלוּצָה, נִרְאֶה לְמִי דּוֹמֶה; אִי דּוֹמֶה לְבֶן גְּרוּשָׁה וּלְבֶן חֲלוּצָה - נִדּוֹנְנוּ בְּבֶן גְּרוּשָׁה אוֹ בְּבֶן חֲלוּצָה, אִם דּוֹמֶה לְבַעַל מוּם - נִדּוֹנְנוּ כְּבַעַל מוּם. הִתְחִיל רַבִּי עֲקִיבָא לְדוֹן: מְקוָה פְּסוּלוֹ בְּיָחִיד - וּבַעַל מוּם פְּסוּלוֹ בְּיָחִיד, וְאַל יוֹכִיחַ בֶּן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה - שֶׁפְּסוּלוֹ בִּשְׁנַיִם. דָּבָר אַחֵר: מְקוָה פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ - בַּעַל מוּם פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ, וְאַל יוֹכִיחַ בֶּן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה שֶׁפְּסוּלוֹ מֵאֲחֵרִים. אָמַר לֵיהּ רַבִּי טַרְפוֹן: עֲקִיבָא! כָּל הַפּוֹרֵשׁ מִמְּךָ כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַיִּים. הַאי בַּעַל מוּם שֶׁפְּסוּלוֹ בְּיָחִיד הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּקָא מַכְחִישׁ לֵיהּ - מִי מְהֵימַן? אֶלָּא דְּשָׁתֵיק. וְדִבְּרוּתֵיהּ גַּבֵּי בֶּן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה - דְּשָׁתֵיק, וְקָתָנֵי: מְקוָה פְּסוּלוֹ בְּיָחִיד - וּבַעַל מוּם פְּסוּלוֹ בְּיָחִיד, וְאַל יוֹכִיחַ בֶּן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה שֶׁפְּסוּלוֹ בִּשְׁנַיִם. וְאַבָּיֵי אָמַר: לְעוֹלָם דְּקָא מַכְחִישׁ לֵיהּ. וּדְקָאָמַרַתְּ: אַמַּאי מְהֵימַן - דַּאֲמַר לֵיהּ: שָׁלַח אַחַוי. וְהֵינוּ דְּקָתָנֵי: מְקוָה פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ, וּבַעַל מוּם פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ, וְאַל יוֹכִיחַ בֶּן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה שֶׁפְּסוּלוֹ מֵאֲחֵרִים. וּבֶן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה שֶׁפְּסוּלוֹ מֵאֲחֵרִים, אָמַר קְרָא "וְהָיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו" - בֵּין זֶרַע כָּשֵׁר וּבֵין זֶרַע פָּסוּל. אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל אָמַר: מֵהָכָא, "בָּרְךְ ה' חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה" - אֲפִילּוּ חוֹלִין שֶׁבּוֹ תִּרְצֶה. רַבִּי יַנַּאי אָמַר: מֵהָכָא "וּבְאֹת אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם", וְכִי תַּעֲלָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אֵצֶל כֹּהֵן שֶׁלֹּא הָיָה בְּיָמָיו? אֶלָּא זֶה כָּשֵׁר וְנִתְחַלֵּל. בַּעַל מוּם דְּעָבְדִינַן פְּסוּלֵהּ מְנָלַן? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: דְּאָמַר קְרָא "לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם" - כְּשֶׁהוּא שָׁלֵם וְלֹא כְּשֶׁהוּא חָסֵר. - וְהָא "שָׁלוֹם" כְּתִיב! אָמַר רַב נַחְמָן: וי"ו דְּשָׁלוֹם קְטִיעָה הִיא. **משנה** כָּל מָקוֹם שֵׁשׁ קִידּוּשִׁין וְאֵין עֲרָיָה - הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַזָּכָר. וְאֵיזֶהוּ זוֹ - זוֹ כֹּהֶנֶת, לְוִיָּה, וְיִשְׂרְאֵלִית, שֶׁנִּשְׂאוּ לְכֹהֵן לֵוִי וְיִשְׂרְאֵל. וְכָל מָקוֹם שֵׁשׁ קִידּוּשִׁין וְיֵשׁ עֲרָיָה - הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַפָּגוּם. וְאֵיזֶהוּ זוֹ - זוֹ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֵרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל, בַּת יִשְׂרְאֵל לְמַמְזֵר וְלִנְתִין, וְכָל מִי שֶׁאֵין לָהּ עָלָיו קִידּוּשִׁין אֲבָל יֵשׁ לָהּ עַל אֲחֵרִים קִידּוּשִׁין - הַוָּלָד מַמְזֵר. וְאֵיזֶהוּ זֶה - זֶה הַבָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. וְכָל מִי שֶׁאֵין לָהּ לֹא עָלָיו וְלֹא עַל אֲחֵרִים קִידּוּשִׁין - הַוָּלָד כְּמוֹתָהּ, וְאֵיזֶהוּ זֶה - זֶה וְלָד שִׁפְחָה וְנָכְרִית. **גמרא** "כָּל מָקוֹם שֵׁשׁ קִידּוּשִׁין". אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי יוֹחָנָן: כְּלָלָא הוּא דְּכָל מָקוֹם שֵׁשׁ קִידּוּשִׁין וְאֵין עֲרָיָה הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַזָּכָר? הֲרֵי חֲלוּצָה דַּעֲבַדְתְּ כְּשֵׁרָה וּבֵין זֶרַע כָּשֵׁר וּבֵין זֶרַע פָּסוּל. אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל אָמַר: מֵהָכָא, "בָּרְךְ ה' חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה" - אֲפִילּוּ חוֹלִין שֶׁבּוֹ תִּרְצֶה. רַבִּי יַנַּאי אָמַר: מֵהָכָא "וּבְאֹת אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם", וְכִי תַּעֲלָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אֵצֶל כֹּהֵן שֶׁלֹּא הָיָה בְּיָמָיו? אֶלָּא זֶה כָּשֵׁר וְנִתְחַלֵּל. בַּעַל מוּם דְּעָבְדִינַן פְּסוּלֵהּ מְנָלַן? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: דְּאָמַר קְרָא "לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם" - כְּשֶׁהוּא שָׁלֵם וְלֹא כְּשֶׁהוּא חָסֵר. - וְהָא "שָׁלוֹם" כְּתִיב! אָמַר רַב נַחְמָן: וי"ו דְּשָׁלוֹם קְטִיעָה הִיא. **משנה** כָּל מָקוֹם שֵׁשׁ קִידּוּשִׁין וְאֵין עֲרָיָה - הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַזָּכָר. וְאֵיזֶהוּ זוֹ - זוֹ כֹּהֶנֶת, לְוִיָּה, וְיִשְׂרְאֵלִית, שֶׁנִּשְׂאוּ לְכֹהֵן לֵוִי וְיִשְׂרְאֵל. וְכָל מָקוֹם שֵׁשׁ קִידּוּשִׁין וְיֵשׁ עֲרָיָה - הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַפָּגוּם. וְאֵיזֶהוּ זוֹ - זוֹ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֵרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל, בַּת יִשְׂרְאֵל לְמַמְזֵר וְלִנְתִין, וְכָל מִי שֶׁאֵין לָהּ עָלָיו קִידּוּשִׁין אֲבָל יֵשׁ לָהּ עַל אֲחֵרִים קִידּוּשִׁין - הַוָּלָד מַמְזֵר. וְאֵיזֶהוּ זֶה - זֶה הַבָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. וְכָל מִי שֶׁאֵין לָהּ לֹא עָלָיו וְלֹא עַל אֲחֵרִים קִידּוּשִׁין - הַוָּלָד כְּמוֹתָהּ, וְאֵיזֶהוּ זֶה - זֶה וְלַד שִׁפְחָה וְנָכְרִית. **גמרא** "כָּל מָקוֹם שֵׁשׁ קִידּוּשִׁין". אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי יוֹחָנָן: כְּלָלָא הוּא דְּכָל מָקוֹם שֵׁשׁ קִידּוּשִׁין וְאֵין עֲרָיָה הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַזָּכָר? הֲרֵי

מנא אמינא לה — דאין עד אחד נאמן בדבר ערוה לפסול, ואפילו אין לו מכחיש. **מגירה** — מגורת מים, כמין בריכות מים, כדאמר בבבא בתרא (סז,א): לא מכר את המגורות של מים. **של דיקים** — שם אדם, או שם מקום, שבינתו. **בחזקת שלימה** — ארבעים סאה. **היה רבי טרפון מטהר** — דאמר: השתא הוא דחסר, ובשעה שטבלו בה אדם וכלים — שלימה היתה. **ממנא** — דלא ידעינן מאימתי חסרה, ונמצא שאינה טבילה. **שעבודתו** — שעבד כבר, בשירה. לקמן יליף לה. **בעל מום שעבודתו** — שעבד כבר פסולה, ואפילו היה שוגג. לקמן יליף לה. **מקוה פסולו ביחיד** — בא אחד ואומר "אני מדדתיו ונמצא חסר" — נאמן, דקיימא לן (גיטין ב,ב) דעד אחד נאמן באיסורין. **ובעל מום פסולו ביחיד** — בא אחד ואמר "בעל מום הוא" — נאמן. ולקמן מפרש לה. **מאחרים** — מחמת אמו. **שלח אחוי** — אם אינך בעל מום — השפט בגדיך ונראה. והיינו דקתני: בעל מום פסולו בגופו, שנוכל לברר הדברים, וכן מקוה — חסרונו לפנינו.

והיתה לו ולזרעו אחריו וגו' — בין זרע פסול חלל. ולכתחילה לא קאמר, דהא מחולל קרייה רחמנא, שנתחלל מקדושת כהן. חולין שבו — חללין שבו. חללין כשבשבט לוי, דקרא בשבט לוי כתיב. **ובעל מום דעבודתו פסולה מנלן** — אם עבד בשוגג? דאילו במזיד כתיב (ויקרא כא) "אך אל הפרוכת לא יבא וגו' ולא יחלל את מקדשי", אלא עבד בלא ידיעה מנלן דלא מכשרינן ליה מהאי קרא דהיתה לו ולזרעו אחריו? **הנני נותן לו** — לעיל מ"והיתה לו" כתיב, אלמא: בשלימים הוא דאכשר. **משנה** **כל** מקום **שיש קידושין ואין עבירה** — שהקידושין תופסין בה. ואין עבירה בנשואין, שלא אסרתה תורה עליו. **כהנת לויה וישראלית וכו'** — לוי שנשא כהנת או ישראלית — בנה לוי, וכהן שנשא לויה וישראלית — בנה כהן, (ולוי) ישראל שנשא כהנת או לויה — הולד ישראל. ל"משפחותם לבית אבותם" כתיב. **אלמנה לכהן גדול** — יש קידושין ויש עבירה. דקסבר: קידושין תופסין בחייבי לאוין. **אחד הפגום שבשניהם** — שנולד מפסולי כהונה — הולד פסול, וכן בן ממזרת לישראל — ממזר, וכן בן ממזר מישראלית — ממזר, וכן בת נתינה לישראל — נתין, וכן נתין מכשרה — נתין. **מכל עריות שבתורה** — של חייבי כריתות. **הולד ממזר** — בגמרא מפרש לה. **הולד כפותה** — ולד נכרית — נכרי, ואם ניירדוהו — הוי גר כשר, ואינו ממזר. **ולד שפחה** — עבד ששחררו בעליו — כשר, ומותר בישראלית.

גמרא

גמרא גר שנשא ממזרת דיש קידושין ואין עבירה — דגר מותר בממזרת לרבי יוסי, דאמר: קהל גרים לא מקרי קהל, לקמן בפרק בתרא (עג,א), **ונתנייה** — גבי קידושין ויש עבירה במתניתין בהדי אלמנה לכהן גדול. **כל מקום רשאי** — דיש קידושין ויש עבירה, "כל מקום" — כללא משמע, לאתויי הך דלא פריש לה בהדיא. **ואיבעית אימא לעולם רבי יוסי היא** — דאמר: גר מותר בממזרת.

ודקשיא לך: כללא היא — מתניתין לאו כללא כייל, דלהכי תנא בה "ואיזו, זו היא כהנת ולויה" וגו' — למימרא דתני הוא דהולד הולך אחר הזכר, אבל יש אחרים, אף על פי שיש קידושין ואין עבירה — הולד הולך אחר הפגום. **ואיזו זו ותו לא** — בלומר: אם כן, ד"איזו זו" דוקא, אבל מידי אחרינא לא אזיל אחר הזכר, גבי יש קידושין ואין עבירה. **והרי חללי וכו'** — ותנן לקמן (עז,א): בת חלל זכר פסולה לכהונה. אלמא אחר הזכר הוא, ומיקרי חללה! **ברבי יוסתאי סביראה ליה** — לתנא דידן, דאמר (שם): בנות ישראל מקוה טהרה לחללין, ובתה כשרה לכהונה. **והרי ישראל שנשא חללה דיש קידושין ואין עבירה** — דלא אסורה אלא לכהנים, והולד הולך אחר הזכר. דתנן לקמן (שם): בתו כשירה לכהונה, ולא אמרינן חללה היא, כפגום שבשניהם! **ונתנייה בהדיא** — גבי כהנת לויה וישראלית! ומשני: משום דלא מתני לה — אינה נישנית לו לתנא עם השאר בלשון קצר, דנימא: ואיזו כהנת לויה וישראלית וחללה שנשאו לכהן לללו וישראל, דמשמע — חללה נמי לכהן אין עבירה. **והאיבא** — יש קידושין ואין עבירה דהולד הולך אחר הזכר — הא דרבה בר בר חנה. **מצרי שני** — שנתגייר אביו. **מצרית ראשונה** — שנתגיירה היא. **בנה שלישי** — ומותר לישא ישראלית, כדתניא (דברים כג) "דור שלישי יבא להם". דבין דיש קידושין ואין עבירה — לבית אבותם" קרינא ביה כישראל. והא דאמרינן ביבמות (עח,א): "להם" הלך אחר פסולן — היינו לענין ישראל שנשא מצרית, או מצרי שנשא ישראלית, דיש קידושין ואין עבירה — עד שלשה דורות הולד הולך אחר המצרי, ד"יולדו להם" כתיב, אחריהם הולכים הולדות. אבל במצרי ומצרית — לא מיגמר לן דא "להם" מידי, דדחמם בתרייהו "להם" קרינא ביה, הוא מצרי והיא מצרית. עד כאן לשונו. ודקדק הרב רבינו משה: דלא תימא דוקא ישראל שנשא מצרית שייך לומר: הלך אחר פסולן, לפי שאין שניהם פסולין, אבל בשניהם פסולין לא שייך לומר: הלך אחר פסולן, דשניהם פסולים. שהרי עמוני ומצרית שניהם פסולים, והולכים אחר הפגום, אלא הדבר תלוי בזה: כשהם משני עממים שייך לומר בן — דקרא בשני עממים איירי, וקאמר: הלך אחר הפסול שבבל עם ועם. אבל בששניהם מעם אחד — לא שייך לומר כן.

כל מקום דרישא לאתויי ישראל שנשא חללה ודרבה בר בר חנה ואיזו זו למעוטי דרבין ורב דימי — פירוש: אז או קתני. כלומר, אי אתיא "כל מקום" דרישא לאתויי מילתא דרבה בר בר חנה — אם בן אתיא "איזו זו" למעוטי דרבין, אבל לא דרב דימי. משום דהא דרב דימי ליתא, כיון דמילתא דרבה בר בר חנה איתא, שהרי דברי זה סותרים את דברי זה. דרבה בר בר חנה קאמר מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי, ולדברי רב דימי אינו אלא שני. ואי לא אתיא "כל מקום" דרישא לאתויי מילתא דרבה בר בר חנה משום דלית הילכתא כוותיה — אם כן נוכל לומר ד"איזו זו" דרישא אתי למעוטי ההיא דרב דימי.

מתניתין רבי יהודה היא — הקשה הרב רבינו יעקב מקוצי: לרבי יהודה נמי איכא למיפרך: הרי גר מצרי שנשא ממזרת, דיש קידושין ואין עבירה, כדאמר לקמן (עד,ב) דמודה הוא בפסולי קהל, דהיינו גר מצרי — דמותר בממזרת, ואפילו הכי אמר דהולד הולך אחר הפגום, והוי ממזר! ותירץ רבינו יצחק בר אברהם: דהגמרא לא נזהית לאקשויי אלא אם כן יש אחד מהם כשר, כגון גר כשר הראוי לבא בקהל שנשא ממזרת. דהכי משמע ליה השתא "דיש קידושין ואין עבירה". וגר מצרי שנשא ממזרת שניהם פסולים, ולכך לא רצה להקשות מיניה. מיהו, בתר הכי פריך ממצרי, אף על גב דאינו כשר לבא בקהל — והוא הדין דהוה מצי למיפרך ממצרי שנשא ממזרת, אלא דפריך ליה שפיר.

ונתנייה — פירוש: בסיפא — תנא "כל מקום" לאתויי. ולא פריך "ולתנייה בהדיא" דבדפרץ בסמוך, דכיון דסבר גר אסור בממזרת, דאיקרו קהל — הוי קצת בכלל ממזרת ונתינה לישראל, דתני במתניתין, ולא צריך למיתניה במתניתין טפי כולי האי. ומכל מקום, איצטריך למיתני "כל מקום", דאי לאו הכי — לא הוה מצי לאתויי (אלא) ממזרת ונתינה לישראל לבד.

והרי חלל שנשא בת ישראל והולד הולך אחר הזכר — פירוש: שהוא חלל כמו אביו. ואם תאמר: מאי פריך? מה דהבן פסול — לאו משום דאזלינן בתר הזכר לחודיה — אלא משום דנקבה פגומה, שהיא אמו, שהזכר פוסלה בביאתו, הוי חללה! ויש לומר: דעל כרחך פסולו של בן לאו משום פסול דנקבה הוא. דהא ישראל שנשא חללה יוכיח, שבתו כשרה לכהונה, ואף על גב שאמה פסולה. אם כן משמע דאזלינן דזקא בתר הזכר, לכן פריך שפיר.

הא מני רבי דוסתאי דאמר בנות ישראל בו' — ואם תאמר: אמאי לא משני תנא "כל מקום" לאתויי, כדאמרינן על ישראל שנשא חללה! ויש לומר: דאם כן מצינו למיפרך "ונתנייה בהדיא", ולא מצי נמי לשנויי "משום דלא מתני לה, דהיכי נתנייה", כדאמרינן בסמוך. דהא ודאי מצי למיתני במתניתין: כהנת שנשאת לכהן חללי ולישראל וחללת, שהרי לא הוזהרו בשרות לינשא לפסולים.

בנה שלישי הוי — פירש בקונטרס: ומותר לישא ישראלית, כדכתיב (דברים כג) "דור שלישי יבא להם", דכיון דיש קידושין ואין עבירה — "לבית אבותם" קרינא ביה כישראל. והא דקאמר ביבמות (עח,א): "להם" — הלך אחר פסולן, היינו לענין ישראל שנשא מצרית, או מצרי שנשא ישראלית, דיש קידושין ויש עבירה — עד שלשה דורות הולד הולך אחר המצרי, ד"יולדו להם" כתיב, אחריהם הולכים הולדות. אבל במצרי ומצרית — לא מיגמר לן דא "להם" מידי, דדחמם בתרייהו "להם" קרינא ביה, הוא מצרי והיא מצרית. עד כאן לשונו. ודקדק הרב רבינו משה: דלא תימא דוקא ישראל שנשא מצרית שייך לומר: הלך אחר פסולן, לפי שאין שניהם פסולין, אבל בשניהם פסולין לא שייך לומר: הלך אחר פסולן, דשניהם פסולים. שהרי עמוני ומצרית שניהם פסולים, והולכים אחר הפגום, אלא הדבר תלוי בזה: כשהם משני עממים שייך לומר בן — דקרא בשני עממים איירי, וקאמר: הלך אחר הפסול שבבל עם ועם. אבל בששניהם מעם אחד — לא שייך לומר כן.

כל מקום דרישא לאתויי ישראל שנשא חללה ודרבה בר בר חנה ואיזו זו למעוטי דרבין ורב דימי — פירוש: אז או קתני. כלומר, אי אתיא "כל מקום" דרישא לאתויי מילתא דרבה בר בר חנה — אם בן אתיא "איזו זו" למעוטי דרבין, אבל לא דרב דימי. משום דהא דרב דימי ליתא, כיון דמילתא דרבה בר בר חנה איתא, שהרי דברי זה סותרים את דברי זה. דרבה בר בר חנה קאמר מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי, ולדברי רב דימי אינו אלא שני. ואי לא אתיא "כל מקום" דרישא לאתויי מילתא דרבה בר בר חנה משום דלית הילכתא כוותיה — אם כן נוכל לומר ד"איזו זו" דרישא אתי למעוטי דרבי יוסי דאמר: גר מותר בממזרת.

ואיבעית אימא לעולם רבי יוסי היא — דאמר מותר בממזרת לרבי יוסי, **ונתניתין** — גבי קידושין ויש עבירה, כדאמר במתניתין בהדי אלמנה לכהן גדול. **כל מקום רשאי** — דיש קידושין ויש עבירה, "כל מקום" — כללא משמע, לאתויי הך דלא פריש לה בהדיא.

**גֵּר שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת, דְּיֵשׁ קִידּוּשִׁין וְאֵין עֲבֵירָה - הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַפָּגוּם. דְּתָנְיָא: גֵּר שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת - הַוָּלָד מַמְזֵר, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי! - אָמַר לוֹ: מִי סָבַרְתָּ מַתְנִיתִין רַבִּי יוֹסֵי הִיא? מַתְנִיתִין רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר: גֵּר לֹא יִשָּׂא מַמְזֶרֶת, וְיֵשׁ קִידּוּשִׁין וְיֵשׁ עֲבֵירָה, הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַפָּגוּם. - וְנִיתְנֵייהּ! - תָּנָא "כָּל מָקוֹם" דְּסָיְפָא, לְאַתּוֹיֵי. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם רַבִּי יוֹסֵי הִיא, וְתָנָא "אֵיזוֹ זוֹ" - לְמַעוּטֵי. וְ"אֵיזוֹ זוֹ" וְתוּ לָא? וְהַרֵי חָלָל שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל, דְּיֵשׁ קִידּוּשִׁין וְאֵין עֲבֵירָה הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַזָּכָר! - הָא לָא קָשָׁיָא, כִּרְבִּי דּוֹסְתַּאי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לֵיהּ. - וְהַרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא חָלָלָה, דְּיֵשׁ קִידּוּשִׁין וְאֵין עֲבֵירָה הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַזָּכָר! - תָּנָא "כָּל מָקוֹם" דְּרֵישָׁא לָהּ. הֵיכִי נִיתְנֵייהּ בְּהֶדְיָא! - מִשּׁוּם דְּלָא מְתָנֵי לָהּ. הֵיכִי נִיתְנֵי? כֹּהֶנֶת, וּלְוִיָּה, וְיִשְׂרְאֵלִית, וַחֲלָלָה, שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן, לֵוִי, וְיִשְׂרְאֵל - וַחֲלָלָה לְכֹהֵן מִי חָזֵיא? - וְהָאֵיבָּא דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה, דַּאֲמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית רִאשׁוֹנָה - בְּנָהּ שְׁלִישִׁי הֲוֵי! - תָּנָא "כָּל מָקוֹם" דְּרֵישָׁא לְאַתּוֹיֵי. - וְלָרַב דִּימִי, דַּאֲמַר: שֵׁנִי הֲוֵי - תָּנָא "אֵיזוֹ זוֹ" לְמַעוּטֵי. - וְהָאֵיבָּא, דְּכִי אֲתָא רַבִּין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בָּאוּמּוֹת הוֹלֵךְ אַחַר הַזָּכָר. נִתְגַּיְּירוּ - הוֹלֵךְ אַחַר הַפָּגוּם שֶׁבָּשְׁנֵיהֶם - תָּנָא "אֵיזוֹ זוֹ" לְמַעוּטֵי. - הַאי מַאי? אִי אָמְרַתְּ בְּשֶׁלָּמָא מַתְנִיתִין רַבִּי יְהוּדָה הִיא - "כָּל מָקוֹם" דְּרֵישָׁא לְאַתּוֹיֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא חָלָלָה, וּדְרַבָּה בַּר בַּר חָנָה. "אֵיזוֹ זוֹ" - לְמַעוּטֵי דְּרַב דִּימִי וְרִבִּין, "כל

מנא הני מילי — נראה דלא בעי מנא הני מילי דהולד ממזר — דהא ביבמות (מט,א) מוכח ליה מ"ל יגלה בנף אביו" וסמיך ליה "לא יבא ממזר", ומוקמי לה ביבמות (שם) בשומרת יבם של אביו שהיא לו אשת אחי אביו, שהיא בבכרת. אלא בעי מנא לן דאין קידושין תופסין בהן. ותקשה: דמאי בעי? הלא הדבר פשוט בכל הגמרא דקידושין לא תפסי, דהא בהא תליא, דכיון דהוי ממזר מוחזיב כריתות — לא תפסי קידושין. דהא רבי עקיבא הוא דאמר (שם) דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין, ולא ידענן אלא משום דשמעינן ליה לרבי עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין, וכיון דיש ממזר — דין הוא דלא תפסי בה קידושין. והכי נמי אמרינן בשמעתין: הכל מודים בבא על הנדה שאין הולד ממזר, דהא תפסי בה קידושין. אלמא דהא בהא תליא! ואומר רבינו יצחק: דאין הכי נמי, דכלל זה אמת אליבא דרבי עקיבא. והכא בעי אליבא דרבי יהושע, דאמר (שם): אין ממזר מחייבי לאוין (וכריתות) אלא מחייבי מיתות בית דין, ואפילו הכי מודה דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות, בדאמר: (הכל מודים) שאין קידושין תופסין באחותו, אלמא דדבר פשוט הוא לכולי עלמא. ואליבא דרבי יהושע בעי גמרא: מנלן דלא תפסי קידושין בחייבי כריתות?

הכל

1 ״כָּל מָקוֹם״ דְּסִיפָא - לְאַתּוּיֵי גַּר שֶׁנִּשָּׂא מַמְזֶרֶת.
2 אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ רַבִּי יוֹסֵי הִיא, ״כָּל מָקוֹם״ דְּרֵישָׁא
3 - בְּדַאֲמַרַן, ״אֵיזוֹ זוֹ״ - כְּדַאֲמַרַן, אֶלָּא ״כָּל מָקוֹם״
4 דְּסִיפָא לְאַתּוּיֵי מַאי? - וּלְטַעְמָיךְ, לְרַבִּי יְהוּדָה ״אֵיזוֹ
5 זוֹ״ דְּסִיפָא לְמָה לִי? אֶלָּא, אֲיִידֵי דְּתָנָא רֵישָׁא ״אֵיזוֹ
6 זוֹ״ - תָּנָא סֵיפָא ״אֵיזוֹ זוֹ״, הָכִי נַמִּי אֲיִידֵי דְּתָנָא
7 רֵישָׁא ״כָּל מָקוֹם״ - תָּנָא נַמִּי סֵיפָא ״כָּל מָקוֹם״.
8 גּוּפָא, כִּי אֲתָא רַבִּין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּאוּמּוֹת - הַלָּךְ
9 אַחַר הַזָּכָר, נִתְגַּיְּרוּ - הַלָּךְ אַחַר הַפָּגוּם שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם.
10 מַאי ״בְּאוּמּוֹת הַלָּךְ אַחַר הַזָּכָר״ - כְּדְרַבָּנַיָּא: מִנַּיִן
11 לְאֶחָד מִן הָאוּמּוֹת שֶׁבָּא עַל הַכְּנַעֲנִית, וְהוֹלִיד בֵּן
12 שֶׁאַתָּה רַשַּׁאי לְקָנוֹתוֹ בְּעֶבֶד - תַּלְמוּד לוֹמַר ״וְגַם
13 מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַגָּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ״. יָכוֹל אַף
14 עֶבֶד שֶׁבָּא עַל שִׁפְחָה מִן הָאוּמּוֹת וְהוֹלִיד בֵּן, שֶׁאַתָּה
15 רַשַּׁאי לְקָנוֹתוֹ לוֹמַר ״אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם״, מִן הַנּוֹלָדִין בְּאַרְצְכֶם וְלֹא
16 מִן הַגָּרִים בְּאַרְצְכֶם. ״נִתְגַּיְּרוּ הַלָּךְ אַחַר הַפָּגוּם שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם״. בְּמַאי? אִילֵימָא בְּמִצְרִי שֶׁנָּשָׂא
17 עַמּוֹנִית - מַאי פְּגִים אִיכָּא? עַמּוֹנִי וְלֹא עַמּוֹנִית! אֶלָּא בְּעַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית. וְאִי זָכָר הָוֵי
18 - הַאי שַׁדְיָא אַבַּהְרֵיהּ דִּידֵיהּ, וְאִם נְקֵבָה הָוְיָא - שַׁדְיָא אַבַּהְרֵהּ דִּידָהּ. ״כָּל שֶׁאֵין לָהּ עָלָיו
19 קִידּוּשִׁין״. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּאָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וְאִיתְּמַר נָמֵי הָכִי מְשׁוּם רַבִּי
20 יַנַּאי, וְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא: וְאִיתְּמַר נָמֵי הָכִי מְשׁוּם רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: אָמַר קְרָא ״וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ
21 וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר״ - לַאֲחֵרִים וְלֹא לְקְרוֹבִים. מַתְקֵיף לָהּ רַבִּי אַבָּא: וְאִימָא ״לְאַחֵר״
22 - וְלֹא לְבֶן! - בֵּן בְּהֶדְיָא כְּתִיב בֵּיהּ ״לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו״, אַחֵר לָמָּה לִי - שְׁמַע
23 מִינָּהּ: לַאֲחֵרִים וְלֹא לְקְרוֹבִים. - וְאִימָא אִידֵי וְאִידֵי לְבֶן, הָא - לְבַתְּחִילָּה, וְהָא - דִּיעֲבַד.
24 לְבַתְּחִילָּה מֵאֲחוֹת אִשָּׁה נָפְקָא; וּמָה אֲחוֹת אִשָּׁה בִּכְרֵת - לֹא תִּקָּדֵשׁ, חַיָּבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין
25 - לֹא כָּל שֶׁכֵּן? - וְאִימָא: אִידֵי וְאִידֵי בַּאֲחוֹת אִשָּׁה, הָא - לְבַתְּחִילָּה, הָא - דִּיעֲבַד. - אִין
26 הָכִי נַמִּי. אֲשֶׁכַּחַן אֲחוֹת אִשָּׁה, שְׁאָר עֲרָיוֹת מְנָלַן? - יָלְפִינַן מֵאֲחוֹת אִשָּׁה; מָה אֲחוֹת אִשָּׁה
27 מְיוּחֶדֶת - שֶׁהִיא עֶרְוָה, וְחַיָּבִין עַל זְדוֹנָהּ כָּרֵת, וְעַל שִׁגְגָתָהּ חַטָּאת, וְלֹא תִּפְסֵי בָּהּ קִידּוּשִׁין
28 - אַף כָּל שֶׁהִיא עֶרְוָה וְחַיָּבִין עַל זְדוֹנָהּ כָּרֵת, וְעַל שִׁגְגָתָהּ חַטָּאת - לָא תִּפְסֵי בָּהּ קִידּוּשִׁין.
29 בְּשִׁלְמָא כּוּלְּהוּ - אֲתָיָין, אֶלָּא אֵשֶׁת אִישׁ וְאֵשֶׁת אָח אִיכָּא לְמִפְרַךְ: מָה לַאֲחוֹת אִשָּׁה - שֶׁכֵּן
30 אֵין לָהּ הֶיתֵּר בְּמָקוֹם מִצְוָה, תֹּאמַר בְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לָהּ הֶיתֵּר בְּמָקוֹם מִצְוָה. אֵשֶׁת אִישׁ נָמִי
31 אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְהָבֵן - שֶׁכֵּן אֵין לָהּ הֶיתֵּר בְּחַיֵּי אוֹסְרָן, תֹּאמַר בְּאֵשֶׁת אִישׁ שֶׁיֵּשׁ לָהּ
32 הֶיתֵּר בְּחַיֵּי אוֹסְרָן! אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹנָה וְאִיתֵּימָא רַב הוֹנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: אָמַר קְרָא ״כָּל
33 אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ״ - הוֹקְשׁוּ כָּל הָעֲרָיוֹת כּוּלָּם לָאֲחוֹת אִשָּׁה, מָה
34 אֲחוֹת אִשָּׁה לָא תִּפְסֵי בָּהּ קִידּוּשִׁין - אַף כָּל עֲרָיוֹת כּוּלָּם לָא תִּפְסֵי בָּהּ קִידּוּשִׁין. - אִי חָכְמְתָא, אִפְלוּ

1 כָּל מָקוֹם דְּסִיפָא — דיש קִידּוּשִׁין וְיֵשׁ עֲבִירָה. לְאַתּוּיֵי גֵּר שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת — לרבי יהודה דיש עֲבִירָה — דְּהוּלַד הוֹלֵךְ אַחַר הַפְּגוּם, דְּהוּי מַמְזֵר. בְּדַאֲמַרַן — לְאִתּוּיֵי יִשְׂרְאֵל שֶׁנָּשָׂא שֶׁנָּשָׂא חֲלָלָה. וְאִיזוֹ זוֹ דְּרֵישָׁא בְּדַאֲמַרַן — לְמִעוּטֵי דְּרַבִּין אוֹ דְּרַב דִּימִי, וְגֵר שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת. כָּל מָקוֹם דְּסִיפָא לְאַתּוּיֵי מַאי — הֵיכָא אִשְׁכַּחַן מִי יֵשׁ קִידּוּשִׁין וְיֵשׁ עֲבִירָה הוֹלֵךְ אַחַר הַפְּגוּם, בַּר מֵהֲנֵי דְּקַתְנֵי בְּמַתְנִיתִין? מַאי בְּאוּמּוֹת הָלַךְ אַחַר הַזָּכָר — לְמַאי הִלְכְתָא יֵשׁ לְהָלַךְ אַחַר הַזָּכָר כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְגַּיְּרוּ, וּמִכָּאן לָן דְּבַתַר זַכַּר אָזְלִינַן? מִנַּיִן לְאַחַד מִכָּל הָאוּמּוֹת — שֶׁבְּעוֹלָם, שֶׁאִינָן מִן אוּמּוֹת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁאָמַר הַכָּתוּב עֲלֵיהֶם (דברים ט) "לֹא תְחַיֶּה כָּל נְשָׁמָה". שֶׁבָּא עַל הַכְּנַעֲנִית — שֶׁיֵּשׁ בְּכָלָל "לֹא תְחַיֶּה"? וְהוּא הַדִּין לְחִוִּית וְלִיבּוּסִית, אֶלָּא שֶׁכּוֹלָם נִקְרְאִין עַל שֵׁם כְּנַעַנִי, דִּכְתִיב (בראשית י) "וְאֶרֶץ כְּנַעַן". שֶׁאִתָּהּ רַשַּׁאי לְקָנוֹתוֹ בְּעֶבֶד — דִּשְׁדִינַן לֵיהּ בְּתַר זַכַּר, וּמוֹתַר לְחִיּוּתָם. תַּלְמוּד לוֹמַר וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים וְגוֹ' — וְלֹעֵיל מִינֵּיהּ כְּתִיב "וְעָבַדְתָּ וְאָמַתְּךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לָךְ מֵאֵת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם" שֶׁאִינָן מִשְׁבַּע אוּמּוֹת — "מֵהֶם תִּקְנוּ עֶבֶד וְאָמָה", וְסָמִיךְ לֵיהּ "וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים", כְּלוֹמַר, וְלֹא מִשֹּׁאר אוּמּוֹת לְבַדָּם, שֶׁאִין בָּהֶם מִעַרְבּוּבְיָא שִׁבְעָה אוּמּוֹת, אֶלָּא אַף מִבְּנֵיהֶם שְׁמוֹלִידִים אוֹתָם תּוֹשָׁבִין הַבָּאִים לָגוּר עִמָּכֶם, וּמוֹלִידִין מִן הַכְּנַעֲנִיּוֹת — מֵהֶם תִּקְנוּ. מִן הַנּוֹלָדִים בְּאַרְצְכֶם — אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּנֵי שְׁאָר אוּמּוֹת מִבְּנוֹת אַרְצְכֶם, שֶׁלִּידְתָן בְּאַרְצְכֶם, דִּדְיִינִי אִימּוּתַיְהוּ, וְלֹא מִן הַגָּרִים בְּאַרְצְכֶם — שֶׁהוֹלִידוּ בְּנֵי אַרְצְכֶם בְּמָקוֹמוֹת אֲחֵרִים מִבְּנוֹת שְׁאָר אוּמּוֹת, אֲשֶׁר הוֹלִידוּ כָּאן אֵצֶל אַבּוֹתָם. וּבְתוֹרַת כֹּהֲנִים גְּרִסִינַן: וְלֹא מִן הַכְּנַעֲנִים שֶׁבְּאַרְצְכֶם. כְּלוֹמַר שֶׁנּוֹלְדוּ מִן הַכְּנַעֲנִים. נִתְגַּיְּרוּ הָלַךְ אַחַר הַפְּגוּם שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם מַאי הִיא — לְעִנְיַן עֲבוֹדוֹת לֵיכָא לְמִימַר נִתְגַּיְּרוּ, אֶלָּא לְעִנְיַן יִחּוּסִין, וְלֹא מְצִינוּ חִילּוּק בֵּין אוּמָה לְאוּמָה מִשְּׁנִתְגַּיְּרוּ אֶלָּא בְּעַמּוֹנִי וּמִצְרִי, שֶׁזֶּה אָסוּר לְעוֹלָם וְזֶה עַד דּוֹר שְׁלִישִׁי. וּפְגוּם מִשְּׁנֵי צְדָדִים בְּמַאי מִשְׁכַּחַתְּ לַהּ, דְּקָאָמַר "הַפְּגוּם שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם"? אִילֵימָא בְּמִצְרִי שֶׁנָּשָׂא עַמּוֹנִית — וּקְאָמַר: הוֹלֵךְ אַחַר הַמִּצְרִי, וְאָסוּר עַד דּוֹר שְׁלִישִׁי. דְּאִילּוּ עַמּוֹנִית שְׁרִיא לְאַלְתַּר. מַאי פְּגִים אִיכָּא — בְּצַד הָאֵם דְּקָאָמַר "נִתְגַּיְּרוּ" — אִתְרַמְיְהוּ קָאֵי, לְשׁוֹן רַבִּים, וּמִשְׁמַע דִּבְמִדְרַשׁ דַּמְשְׁכַּחַת בֵּיהּ פְּגַם לְגַבֵּי תַּרְוַיְהוּ קָאָמַר, וְהֵיכָא גַּבֵּי אֵם לֵיכָא פְּגַם? מִצְרִי וְאַדּוֹמִי עֲשָׂה בָּהֶם נְקֻבּוֹת כַּזֹּרִים, כִּדְאָמַר בִּיבָמוֹת (עז,ב). אִי זַכַּר — הוֹלֵד, שְׁדִיא בְּתַר עַמּוֹנִי, וְאִיסּוּר זַכָּרִים שָׁבוּ לְעוֹלָם. וְלֹא אָמְרִינַן שְׁדִיא בְּתַר מִצְרִית, וְיֵהֵא דּוֹר שְׁלִישִׁי מוּתָּר. וְאִי נְקֵבָה הָיְיא — שְׁדִיא בְּתַר מִצְרִית, וְלֹא בְּתַר עַמּוֹנִי, לְמִשְׁרֵיהּ לְדִידָהּ מִשּׁוּם "וְלֹא עַמּוֹנִית". אֲלָא בְּנֵה יְהוּדָה מִשּׁוּם "וְלֹא עַמּוֹנִי", דְּאָמַר קְרָא (דברים כג)

אִפְלוּ

"לָהֶם" — הֲלָךְ אַחַר פְּסוּלָן. מַנָּא הֲנֵי מִילֵּי — דְּאֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַייְבֵי כְּרִיתוֹת? אֲבָל הוֹלֵד מִמְּזוּר נִפְקָא לָן מ"לֹא יִקַּח אִישׁ אֵת אֶשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו" וְסָמִיךְ לֵיהּ "לֹא יָבֹא מַמְזֵר", וּמוֹקְמִינַן לָהּ בִּיבָמוֹת (מט,א), בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁל אָבִיו, שֶׁהִיא לוֹ אֵשֶׁת אָחִי אָבִיו, שֶׁהִיא בִּבְכֹרָת. וּמֵהָכָא לְפִנְיָן לָהּ בִּיבָמוֹת בְּפֶרֶק "הַחוֹלָץ" (מה,ב) דְּכָל שֶׁאֵין לָהּ עֲלֵיו קִידּוּשִׁין — הוֹלֵד מִמְּזוּר. וּמִכּוּ בָּהּ — יֵשׁ מְטִים בְּדִבּוּר זֶה, לוֹמַר שֶׁבָּשַׁשׁ רַבִּי יְנַאי נָאֱמַר. וְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּא אָמַר: לְאוֹ מִשּׁוּם רַבִּי יְנַאי מִכּוּ בָּהּ, אֶלָּא מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, שֶׁאֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּאֵשֶׁת אִישׁ שֶׁיֵּשׁ לָהּ הֶיתֵּר בְּחַיֵּי אוֹסְרָהּ — שֶׁהִיא אֲחוֹת אִשָּׁה קְרוֹבָה. לֹא יִקַּח — לֹא יֵדַע לָהּ בְּלִיקּוּחִין, שֶׁאֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין. וְדִילְמָא הָא לְכַתְּחִילָּה הָא דִּיעֲבַד — כְּלוֹמַר, "לֹא יִקַּח" לֹאו שֶׁלֹּא יְהֵא לוֹ בָּהּ קִידּוּשִׁין דִּיעֲבַד כְּאָמוּר, אֶלָּא אַזְהָרָה שֶׁלֹּא יְקַדֵּשׁ, וּמִיהוּ, אִי קִידֵּשׁ — נִיהוּ קִידּוּשִׁין. וְאִתְּא אַחֲרִינָא לוֹמַר דְּאֵין בָּהּ הַוָּיָה כְּלָל, וְלַעוֹלָם לְבַן קְאָמַר. דְּכִיוָן דְּאָמַר וְלֹא פֵּירֵשׁ קְרוֹבִים — אֵין לָךְ לְהַבִּיא בְּאִיסּוּר שִׁבְּטוּלָן, שֶׁקְּרוֹב מִן הַכֹּל. מֵאֲחוֹת אִשָּׁה נִפְקָא — דִּכְתִיב בָּהּ "לֹא תִקַּח" — לֹא תְקַדְּשֶׁנָּה. חַייְבֵי מִיתוֹת — אֵשֶׁת אִישׁ, בְּסִקִילָה. אֲיִידִי וַאֲיִידִי בַּאֲחוֹת אִשָּׁה. דְּכִיוָן דְּאִשְׁכַּחַן בָּהּ דְּאוֹזֶרֶת עֲלֵיהּ לְכַתְּחִילָּה — אֵיכָא לְמִימַר דְּהָדַר כָּתַב "וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר" — לְמִעוּטֵי בְּעוֹלַת אֲחוֹתָהּ, שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ הַוָיָה. אֲבָל שְׁאָר קְרוֹבִים, דְּלֹא אִשְׁכַּחַן בְּהוּ אִזְהָרָה קִיחָה לְכַתְּחִילָּה — לֹא קָאָמַר: דִּיעֲבַד לֹא נִתְפְּסָה! אֵין הֵכִי נַמִּי — דַּאֲחוֹת אִשָּׁה לְחוּדָהּ אֵיכָא לְמִיגְמַר. דִּילְפִינַן מֵאֲחוֹת אִשָּׁה — בִּבְנַיָן אָב, בְּ"מָה מָצִינוּ". הֵכִי גְּרִסִינַן: מָה לַאֲחוֹת אִשָּׁה שֶׁכֵּן אֵין לָהּ הֶיתֵּר בְּמָקוֹם מִצְוָה — כְּשֶׁאֵין לוֹ בָּנִים מֵאֲחִיו הַמֵּת. דִּילְפִינַן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּיְבָמוֹת (ג,ב): נֹאמַר כֵּאן "עֲלֵיהָ בִּחַייהָ" וְנֹאמַר לְהַלָּן "יִבָּמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ", מָה לְהַלָּן בְּמָקוֹם מִצְוָה — אַף כָּאן בְּמָקוֹם מִצְוָה, וְאִמְרִינַן לֹא תִקַּח" — לֹאוֹת אִשָּׁה קַאֲמַר, שֶׁכֵּן אֵין לָהּ הֶיתֵּר בְּחַיֵּי אֲחוֹתָהּ הָאוֹסֶרֶת, שֶׁאֲפִילּוּ גֵּירְשָׁה אֲשֶׁתּוֹ — אֲחוֹתָהּ אֲסוּרָה. אֵשֶׁת אִישׁ יֵשׁ לָהּ הֶיתֵּר בְּחַיֵּי אוֹסְרָהּ — שֶׁבְּעוֹלָה מוּתֶּרֶת בְּגוֹי. מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה — בִּפְרָשַׁת עֲרָיוֹת כְּתִיב.

אִפְלוּ

אפילו נדה נמי — אם קידש פנויה בימי נדותה — לא לחוש לקידושין, ואם בא עליה בנדתה — יהא הולד ממזר. **אלמה אמר אביי** — ביבמות ב"החולץ". **הכל מודים** — שמעון התימני, דאמר (יבמות מט,א): יש ממזר מחייבי כריתות — מודה בבא על הנדה. ורביעקיבא דאמר (שם) יש ממזר מחייבי לאוין — מודה בבא על הסוטה, דקינא לה ונסתרה, דהויא עליו בלאו ד"לא יוכל בעלה" וגו', כדאמר ביבמות (יא,ב): הא מה אני מקיים, "אחרי אשר הוטמאה" — לרבות סוטה שנסתרה. **שאין הולד ממזר** — שהרי עדיין קידושין עומדין בה. **מכדי** — הך היקישא דרבי יונה איבא לאקושינהו שאר עריות לאחות אשה — דלא ליהוי קידושין, ואיבא לאקושינהו לנדה — דהוו קידושין. **לחומרא** — לעשות הולד ממזר. שהממזרות תלויין בקידושין, דכל מי שאין לה עליו קידושין הולד ממזר). **אתיא** — שאר עריות בקל וחומר מיבמה לשוק, שאין קידושין תופסין בה, כדאמר רב ביבמות (יג,ב): מנין שאין קידושין תופסין ביבמה, דכתיב "לא תהיה אשת המת החרצה" — לא תהא בה הויה לזר. הכי גרסינן: חייבי מיתות וחייבי כריתות לא כל שכן. **אי הכי שאר חייבי לאוין נמי** — נהי דלא אתי בקל וחומר — נייתי בבנין אב, במה מצינו ביבמה שהיא בלאו — ואין קידושין תופסין בה, אף כל שהוא בלאו — אין קידושין תופסין בה! **בהדיא כתיב בה!** — דתפסי. **יבי יש אחותה לפני המקום** — כלומר, וכי אהבתו או שנאתו של בעל חשובה לפני המקום לשנות דין הנחלה בשבילה, שהוצרך הכתוב לכתוב "לא יוכל לבכר את בן האהובה"? לא הוה ליה למיכתב אלא "בי את הבכור יביר", ואנא ידענא: לא שנא אמו אהובה, ולא שנא אמו שנואה. **שנואה בנישואיה** — שנישואיה שנואים לפני המקום, כגון חייבי לאוין, וקאמר רחמנא "בי תהיין" — אלמא אית בהו הויה. ולקמן פריך: דילמא בחייבי עשה הוא דקאמר, ולא בחייבי לאוין? **ולרבי עקיבא** — דאמר ביבמות שאין קידושין תופסין בחייבי לאוין, דקתני (נ,ב): חלץ ועשה בה מאמר — אין לאחר חליצה כלום, כלומר, אין המאמר תופס בה, דקם ליה השתא ב"לא יבנה", ואמר בגמרא (נב,ב) תניא, רבי אומר: אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי רבי עקיבא, שהיה עושה חלוצה בערוה. **באלמנה לבהן גדול** — בההוא הוא דתפסי קידושי, דגלי רחמנא בה דאין הולד ממזר אלא חלל. **בואו ונצווה על עקיבא בן יוסף** — שפוסל הרבה מישראל, שהיה אומר: כל ביאה בישראל שאין לו היתר בה — הולד ממזר. **הניחא** — אי לאו בללא הוא, אלא לאפוקי מדרבי שמעון דמפיק חד מחייבי לאוין, אתי ואשמעינן דבבל חייבי לאוין עושה רבי עקיבא ממזרין — שפיר איבא לאוקמא "בי תהיין" לרבי ישבב אליבא דרבי עקיבא במצרי ואדומי בתוך שלשה דורות, דחייבי עשה ניתנו, דכתיב "דור שלישי יבא" ולא שני, דהוי לה שנואה בנישואיה. **אלא אי שנאה רחמנא** — וכללא בייל, ולאו אדרבי שמעון לחודיה פליג, אלא אשמעינן דבל שביאתו באיסור הולד ממזר, במאי מוקי לה? **בבעולה לבהן גדול** — דעשה הוא, דכתיב (ויקרא כא) "אשה בתוליה יקח" ולא בעולה. ולאו הבא מכלל עשה — עשה. וליבא לאקשויי: הא זונה היא אז מלמנה אז גרושה! דבעולה פנויה — לאו זונה היא, כדרבן ביבמות (סא,א): אין זונה אלא גיורת ומשוחררת שנבעלה בעילת זנות, וביאת איסור לפסול לה. **ומאי שנא** — האי עשה מחייבי עשה דמצרי ואדומי? **שאני שוה בכל** — שאינו נוהג אלא בכהן גדול, הילכך קיל. **ורבנן** — דמוקי לההיא "בי תהיין" בחייבי לאוין, כיון דמצינו למילף ביבמה ב"מה מצינו" שאין קידושין תופסין בהן. אדמוקי ליה בחייבי לאוין — נוקמה בחייבי עשה: **בעל ברחיך שבקיה לקרא** דהוי חסיק ומוקי **אנפשיה** — כיון דגלי לך קרא ביבמה דלא תפסי בה קידושין — נילף מיניה דחייבי לאוין לית בהו קידושין, "יבי תהיין" על כרחך לחייבי עשה קאמר. ובנן דחדא מצרית, ולרבי ישבב בבעולה לכהן גדול. **שפחה מנלן** — דלא תפסי בה קידושי?

הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר — פירש בקונטרס ביבמות (מט,א): נדה — משום דכתיב "תהיה בנדתה", דמשמע — יש לה הויה, ואף על גב דקיימא בברית — מכל מקום לא הוי ממזר. ובא על הסוטה בו' — כגון אשתו שזינתה, דאסורה לבעלה. דנפקא לן ביבמות פרק קמא (יא,ב) מייתורא ד"אחרי אשר הוטמאה", דכתיב גבי מחזיר גרושתו. ואף על גב דחייבי לאוין הוא, שהרי הויה עליו בלאו ד"לא יוכל בעלה לשוב לקוחתה", ואם בן הוה לן למימר דהולד ממזר אליבא דרבי עקיבא — מכל מקום מודה הכא בסוטה דאין הולד ממזר, שהרי עדיין קידושין תופסין בה. משמע מתוך לשון הקונטרס שאינו מודה אלא בסוטה שלא יצאת מתחת בעלה, דהכי משמע לישנא "שהרי עדיין קידושין תופסין בה" — כלומר הקידושין שנתקדשה בהן כבר. אבל מחזיר סוטתו, כלומר שגרשה וחזר ובנסה — לא מירי, דבהא לא מודה רבי עקיבא. דזרעי הולד ממזר. ונקשה: דהא בפרק "יש מותרות" (יבמות פה,ב) משמע בהדיא דאפילו מחזיר סוטתו — שאין הולד ממזר, דקאמר התם: מחזיר סוטתו איכא ביניהו!, ואם כן לא שייך בה טעמא דפירש בקונטרס, שפירש הטעם דמשום הכי לאו ממזר — משום דעדיין קידושין תופסין בה. לכך אומר רבינו יצחק: דיעדינן בסוטה דתפסי בה קידושין אף במחזיר סוטתו ואין הולד ממזר — ממשמעות דהאי קרא דמפיק מיניה (שם יא,ב) דסוטה אסור להחזיר, דהיינו מילא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה" — לרבות סוטה שנסתרה, ובתיב "להיות לו לאשה", דמשמע שאם החזירה — איבא הויה. וכיון דתפסי בה קידושין — אין הולד ממזר. מיהו, קשה: דהא עיקר קרא במחזיר גרושתו הוא דכתיב, ואפילו הכי אמר רבי עקיבא דמחזיר גרושתו לא תפסי בה קידושין, וגם הולד ממזר, בדאמר פרק "החולץ" (שם מד,א), ולא דרשינן "להיות לו לאשה" לשון הויה, ובמחזיר סוטתו, דלא אתיא אלא מדרשה. אמר דתפסי בה קידושי, ודרשינן "להיות לו לאשה" — לשון הויה, ואין סברא לומר כן! לכך אומר הרב רבינו שלמה מדרדיר"ש, דיש ליישב פירוש הקונטרס: דכיון דכל זמן דלא גרשה לא יהא הולד ממזר בדפירש — אין לומר דמשום שגרשה יהא איסור נוסף, דמה גריעותא יש בה אחר הגירושין יותר מלפני הגירושין? וכיון דסברא הוי לומר דלאחר גירושין נמי אין הולד ממזר — הכי נמי איבא למימר דתפסי בה קידושין, דהא בהא תליא מילתא.

לחומרא מקשינן — ואם תאמר: אדרבה, חומרא לומר דתפסי בה קידושין לאוסרה לעלמא! ויש לומר: דאדרבה, חומרא הוא לומר דלא תפסי בה, דמתוך כך אנו אומרים דהולד ממזר. דאי הוו תפסי בה קידושין — דייתי אומר אין הולד ממזר, ולא דייתי לומר שאר חייבי כריתות מוקמינן יבם אל אביו, דהייתי אומר שבבועל אין הולד ממזר כמו בנדה. אבל מאחר דלא תפסי בה קידושין — יש לנו לומר שיהו כולן למדות מוקמינן אביו. ואם תאמר: לרבי יהושע דאמר אין ממזר מחייבי כריתות, מאי חומרא איבא למימר דלא תפסי בה קידושין? ויש לומר: דאשמועינן ליה דאמר: פגום מיהא הוי, ואי תפסי בה קידושין — אפילו פגום לא הוי. **ומה** יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קידושין — ואם תאמר: אמאי לא קאמר: נדה תוכיח, שהיא בכרת ותפסי בה קידושין — אף אני אביא בכל העריות שבכרת! ויש לומר: דקל וחומר זה אינו אלא גילוי מילתא בעלמא, דיש לנו להקיש לאחות אשה, ואין לנו לומר: נדה תוכיח. **וכי** יש אהובה ושנואה לפני המקום — ואין לפרש, דצדקת ורשעת קאמר — דאם כן לא היה צריך לומר "לא יוכל לבבר", דאטו משום דאמיה רשעה יפסיד בנה, שהוא בבור, נחלתו? אבל השתא, ביון דרעה בניישואין דחייבי לאוין — סלקא דעתך דלאו בני גמור הוא.

אָפִילּוּ נְדָה נַמִּי, אַלְמָה אָמַר אַבַּיֵי: הַכֹּל מוֹדִים בְּבָא עַל הַנְּדָה וְעַל הַסּוֹטָה שֶׁאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר? - אָמַר חִזְקִיָּה: אָמַר קְרָא "וְהָיְתָה נִדָּתָהּ עָלָיו" אֲפִילּוּ בְּשָׁעַת נִדָּתָהּ - תְּהֵא בָּהּ הֲוָיָה. מִכְּדֵי, אֵיכָא לְאַקּוֹשֵׁהּ לִנְדָּה וְאֵיכָא לְאַקּוֹשֵׁהּ לַאֲחוֹת אִשָּׁה, מַאי חַיִּית דְּמַקֵּשְׁתָּ לְהוּ לַאֲחוֹת אִשָּׁה? אֲקֵשָׁה לִנְדָּה! - קוֹלָא וְחוּמְרָא - לְחוּמְרָא מַקְּשִׁינַן. רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר: אָתְיָא בְּקַל וְחוֹמֶר מִיבְּמָה; וּמַה יְבָמָה שֶׁהִיא בְּלָאו - לֹא תָּפְסֵי בָּהּ קִידּוּשִׁין, חַיָּיבֵי מִיתוֹת וְחַיָּיבֵי כְּרִיתוֹת - לֹא כָּל שֶׁכֵּן. - אִי הָכִי שְׁאָר חַיָּיבֵי לָאוִין נַמִּי! - אָמַר רַב פַּפָּא: חַיָּיבֵי לָאוִין בְּהֶדְיָא כְּתִיב בְּהוּ "כִּי תִהְיֶיךְ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה", וְכִי יֵשׁ שְׂנוּאָה לְפָנֵי הַמָּקוֹם וַאֲהוּבָה לְפָנֵי הַמָּקוֹם? אֶלָּא: אֲהוּבָה - אֲהוּבָה בְּנִישּׂוּאֶיהָ, שְׂנוּאָה - שְׂנוּאָה בְּנִישּׂוּאֶיהָ. וְקָאָמַר רַחֲמָנָא: "כִּי תִהְיֶיךְ". וּלְרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: אֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּיבֵי לָאוִין, "כִּי תִהְיֶיךְ" בְּמַאי מוֹקְמַתְּ? - בְּאַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, וּכְרַבִּי סִימַאי. דְּתָנְיָא, רַבִּי סִימַאי אוֹמֵר: מִן הַכְּלָל הָיָה רַבִּי עֲקִיבָא עוֹשֶׂה מַמְזֵר, חוּץ מֵאַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה "לֹא יְחַלֵּל" - חִילּוּלִים עוֹשֶׂה, וְאֵין עוֹשֶׂה מַמְזֵרוּת. וּלְרַבִּי יִשְׁבָּב, דְּאָמַר: בּוֹאוּ וְנִצְווֹת עַל עֲקִיבָא בֶּן יוֹסֵף שֶׁהָיָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁאֵין לוֹ בִּיאָה בְּיִשְׂרָאֵל הֲוָלָד מַמְזֵר. הָנֵיחָא לְרַבִּי יִשְׁבָּב אִי לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי סִימַאי קָאָתֵי - שֶׁפִּיר, אֶלָּא אִי טַעְמָא דְּנִפְסְיָה קָאָמַר, וַאֲפִילּוּ חַיָּיבֵי עֲשֵׂה - בְּמַאי מוֹקְמִים לָהּ? - בְּבְעוּלָה לְכֹהֵן גָּדוֹל. וּמַאי שְׁנָא? מְשׁוּם דְּהָוֵי לֵיהּ עֲשֵׂה שֶׁאֵין שָׁוֶה בְּכָל. וְרָבָנָן, אַדְּמוֹקֵי לָהּ בְּחַיָּיבֵי לָאוִין - נוֹקְמָא בְּחַיָּיבֵי עֲשֵׂה! הָנֵי חַיָּיבֵי עֲשֵׂה בְּמַאי נִיעְבּוֹד? אִי שְׁתֵּיהֶן מִצְרִיּוֹת - שְׁתֵּיהֶן שְׁנוּאוֹת, אִי אַחַת מִצְרִית וְאַחַת יִשְׂרְאֵלִית - שְׁתֵּי נָשִׁים מַעַם אֶחָד בָּעֵינָן, אִי בְּעוּלָה לְכֹהֵן גָּדוֹל - מִי כְּתִיב "תִּהְיֶיךְ לְכֹהֵן"? - וְרַבִּי עֲקִיבָא? - בָּעֵל כּוֹרְחֵיךְ שַׁבְּקֵיהּ לְקָרָא, דְּהָוֵי דָּחֵיק וּמוֹקֵי אַנַּפְשֵׁיהּ. "וְכָל מִי שֶׁאֵין לָהּ עָלָיו וכו'". שִׁפְחָה בְּנַעֲנִית מְנָלַן? אָמַר רַב הוּנָא: אָמַר קְרָא "שִׁבְטוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר" - עַם הַדּוֹמֶה לַחֲמוֹר. אַשְׁכַּחַן דְּלָא תִּפְסֵי בָּהּ קִדּוּשִׁין, וְלָדָה

ולדה כמוה מנלן — לפום ריהטא משמע דהכי פירושו: נימא דישראל הבא על השפחה הולד כשר. והיכי נוכל להכשירו באין קידושין ויש עבירה ואמר דהולד הולך אחר הפגום? וכי תימא דאתא לאשמועינן דאפילו בא עליה ממזר הולד כמותה, ויש לו תקנה בשתרור — הא ליתא אלא לרבי טרפון (קדושין סט,א), אבל לרבנן לאו! ונראה דהכי פירושו: ולדה כמותה, מנא לן שלא יהא קרוי בנו לשום דבר, ואפילו כבנו ממזר לא הוי, לא ליורשו ולא לסמוך לו, ולא לייחס אשת אחיו, ולא לפטור אשת אביו מיבום?

אמר קרא לא תתחתן בם — פירש בקונטרס: לא יהא לך בהם תורת חתנות. מיהו, קשה: שהרי האי קרא לא מיירי בנכרים דהא גבי שבעה עממים הוא דכתיב, כדאמר בפרק הערל (יבמות עו,א), אמר רבא: בגרותן אית להו חתנות, פירוש: איסור "לא תתחתן" יש בהם. ובגיותן לית להן חתנות — לא שייך בהו חתנות לעבור עליו משום "לא תתחתן". לכך פירש רבינו חם: דגמרא דמייתי קרא "לא תתחתן" הוי כמו "וגומר", ומסיפא דקרא דריש, דכתיב "בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך" משמע שכן בה כיוצא בה, והקשה הרב רבינו יעקב מאורלינ"ש: ואימא הני מילי לכתחילה, אבל בדיעבד — תפסי בה קידושין, דכהאי גוונא אמר לעיל (סז,א) גבי "לא יקח איש את אשת אביו"! ותירץ מורינו הרב רבי יצחק ש"ז: דאין הכי נמי, אלא סמך א"ל לכתחילה וא"א לקרא" דהוי כמו תרי קראי, חד — לדיעבד. ואף על גב דאמר "לא תתחתן" איירי בגירות — הני מילי בתר דידעינא מסקנא דילפינן דלא תפסי בה קדושין מקרא אחרינא, לקמן בסמוך, אבל אי לאו הכי — טוב היה לאוקמא קרא ד"לא תתחתן" לומר דלא תפסי בה קידושין, מלאוקמא בגירות.

בנך הבא מישראלית קרוי בנך — פירש בקונטרס: דכתיב "כי יסיר את בנך מאחרי" דקאי א"בתך לא תתן לבנו". והכי קאמר: בתך לא תתן לבנו — משום ד"כי יסיר" בנו, בן בתך מאחרי, הוא קרוי "בנך". אבל בנך הבא מן הנכרית ומנכך — אינו קרוי בנך, אלא בנה, מדלא קאמר על בתו "לא תקח לבנך כי יסיר בנך מאחרי". אמר רבינא: שמע מינה (בנך הבא מן הנכרית) כו'. (ואם תאמרו): רבינא היינו דברי רבי יוחנן, ומה בא לחדש רבינא מה שלא פירש רבי יוחנן, דקאמר רבינא שמע מינה? לכך פירש רבינו חם: ד"כי יסיר את בנך" קאי א"בתו לא תקח לבנך", והכי קאמר: "כי יסיר" החותן את בנך, שהוא חתנו, מאחרי. ומדלא חש הכתוב על בן הבן — שמע מינה: בנך הנולד לך מאשתך קרוי בנך, לפי שהוא מישראל ומישראלית, ואין אותו הבא מבנך ומן הנכרית קרוי בנך אלא בנה. ודייק מלישנא ד"כי יסיר את בנך" דמשמע מיעוט, וממעט בן בנך, מדלא כתיב "כי יסירם" או "כי יסיר את זרעך". אבל אבתי לא ידעינא מנכרי הבא על ישראלית, מה דינו. ואתא רבינא ואקמור: שמע מינה בן בתך הבא מן הנכרי קרוי בנך, מדלא כתיב גבי "בתך לא תתן לבנו" — "כי יסיר את בתך מאחרי" ונידוק מינה דעליה הקפיד רחמנא, כדרייקינן גבי "בתו לא תקח לבנך". ומדלא קאמר הכי — שמע מינה דבן בתך הבא מן הנכרי קרוי בנך, והקפיד קרא אתרוייהו, ולכך לא כתב "כי יסיר את בתך מאחרי", דמשמע מיעוט מבן בתו. עוד פירש רבינו חם: ד"כי יסיר" קאי א"בתו לא תקח לבנך" כדמפרש אחותן קאי, והכי קאמר: כי יסיר החותן את בנך מאחרי, שאין הזרע הבא מזן מתייחס אחר בנך, אלא אחר הנכרית. והיינו דאמר: ואין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך, והיא הסרה דקאמר קרא. ובנך הבא מן הישראלית קרוי בנך, דקאמר שמואל ורבי יוחנן (ביבמות יז,א) — לא פירשו כלום בנכרי הבא על בת ישראל, דמלתיידהו בישראל הבא מן הישראלית שבעלה ישראל קאמר, דהוי בנך. ורבינא בא לדקדק: שמע מינה בן בתך הבא מן הנכרי קרוי בנך, מדלא כתיב "כי יסיר את בתך" — שמע מינה דבתך הנשואה לנכרי ליכא הסרה, שהזרע מתייחס אחריה. ופירוש זה קשה לרבינו יצחק: ד"כי יסיר" משמע למיירי בהסרת יראת שמים, כדדרשינן "כי יסיר" — לרבות כל המסירים, ומתרגמינן: ארי יטעון ית בנך מבתר דחלתי. לכך נראה בפירוש רבינו חם ראשון שפיר. **הניחא** לרבי שמעון — פירוש: דדריש טעמא דקרא, הבא נמי אמר טעמא דחיתון האחין את בנך, שהוא חתנו, מאחרי; אבל יש לו קידושין על אחרת, ועלה כתיב שהולד ממזר, דסמיך ליה "לא יבא ממזר" — אף כל שאין לו עליה קידושין על אחרת. לאפוקי נכרי דלית ליה קידושין כלל. **פסול מיקרי** — בשאר נולדים בעבירה, מדחיבי לאוין או עשה, שאינן ממזרים. **האי שבשבה אומות כתיב** — "לא תתחתן בם" ו"כי יסיר" — בשבעה גוים שבארץ ישראל הוא דכתיב. שאר אומות מנלן? **דדריש טעמא דקרא** — בבבא מציעא (קטו,א) גבי אלמנה, דקאמר: עשירה — ממשכנין אותה, עניה — לא ממשכנין אותה. דטעמא מאי אמר רחמנא "לא תחבול בגד אלמנה" — מפני שאתה צריך להחזיר לה עבוטה לערב, ומתוך כך שאתה יוצא ונכנס תמיד אצלה שחרית למשכן, וערבית להחזיר — אתה משיאה שם רע בשכנותיה. והכי נמי דריש טעמא דחיתון משום "כי יסיר", ולא איצטריך קרא לפרושי טעמא, ואייתר ליה "כי יסיר" — לרבות שאר אומות. אלא לרבנן איצטריך קרא לפרושי טעמא בשבע אומות גופייהו, ולמעוטי שאר אומות שאינן אדוקין בעבודה זרה כמותן, כדקיימא לן (חולין יג,ב): אומות שבחוצה לארץ לא עובדי עבודה זרה הן, אלא מנהג אבותיהם בידיהם, ולא אייתר ליה ריבויא, ושאר אומות מנלן? ודכוותיה אמר בסנהדרין (כא,א) גבי "לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו" דלרבי שמעון הוי האי "לא יסור" יתורא, דבלאו פירושא דקרא הוי דרשינן ביה טעמא, ולרבנן דלא דרשינן טעמא דקרא בעלמא — הבא פריש קרא טעמא. **ואחר כן** — לאחר שתשהא כפי גזירת הכתוב שהתיר לך יפת תואר — "והיתה לך" בתיב, דריש בה הויה, אבל מעיקרא, קודם היתר — לא קרינן בה "והיתה". **וילדו לו** — שמתיחס אחר אביו. **לא קרינן ביה וילדו לו** — אלא אחריה הוא מתיחס. **אי הכי שפחה נמי** — דולדה כמוה תיפוק לן מהאי קרא, דהא לא קרינן בה "כי תהיין" כדכתיב (בראשית כב) "עם החמור" — עם הדומה לחמור!

האומר

אלא

וְלַדָּהּ כְּמוֹתָהּ מְנָלַן? - דְּאָמַר קְרָא "הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ". נָכְרִית מְנָלַן? - אָמַר קְרָא "לֹא תִתְחַתֵּן בָּם". אַשַּׁבַּתְנָא דְּלָא תִּפְסֵי בָּהּ קִידּוּשִׁי, וְלַדָּהּ כְּמוֹתָהּ מְנָלַן? - אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: דְּאָמַר קְרָא "כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי". בִּנְךָ הַבָּא מִיִּשְׂרְאֵלִית - קָרוּי בִּנְךָ, וְאֵין בִּנְךָ הַבָּא מִן הַנָּכְרִית קָרוּי בִּנְךָ אֶלָּא בִּנָהּ. אָמַר רָבִינָא, שְׁמַע מִינָּהּ: בֶּן בִּתְּךָ הַבָּא מִן הַנָּכְרִי - קָרוּי בִּנְךָ. גְּמָא קָסָבַר רָבִינָא: נָכְרִי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הוֹלֵד מַמְזֵר? - נְהִי דְּכָשֵׁר לָא חֲיִי, מַמְזֵר לָא חֲיִי, פָּסוּל מִיקְרֵי. - הָהוּא בִּשְׁבָעָה גּוֹיִם כְּתִיב, שֶׁאֵר אוּמּוֹת מְנָלַן? - אָמַר קְרָא "כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ" - לְרַבּוֹת כָּל הַמַּסִּירִים. - הֲנֵיחָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּדָרֵישׁ טַעֲמָא דִּקְרָא, אֶלָּא לְרַבָּנַן מַאי טַעֲמָא? אָמַר קְרָא "וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעַלְתָּהּ" וגו' - מְמַלֵּל דְּמִעְקָרָא לָא תִּפְסֵי בָּהּ קִידּוּשִׁין. - אַשְׁכַּחַן דְּלָא תִּפְסֵי בָּהּ קִידּוּשִׁין, וְלַדָּהּ כְּמוֹתָהּ מְנָלַן? אָמַר קְרָא "כִּי תִהְיֶינָה לְאִישׁ... וְיָלְדוּ לוֹ". כָּל הֵיכָא דְּקָרֵינַן בֵּיהּ "כִּי תִהְיֶינָה" - קָרֵינַן בֵּיהּ "וְיָלְדוּ לוֹ", וְכָל הֵיכָא דְּלָא קָרֵינַן בֵּיהּ "כִּי תִהְיֶינָה" - לָא קָרֵינַן בֵּיהּ "וְיָלְדוּ לוֹ". - אִי הָכִי שִׁפְחָה נַמִּי? - אֵין הָכִי נַמִּי. - אֶלָּא "הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ" לָמָּה לִי? - לְכִדְתַנְיָא:

האומר

האומר לשפחתו — מעוברת. **הרי את בת חורין** — בגט שחרור זה, וולדך עבד. **ולדה כמוה** — משוחררת, כדיליף בסיפא, שנאמר "האשה וילדיה תהיה לאדוניה"; בזמן שהאשה לאדוניה — הולד שתלד לאדוניה, אין האשה לאדוניה — אין הולד לאדוניה. **מאי תלמודא** — היכא שמעינן מהאי קרא דברייו קיימן? **אמר רבא אדרבי יוסי הגלילי** — האי קרא אדרבי יוסי קאי; ולדה כמוה משום שנאמר בו: **משנה** יכולין ממזרין ליטהר — מפסול זרעם, שלא יהו בניהם ממזרים. **בנה עבד** — ואין ממזר, דהא ולדה כמוה. **בן חורין ממזר** — ומותר בישראלית. **הרי זה עבד ממזר** — בגמרא ילפי לה טעמא. **גמרא לבתחילה קאמר** — ממזר נושא שפחה. דסקסר דכי כתיב "לא יהיה קדש" — בישראל כשר כתיב, ולא בממזר. **או דילמא קאמר** — ממזר שנשא שפחה. אבל לכתחילה לא ישא, דהא ישראל הוא וקרינא ביה "לא יהיה קדש" (דברים כג) דמתרגמינן: לא יסב גברא וגו'. דשפחה הרי היא כבהמה, וביאותיה הפקר וקדישות. **טיהרת את הזבים** — שילכו למקום שאין מכירין, ויאמר: עבד אני, ונושא שפחה, ואין מוחזה בידו. **ואת הנקבות לא טיהרת** — אין דרך אשה לגלות ממקומה ולבקש תחבולות לינשא בסתר, מאחר שיש מוחזן בידה. אלמא רבי טרפון דיעבד קאמר. דאי לכתחילה, ביון דאין מוחזן בידה — ממזרת נמי תנסיב לעבד. **עבד בנעני אין לו חיים** — אינו מתיחס אחר אביו, דכתיב (בראשית כב) "עם החמור" — עם הדומה לחמור, כבהמה שאין הולד כרוך אחרי האב. הילכך, אי מינסבא לעבדא — לא מהני מידי. **אי אקדמתיך אשהריתיך לגבך** — אם הייתי מכירך קודם שנשאת אשה — הייתי משיאך עצה לטהר בניך. **שפיר** — שהיה אומר לו ליקח שפחה. **מאי ניהו** — מאי הוה אמר ליה? איסורא לא היה מינסיב עצה למיעבד! ומשני: דמינסיב לו עצה, ואמר ליה: זיל גנוב ותיזדבן לעבד עברי, ותהא שפחה מותרת לך. דמכרוהו בית דין רבו מוסר לו שפחה כנענית, ולא מוסר עצמו. ולהכי נקט "זיל גנוב". והוה הדין נמי מצי לאקשויי: מי שרי להאנסוביי עצה למיגנב? אלא מקשיא אהרת סלקיה, דאי הוה מקשי ליה הא — הוה מצי ליה לשנויי: אלא דאמר ליה מכור עצמך לעבד עברי, וכרבי אליעזר, דאמר בפרק קמא (קדושין יד.): זה וזה רבו מוסר לו שפחה כנענית. **והאמר מר** — במסכת ערכין. **אלא בזמן שהיובל נוהג** — דמצי למקרי ביה "עד שנת היובל יעבוד עמך". **לא יבא לו אלא** אי אמרת דיעבד מאי ניהו — פירש הקונטרס: מאי האי דקאמר ליה? איסורא לא הוה מנסיב ליה עצה למיעבד. והוא הדין נמי בשאמר לו זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי, דהוה מצי לאקשויי: ומי שרי להשיאו עצה לגנוב ולעשות איסורא? אלא גמרא פריך שפיר. עוד יש לומר: דאי הוה מקשה ליה הכי — הוה ליה לשנויי דאמר ליה: זיל ומכור עצמך. וכרבי אליעזר דאמר (קדושין יד.ב) אחד זה ואחד זה רבו מוסר לו שפחה כנענית.

הדרן עלך האומר

הָאוֹמֵר לְשִׁפְחָתוֹ "הֲרֵי אַתְּ בַּת חוֹרִין וְוַלְדֵּךְ עֶבֶד" - הַוָּלָד כְּמוֹתָהּ, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: דִּבְרֵיהֶן קַיָּמִים, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר "וְהָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ". מַאי תַּלְמוּדָא? - אֲמַר רָבָא:

מתני' אַדַּרְבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. **משנה** רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: יְכוֹלִין מַמְזֵרִין לִיטָּהֵר. בֵּיצַד? מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא שִׁפְחָה - הַוָּלָד עֶבֶד, שִׁיחְרְרוֹ - נִמְצָא הַבֵּן בֶּן חוֹרִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הֲרֵי זֶה עֶבֶד מַמְזֵר. **גמרא** אֵיבַעְיָא לְהוּ: רַבִּי טַרְפוֹן לְכַתְּחִילָּה קָאָמַר, אוֹ דִיעֲבַד קָאָמַר? תָּא שְׁמַע, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי טַרְפוֹן: טַיְּיהַרְתָּ אֶת הַזְּבָרִים, וְלֹא טַיְּהַרְתָּ אֶת הַנְּקֵבוֹת. וְאִי אָמַרְתָּ לְכַתְּחִילָּה קָאָמַר - מַמְזֶרֶת נָמֵי תִּינַסֵּב לְעַבְדָּא! - עֶבֶד אֵין לוֹ חַיִּים. - תָּא שְׁמַע: דְּאוּשְׁפִּוְיכְנֵיהּ דְּרַבִּי שַׁמְלַאי מַמְזֶרֶת הֲוָה, וְאָמַר לֵיהּ: אִי אֲקַדְּמָתָךְ - טָהֲרַתְּינְהוּ לְבָנָךְ. אִי אָמְרַתְּ בְּשֶׁלָּמָא לְכַתְּחִילָּה - שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ דִּיעֲבַד - מַאי נִיהוּ? - דְּמִנַּסֵּיב לֵיהּ עֲצָה, וְאָמַר לֵיהּ: זִיל גְּנוֹב וְאִיזְדַּבַּן בְּעֶבֶד עִבְרִי. - וּבְשֶׁנֵּי דְּרַבִּי שַׁמְלַאי עֶבֶד עִבְרִי מִי הֲוָה? וְהָאֲמַר מָר: אֵין עֶבֶד עִבְרִי נוֹהֵג אֶלָּא בְּזְמַן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ - רַבִּי טַרְפוֹן לְכַתְּחִילָּה קָאָמַר, שְׁמַע מִינַּהּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי טַרְפוֹן. "רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הֲרֵי זֶה עֶבֶד מַמְזֵר". אָמַר רַבִּי אֱלִעָזָר: מַאי טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? דְּאָמַר קְרָא "לוֹ" - הַלֹּךְ אַחַר פְּסוּלוֹ. - וְרַבָּנַן: הַהוּא בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא "לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם" כְּתִיב, אָתָא "לוֹ" אַפְקֵיהּ. - וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? לָאו אַף עַל גַּב דִּכְתַב "לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם" אָתָא "לוֹ" אַפְקֵיהּ - הָכָא נָמֵי, אַף עַל גַּב דִּכְתִיב "הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ" אָתָא "לוֹ" אַפְקֵיהּ. - וְרַבָּנַן: כָּל זֶרַע בְּמַעֲי שִׁפְחָה כְּנַעֲנִית - בְּזֶרַע בְּהֵמָה דָּמֵי.

הדרן עלך האומר

עֲשָׂרָה יוֹחֲסִים עָלוּ מִבָּבֶל: כָּהֲנֵי, לְוִיֵּי, יִשְׂרָאֵלֵי, חֲלָלֵי, גֵּרֵי, וַחֲרוּרֵי. מַמְזֵרֵי, נְתִינֵי, שְׁתוּקֵי, וְאַסְפִּי. כָּהֲנֵי לְוִיֵּי וְיִשְׂרָאֵלֵי - מוּתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה. לְוִיֵּי יִשְׂרָאֵלֵי חֲלָלֵי גֵּרֵי וַחֲרוּרֵי - מוּתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה. גֵּרֵי וַחֲרוּרֵי מַמְזֵרֵי וּנְתִינֵי שְׁתוּקֵי וַאֲסִפִּי - פּוֹלֵם מוּתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה. וְאֵלּוּ הֵם: שְׁתוּקֵי - כָּל שֶׁהוּא מַכִּיר אֶת אִמּוֹ וְאֵינוֹ מַכִּיר אֶת אָבִיו, אַסְפִּי - כָּל שֶׁנֶּאֱסַף מִן הַשּׁוּק וְאֵינוֹ מַכִּיר לֹא אֶת אָבִיו וְלֹא אִמּוֹ. אַבָּא שָׁאוּל הָיָה קוֹרֵא לִשְׁתוּקֵי בְּרוּקֵי. **גמרא** "עֲשָׂרָה יוֹחֲסִין עָלוּ מִבָּבֶל". מַאי אִירְיָא דְּתָנֵי "עָלוּ מִבָּבֶל"? נֵיתָנֵי "הָלְכוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל"! - מִילְּתָא אַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָא מַשְׁמַע לָן, כְּדְתָנְיָא: "וְקִמְתָּ וְעָלִית אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ" - מִלְּמֵד שֶׁבָּיוֹת הַמִּקְדָּשׁ גְּבוֹהוֹת מִכָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גְּבוֹהָה מִכָּל הָאֲרָצוֹת. בְּשֶׁלָּמָא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ גְּבוֹהַּ מִכָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - הֵיינוּ דִּכְתִיב "דברי

— דור אחרינו הוא מושך, דהכי משמע: דור עשירי לא יבא, אפילו אין בו צד ממזרות אלא מאותו. **כולה במעי בהמה דמי** — שאין מתייחס אחר אביו כלל.

הדרן עלך האומר

משנה עשרה יוחסין עלו מבבל — כשעלו בני הגולה. ובגמרא מפרש לה דאשמועינן שמשפחות שבבבל מיוחסות הן, שהפרישו עזרא כל הפסולין משם והוליכן עמו. חללין — כהנים חללין, שנולדו מפסולי כהונה. **וחרורי** = משוחררי. **נתיני** — גבעונים שמלו בימי יהושע, ואמרינן ביבמות (עח.ב): דוד גזר עליהם. **שתוקי ואספי** — מפרש להו ואזיל: איזהו שתוקי כו'. **לויי וישראלי חללי גירי וחרורי ממזרים לבא זה בזה** — אבל כהנים בחללי גירי וחרורי — לא, שחללה בלאו וגירות ומשוחררת בחזקת זונה. **גירי וחרורי ממזרים כו' מותרים לבא זה בזה** — דסקסר: קהל גרים לא איקרי קהל, ולא הזוהרו ממזרים לבא בקהל גרים. אבל לויים ישראלים בממזרי — לא, ושתוקי ואסופי — ספק ממזרים הם, ומותרים להתערב בממזרים, כדאמר בגמרא (קדושין עג.א): בקהל ודאי הוא דלא יבא, בקהל ספק — יבא. **ואינו מכיר את אביו** — וכשקורא פלוני "אבא" — אמו משתקתו. **בדוקי** — בגמרא מפרש ליה. **גמרא מילתא אגב אורחיה קא משמע לן** — על פי דרכו, שהיה הולך ומדבר דבריו ליוחסין השמיענו. ולמדנו דבר חדש בלישנא דנקט, ולמדנו עוד ממנו דארץ ישראל גבוה מבבל. **בשלמא בית המקדש גבוה** — דשמעת מינה, דהא בארץ ישראל משתעי קרא.

דברי

ומכני לוי לא מצאתי שם — ואם תאמר: והא אמרינן במתניתין: עשרה יוחסין עלו מבבל, וקא חשיב להו! ויש לומר: דכל הלוים שעלו עמו היו קצוצי בהונות, ואינם ראויים לשורר שירה של דוכן. **שאני** התם דריע חזקתייהו — פירש בקונטרס: במה שאין אובלין בקדשים. ולא נזירה, דמכל מקום איכא למיחש, דילמא אתו לאסוקינהו מתרומה לקדשים, ומקדשים ליוחסין! ונראה לפרש: דריע חזקתייהו — לפי שבקשו כתב יחוסם ולא מצאו.

[ואלא מאי גדולה חזקה — בשלמא למאן דאמר אין מעלין, היינו גדולה חוקה — דאף על גב דהוי לן למיגזר דילמא אתי לאסוקינהו ליוחסין, דהא לית ליה ריע חזקתייהו — אפילו הכי לא גזרינן. אלא למאן דאמר מעלין, דאית ליה סברא דריע חזקתייהו — מאי גדולה חזקה? הא דלא גזרינן הכא משום דריע חזקתייהו! תוספות ישנים).

אין

"דִּבְרֵי רִיבֹת בְּשַׁעֲרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ". אֶלָּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גָּבוֹהַּ מִכָּל אֲרָצוֹת מְנָלַן? - דִּכְתִיב "לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה' וְלֹא יֵאָמְרוּ עוֹד חַי ה' אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם כִּי אִם חַי ה' אֲשֶׁר הֶעֱלָה וַאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹנָה וּמִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם". - מַאי אֵירְיָא דְּתָנֵי "עָלוּ מִבָּבֶל" נָתְנִי "עָלוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל"! מְסַיֵּיע לֵיהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא עָלָה עֶזְרָא מִבָּבֶל עַד שֶׁעָשָׂאָה כְּסוּלָּת נְקִיָּה, וְעָלָה. אִיתְּמַר, אַבַּיֵי אָמַר: עָלוּ מֵאֵילֵיהֶם תָּנֵן, וְרָבָא אָמַר: הֶעֱלוּם תָּנֵן. וְקַמַּיפְלְגִי בְּדְרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא עָלָה עֶזְרָא מִבָּבֶל עַד שֶׁעָשָׂאָה כְּסוּלָּת נְקִיָּה וְעָלָה. אַבַּיֵי - לִית לֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וְרָבָא - אִית לֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר. אִיבָּעֵית אֵימָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וְהָכָא בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי: מָר סָבַר: אַפְרוּשֵׁי אַפְרוּשֵׁינְהוּ, וּמַנְפְּשֵׁיירוּ סְלִיקוּ. וּמָר סָבַר: בְּעֵל כָּרְחַיְיהוּ אַסְּוּקוּנְהוּ. בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר עָלוּ - הַיְינוּ דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל אַרְצוֹת עֲשָׂה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֲשָׂה לְבָבֶל. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר הֶעֱלוּם - מַיְידַע יָדְעִינְהוּ! - נְהִי דְּיָדְעִי לְהַהוּא דָּבָר, לְדָבָר אַחֵרִינִי לָא יָדְעִי. בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר עָלוּ - הַיְינוּ דִּכְתִיב "וְאֶקְבְּצֵם אֶל הַנָּהָר הַבָּא עַל אַהֲוָה וְנַחֲנוּ שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה וָאֶבִינָה בָּעָם וּבַכֹּהֲנִים וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא מָצָאתִי שָׁם". אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר הֶעֱלוּם - הָא מִיזְהַר וְהִירִי! - נְהִי דְּאִיזְהוּר בְּפָסוּלִים, בְּכְשֵׁירִים לָא אִיזְהוּר. "בָּהֵנִי לֵוִי וְיִשְׂרָאֵלִי". מְנָלַן דְּסִלְּקוּ? - דִּכְתִיב "וַיֵּשְׁבוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וּמִן הָעָם וְהַמְשֹׁרְרִים וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַנְּתִינִים בְּעָרֵיהֶם וְכָל יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם". "חֲלָלֵי גֵּירֵי וַחֲרוּרֵי". חֲלָלֵי מְנָלַן - דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: גְּדוֹלָה חֲזָקָה, שֶׁגָּאֲמַר "וּמִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים בְּנֵי חֲבָיָה בְּנֵי הַקּוֹץ בְּנֵי בַרְזִלַּי אֲשֶׁר לָקַח מִבְּנוֹת בַּרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי אִשָּׁה וַיִּקָּרֵא עַל שָׁמָם. אֵלֶּה בִּקְּשׁוּ כְתָבָם הַמִּתְיַחְשִׂים וְלֹא נִמְצְאוּ וַיְגָאֲלוּ מִן הַכְּהֻנָּה. וַיֹּאמֶר הַתִּרְשָׁתָא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקָּדָשִׁים עַד עֲמֹד כֹּהֵן לְאוּרִים וּלְתֻמִּים". וְאָמַר לָהֶם: חֲרֵי אַתֶּם בְּחֶזְקַתְכֶם; בְּמֶה חַיֵּיתֶם אוֹכְלִים בַּגְּדוֹלָה - בְּקָדְשֵׁי הַגְּבוֹל, אַף כָּאן נְמַי - בְּקָדְשֵׁי הַגְּבוֹל. וְלִמַאן דְּאָמַר מַעֲלִים מִתְּרוּמָה לְיוֹחֲסִין, הָנֵי דַּאֲכִיל בִּתְרוּמָה אָתוּ לְאַסּוּקֵינְהוּ! - שָׁאנֵי הָתָם דְּרִיעַ חֶזְקָתַייהוּ. וְאֶלָּא מַאי גְּדוֹלָה חֲזָקָה? - דְּמַעְיְקָא אֲכוּל בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנָן, וּלְבַסּוֹף אֲכוּל בִּתְרוּמָה דְּאוֹרַייְתָא. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם הָשְׁתָּא נְמֵי בְּדְרַבָּנָן - אֲכוּל, בְּדְאוֹרַייְתָא - לָא אֲכוּל. וְכִי מַסְקִינַן מִתְּרוּמָה לְיוֹחֲסִין - מִדְּאוֹרַייְתָא, מִדְּרַבָּנָן לָא מַסְקִינַן. - אִי הָכִי מַאי גְּדוֹלָה חֲזָקָה? - דְּמַעְיְקָא לֵיכָּא לְמִיגְזַר מִשּׁוּם תְּרוּמָה דְּאוֹרַייְתָא, לְבַסּוֹף, אַף עַל גַּב דְּאִיכָּא לְמִיגְזַר מִשּׁוּם תְּרוּמָה דְּאוֹרַייְתָא - בְּדְרַבָּנָן אֲכוּל, בְּדְאוֹרַייְתָא לָא אֲכוּל. - וְהָכְתִיב "וַיֹּאמֶר הַתִּרְשָׁתָא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקָּדָשִׁים", בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים - הוּא דְּלָא יֹאכַל, הָא כָּל מִידֵּי - נֵיכוֹל! - הָכִי קָאָמַר: לָא מִידֵּי דְּמִיקְּרֵי קֹדֶשׁ, וְלָא מִידֵּי דְּמִיקְּרֵי קָדָשִׁים. לָא מִידֵּי דְּמִיקְּרֵי קֹדֶשׁ - דִּכְתִיב "וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ" וְלָא מִידֵּי דְּמִיקְּרֵי קָדָשִׁים - דְּאָמַר קְרָא "וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִיא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל", וְאָמַר מָר: בַּמּוּרָם מִן הַקְּדָשִׁים לֹא

דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית וגו' — מכאן שהמקדש גבוה מכל ארץ ישראל, דכל צדדיה סתם וכתב "ועלית". **אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון** — דהיינו בבל, ומכל הארצות אשר הדחתים שם, וכתיב "אשר העלה". **מסיע ליה לרבי אלעזר** — דנקט תנא דידן לישנא יתירא, לאשמועינן שכל עצמו של עזרא לנקות את בבל בתבונן. לפי שראה אותם שנתערבו בזרן, וראה שהיו חכמי הדור עולין עמו, ואין עוד בבבל שיתעסק לבדוק בהן לייחסן — עמד והפריש פסוליהן והוליכן עמו. והדור שראו הפרשתם הכירו בהם, ולא חשש שיתערבו בהן אלו הפסולין העולים. ולדורות הבאים נמי, כיון דאמר מר (קדושין ע,ב): לשכת הגזית היתה שם, ששם היו יושבים מייחסי כהונה ולויה בבל יום — מיזהר זהירי בפסולי. **העלום** — על כרחם. **אפרושי אפרושינהו** — ומתוך שהופרשו הכירו בהם אנשי מקומם, וידעו שלא יתערבו עוד בהם. **ומנפשייהו סליקו** — לארץ ישראל, שלא יכירו בהם. **בשלמא למאן דאמר** — שעלו מאילידהם, ולא הכירו בהם העולים עמהם כל כך — היינו דארץ ישראל עיסה לבבל — ספק יחוס הוא אצל בבל. שנעשית בבל כסולת נקיה, ובני ארץ ישראל לא הכירום כל כך, ויש שנדבקו עמהם. **עיסה** — ספק עירובין, בעיסה זו שמערבין בה שאור מים וקמח מלח וסובין. **כל הארצות עיסה** — פסולת אצל ארץ ישראל. לפי שבני ארץ ישראל עסוקין לבדוק ביחוסים, לפי שהכהנים מצויים שם. **ואיזי ישראל עיסה לבבל** — שעזרא הפרישם ויצא משם. **אלא למאן דאמר העלום תנן** — הואיל ובעל כרחם העלום עם אלו — יצא קול פסול עליהם, והכל ידעו בפסולן, ונזדרזו בהם כל העולים. **ואבינה בעם** — מי היה ומי לא היה. שמע מינה לא ידע עזרא מי עלה עמו ומי לא עלה עמו, וסבור שהיו שם לוים כשרים, ולא מצא ראויים לעבודה אלא מאותן שקצצו בהונות ידיהם בשינידם, ואמרו "איך נשיר את שיר ה'" וגו' במזמור "על נהרות בבל" (תהלים קלז). שאמר להם נבוכדנצר "שירו לנו משיר ציון", עמדו וקצצו בהונות ידיהם בשיניהם, ואמרו לו "איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר". "לא נשיר" לא נאמר, אלא "איך נשיר" — אין לנו במה למשמש בנימי הכנורות. מאותן עלו, ומן הכשרים לא מצא, לפי שהיו יושבים בבבל בשלוה, והעולים בירושלים היו בעוני ובטורח המלאכה ובאימת כל סביבותיה. והנך לויי דקתני מתניתין — מהנך לא חזו לעבודה היו. **מוהר יהיה בהו** — יודע היה מי עלה ומי לא עלה. **גדולה חוקה** — יש לסמוך עליה יפה. **בקשו כתבם המתייחשים** — כתב יחוסם. **התרשתא** — נחמיה בן חכליה קרוי כן בספר עזרא. ובגמרא ירושלמי נמצא שעל שם שהיה משקה למלך היה צריך לשתות קודם, שלא יחשדוהו שמא הטיל סם המות במשקה המלך — התירו לו יין של נכרים לשתות, לבך נקרא התרשתא. **עד עמוד הכהן לאורים ותומים** — כאדם שאומר לחבירו: עד שיבא משיח, דאורים ותומים לא היו בבית שני. **ואמר להם כו'** — מדכתיב "מקדש הקדשים" — שמעינן דלא אסירי בתרומה, אלא מקדשי המקדש. **אמר להם** — תרומה איני יכול לאסור עליכם — מפני חזקתכם שהוחזקתם בבבל לאכלה. **מקום אחר** — תרומה דנאכלת בכל מקום. **אף כאן בי'** — אלמא מדכתיב "ויגואלו" — שמע מינה נתחללו מן הכהונה, והיינו חללים. **למאן דאמר** — במסכת כתובות (כה,ב). **מעלין מתרומה ליוחסין** — דרואה כהן אוכל בתרומה במקומו — אין צריך לבדוק אחריו ביוחסין, ונושא כהן בתו. **הני**, כיון דאכלי בתרומה — אתי לאסוקינהו. ואמאי לא חש לה נחמיה דלא לאסוקינהו! **שאני התם דריע חזקתייהו** — לא איצטריך למיחש להאי, דכיון דשאר כהנים אוכלים בקדשי המקדש, והם נגאולו מהם — הורע חזקתם, ויש בהם היכר, ולא אתי לאסוקינהו. **ואלא** — כיון דליכא למגזר מידי, מאי גדולה חזקה דאמר רבי יוסי? מאי רבותא? לא היה לו לומר: אלא מנין לחזקה כו'. **מדקאמר גדולה** — רבותא אשמועינן, דאף על גב דאיכא צד איסור השתא טפי מעיקרא — סמכינן עלה. **בתרומה דרבנן** — תרומת חוץ לארץ. **תרומה דאורייתא** — משבאו לארץ. **השתא נמי תרומה דרבנן היא** — דאכול כדמעיקרא, ומאי ניהו — תרומת פירות וירק. **בתרומה דאורייתא** — דגן ותירוש ויצהר לא אכול. **ליכא למיגזר משום תרומת הארץ** — דלא הואי גבייהו. **וכל זר לא יאכל קדש** — כל אותו הענין מדבר בתרומה ולא בקדשים, דכתיב "ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים", וליכא לאוקמי אלא בתרומה, שמותרת בפורים מותר בה. **ולא מידי דאיקרי קדשים** — חוזה ושוק של שלמים, דאשכחן דאיקרי קדשים. **במורם מן הקדשים** — חזה ושוק.

רַבִּי אַחָא, רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא: מַה פְּלִיגִין? בְּמְחַפִּין בְּמֵימָיו. אֲבָל בְּמְחַפִּין בְּגוּפוֹ – דִּבְרֵי הַכֹּל מוּתָּר.

רַבִּי יוֹסֵי – כְּדַעְתֵּיהּ, דְּוּ אָמַר תַּמָּן: אֵין תַּבְשִׁילוֹ תַּבְשִׁיל בָּרוּר. וְכֵן הוּא אוֹמֵר הָכָא: אֵין חִימּוּצוֹ חִימּוּץ בָּרוּר.

וּכְמָה דְּאַתְּ אָמַר אֵין לְךָ בָּא לִידֵי מַצָּה וְחָמֵץ אֶלָּא חֲמִשָּׁה חֲמִינִין בִּלְבַד, וְדִכְוָותַהּ, אֵין לְךָ מְגָרֵר עִם כּוּלָּן אֶלָּא חִיטִּים וּשְׂעוֹרִים בִּלְבַד.

רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לֹא שָׁנִינוּ אֶלָּא הָעוֹשֶׂה עִיפָּה מִן הַחִיטִּים וּמִן הָאוֹרֶז, וְאֵינוֹ נִגְרָר אֶלָּא עִם הַחִיטִּין בִּלְבַד.

מַהוּ שֶׁיְּהוּ חַיָּבִים עַל קָלִי שֶׁלּוֹ מִשּׁוּם חָדָשׁ? אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: כְּתִיב (ויקרא כג, יד) **וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ**. אֶת שֶׁחַיָּבִים עַל לֶחֶם שֶׁלּוֹ מִשּׁוּם חָדָשׁ – חַיָּבִין עַל קָלִי שֶׁלּוֹ מִשּׁוּם חָדָשׁ. אֶת שֶׁאֵין חַיָּבִים עַל לֶחֶם שֶׁלּוֹ מִשּׁוּם חָדָשׁ – אֵין חַיָּבִים עַל קָלִי שֶׁלּוֹ מִשּׁוּם חָדָשׁ.

רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי זְעֵירָא: עֵירֵב אַרְבַּעַת קַבִּין בִּפְנֵי עַצְמָן וְחִימְצָן, וְאַרְבַּעַת קַבִּין בִּפְנֵי עַצְמָן וְעֵירְבָן – חֲרֵי בִּשְׁעַת חִיּוּבָן, לָבֹא לִידֵי מַצָּה וְחָמֵץ!

אַתְיָא דְּרַבִּי יוֹנָה – כְּרַבִּי יִרְמְיָה, וּדְרַבִּי יוֹסֵי – כְּרַבִּי זְעֵירָא. אַתְיָא דְּרַבִּי יוֹנָה כְּרַבִּי יִרְמְיָה, כְּמָה דְּרַבִּי יִרְמְיָה אָמַר: עַד שֶׁיְּהֵא קָרוּי לֶחֶם, כָּךְ רַבִּי יוֹנָה אָמַר: עַד שֶׁיְּהֵא קָרוּי לֶחֶם.

דְּרַבִּי יוֹסֵי – כְּרַבִּי זְעֵירָא. כְּמָה דְּרַבִּי זְעֵירָא אָמַר: מִינוֹ קָרוּי לֶחֶם, כֵּן רַבִּי יוֹסֵי אָמַר: מִינוֹ קָרוּי לֶחֶם.

אַתְיָא דְּרַבִּי יוֹסֵי כְּרַבִּי הִילָא אַף עַל גַּב דְּוּ פְּלִיג עָלוֹי.

רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן שָׁמַע כּוּלְּהוֹן מִן אָחֵן קַרְיָיא (ישעיה כח, כח),

[דף ב׳ ע״א]

וְשָׁם חִטָּה שׂוֹרָה וּשְׂעֹרָה נִסְמָן וְכֻסֶּמֶת גְּבֻלָתוֹ. וְשָׁם חִיטָּה – אֵלּוּ הַחִיטִּים. **שׂוֹרָה** – זוֹ שִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ שׂוֹרָה? שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה כְּשׂוֹרָה.

שְׂעוֹרָה – אֵלּוּ הַשְּׂעוֹרִים. **נִסְמָן** – זֶה הַשִּׁיפּוֹן. **וְכוּסֶּמֶת** – זֶה הַכּוּסְמִין.

גְּבוּלָתוֹ – לֶחֶם. עַד כָּאן גְּבוּלוֹ שֶׁל לֶחֶם.

וּלְמֵידִין מִן הַקַּבָּלָה? אָמַר רַבִּי סִימוֹן: מִן מַה דִּכְתִיב (שם) **וְיִסְּרוֹ לַמִּשְׁפָּט אֱלֹהָיו יוֹרֶנּוּ**. כְּמִי שֶׁהוּא דִּבַּר תּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי סִימוֹן: אִילֵּין נְשָׁיָיא דְּאָמְרִין: ״לָא נֵיעוֹל בְּנֵינָן לְכְנִישְׁתָּא, אִין חֲמֵי לֵיהּ מֵילַף, מֵילַף הוּא״ – לָא עָבְדִין טָבְאוּת. אֶלָּא **וְיִסְּרוֹ לַמִּשְׁפָּט, אֱלֹהָיו יוֹרֶנּוּ.**

רַבִּי יוּדָא בַּר פַּזִּי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הִיא.

דְּתָנֵי: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: יָכוֹל מֵבִיא מִן הַכּוּתִּמִין וְשִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל וְהַשִּׁיפּוֹן? וְדִין הוּא! וּמַה אִם הַחִטִּים שֶׁכָּשְׁרוּ לִשְׁאָר כָּל הַמִּנָחוֹת – לֹא כָשְׁרוּ לְמִנְחַת הָעוֹמֶר. כּוּתִּמִין וְשִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל וְהַשִּׁיפּוֹן שֶׁלֹּא כָשְׁרוּ לִשְׁאָר כָּל הַמִּנָחוֹת – אֵינוֹ דִין שֶׁלֹּא יִכְשְׁרוּ לְמִנְחַת הָעוֹמֶר!

הַשְּׁעוֹרִים יוֹכִיחוּ, שֶׁלֹּא כָשְׁרוּ לִשְׁאָר כָּל הַמִּנָחוֹת, וְכָשְׁרוּ לְמִנְחַת הָעוֹמֶר!

לֹא! אִם אָמַרְתָּ בִּשְׁעוֹרִין – שֶׁמִּנְחַת סוֹטָה בָּאָה מֵהֶן, תֹּאמַר בִּכּוּתִּמִין וְשִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל וְשִׁיפּוֹן – שֶׁאֵין מִנְחַת סוֹטָה בָּאָה מֵהֶן! יָצְאוּ הַחִטִּים – מִן הַבָּתוּב, וְכוּתִּמִין וְשִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל וְהַשִּׁיפּוֹן – מִקַּל וָחֹמֶר. בְּרַם כְּרַבָּנִין – שְׁלֹשָׁה מִינִין הֵן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מִי סָבוּר סָבַר רַבִּי יְהוּדָא בֶּן פַּזִּי שֶׁמִּנְחַת הָעוֹמֶר בָּאָה מִן שִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל? אִילּוּ מַן דְּאָמַר: ״תְּאֵנִים שְׁחוֹרוֹת עָלַי״ – שֶׁמָּא אֵינוֹ מוּתָּר בִּלְבָנוֹת? אֶלָּא ׳שְׁחוֹרוֹת׳ אָמַר, ׳לְבָנוֹת׳ לֹא אָמַר. וְהָכָא ׳שְׁעוֹרָה אָבִיב׳ אָמַר, ׳שִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל אָבִיב׳ לֹא אָמַר.

[דף ב׳ ע״ב]

בְּרַם כְּרַבָּנִין, שְׁלֹשָׁה מִינִין הֵן. הַשִּׁיפּוֹן – מִין כּוּתִּמִין. שִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל – מִין שְׁעוֹרִין.

רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין בָּעְיֵין: מַה? תְּנֵינַן חֲמִשָּׁה מִינִים? לֹא חֲמִשָּׁה דְּבָרִים?! שְׁנֵי דְּבָרִים מִין אֶחָד, וּשְׁנֵי דְּבָרִים מִין אֶחָד!

תַּמָּן תְּנֵינַן: אֵיזוֹ מִין בְּמִינוֹ? הַחִטִּים – אֵין מִצְטָרְפִין עִם הַכֹּל אֶלָּא עִם הַכּוּתִּמִין. הַשְּׁעוֹרִין – מִצְטָרְפִין עִם הַכֹּל חוּץ מִן הַחִטִּים!

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר לֵיהּ סְתָם. רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: תַּמָּן – בְּנָשׁוּף, וְכָאן – בְּבָלוּל.

תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא בַּר: וְכוּלָּן שֶׁבְּלָלָן תְּבוּאָה קְמָחִים וּבְצִיקוֹת – מִצְטָרְפוֹת.

עֵירַם רָאשֵׁי עִיסְיוֹת? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְהֵיכֵן נָשׁוּף לָאוּ בִּמְעוֹרָם הוּא? אַתְּ אָמַר אֵינוֹ מִצְטָרֵף, וְהָכָא אֵינוֹ מִצְטָרֵף.

מַהוּ שֶׁיְּלַקּוּ עַל חַלָּתָן דְּבַר תּוֹרָה? רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל, רַבִּי יוֹסֵי, רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: אֵין לוֹקִין עַל חַלָּתָן דְּבַר תּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ – כְּדַעֲתֵיהּ: דְּאִיתְפַּלְגוּן, הַפִּיגּוּל וְהַנּוֹתָר שֶׁשְּׁחָקָן, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לֹא בִיטְּלוּ זֶה אֶת זֶה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: בִּיטְּלוּ זֶה אֶת זֶה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְלָא דַּמְיָין! תַּמָּן אָמַר: זֶה אָסוּר וְזֶה אָסוּר. בְּרַם הָכָא, שְׁנֵי דְּבָרִים רַבִּים עַל אֶחָד וּמְבַטְּלִין אוֹתוֹ. וּכְבַר בִּיטְּלוֹ עַד שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ אִיפּוּר! אִילּוּ אֶחָד עָשָׂה חֲמֵשׁ עִיסּוֹת מֵחֲמִשָּׁה מִינִין וְעֵירְבוּ, וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אֵין לוֹקִין עַל חַלָּתָן דְּבַר תּוֹרָה – יָאוּת.

הֵיאַךְ הַחָזָק הָיָה כּוֹרֵךְ שְׁלָשְׁתָּן כְּאַחַת! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חֲלוּקִין עַל הֵילֵל הַזָּקֵן. וְהָא רַבִּי יוֹחָנָן כּוֹרֵךְ מַצָּה וּמָרוֹר!

כָּאן – בְּשָׁעַת הַמִּקְדָּשׁ, כָּאן – שֶׁלֹּא בְשָׁעַת הַמִּקְדָּשׁ.

וַאֲפִילּוּ תֵּימַר: כָּאן וְכָאן בְּשָׁעַת הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֵי דְּבָרִים רַבִּים עַל אֶחָד וּמְבַטְּלִין אוֹתוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: כְּשֵׁם שֶׁאֵין הָאִיפּוּרִין מְבַטְּלִין זֶה אֶת זֶה. כָּךְ אֵין הַמִּצְוֹת מְבַטְּלוֹת זוֹ

[דף ג' ע"א]

אֶת זוֹ.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּרוֹמָיָא בָּעֵי: עָשָׂה עִיסָּה מֵחֲמֵשֶׁת הַמִּינִין, וְחָזַר וְעָשָׂה חֲמֵשׁ עִיסּוֹת מִמִּין אֶחָד וְעֵירְבוֹ, חִיטִּים שֶׁבּוֹ מַהוּ שֶׁיְּבַטְּלוּ חִיטִּים שֶׁבּוֹ, וּשְׁעוֹרִין שֶׁבּוֹ מַהוּ שֶׁיְּבַטְּלוּ שְׁעוֹרִין שֶׁבּוֹ?

אָמַר רַבִּי חֲיָיא בַּר אַדָּא: לֹא כֵן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁנֵי דְּבָרִים רַבִּים עַל אֶחָד וּמְבַטְּלִין אוֹתוֹ!

לָא צוֹרְכָה דְּלָא, עָשָׂה חֲמֵשׁ עִיסּוֹת מֵחֲמִשָּׁה מִינִים וְעֵירְבָן, וְחָזַר וְעָשָׂה חֲמֵשׁ עִיסּוֹת מֵחֲמִשָּׁה וְלֹא עֵירְבָן, חִיטִּין שֶׁבָּן מַהוּ שֶׁיְּבַטְּלוּ חִיטִּים שֶׁבָּן, וּשְׁעוֹרִים שֶׁבָּן מַהוּ שֶׁיְּבַטְּלוּ שְׁעוֹרִים שֶׁבָּן.

וַאֲסוּרִין בֶּחָדָשׁ מִלִּפְנֵי הַפֶּסַח. אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי: מִלִּפְנֵי הַפֶּסַח. וְאִית תַּנָּיֵי תָּנֵי מִלִּפְנֵי הָעוֹמֶר. מַאן דְּאָמַר מִלִּפְנֵי הַפֶּסַח – מְסַיֵּיעַ לְרַבִּי יוֹחָנָן. מַאן דְּאָמַר מִלִּפְנֵי הָעוֹמֶר – מְסַיֵּיעַ לְחִזְקִיָּה.

דְּאָמַר רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם חִזְקִיָּה: בְּשָׁעַת הַקָּרְבָּן – הַקָּרְבָּן מַתִּיר. שֶׁלֹּא בְשָׁעַת הַקָּרְבָּן – הַיּוֹם מַתִּיר.

רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם חִזְקִיָּה: בְּשָׁעַת הַקָּרְבָּן – הַקָּרְבָּן מַתִּיר. מוֹדֶה חִזְקִיָּה שֶׁלֹּא בְשָׁעַת הַקָּרְבָּן – הַיּוֹם מַתִּיר.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בֵּין בְּשָׁעַת הַקָּרְבָּן, בֵּין שֶׁלֹּא בְשָׁעַת הַקָּרְבָּן – הַיּוֹם מַתִּיר.

אָמַר רַבִּי הִילָא: טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן, (ויקרא כג, יד) **עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה.** מְלַמֵּד שֶׁהַיּוֹם מַתִּיר. יָכוֹל אֲפִילּוּ בְּשָׁעַת הַקָּרְבָּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: **עַד הֲבִיאֲכֶם אֶת קָרְבַּן אֱלֹהֵיכֶם.** יָכוֹל הֲבָאָה מַמָּשׁ? תַּלְמוּד לוֹמַר: **עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה.** הָא כֵיצַד? טוֹל מִבְּנָתַיִים זְמַן הֲבָאָה. מוֹדֶה רַבִּי יוֹחָנָן בְּאִיפּוּר – שֶׁהוּא אָסוּר.

אִיפּוּרוֹ מַהוּ? רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר: אִיפּוּרוֹ דְּבַר תּוֹרָה. רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי תַּרְוַויְהוֹן אָמְרִין: אִיפּוּרוֹ מִדִּבְרֵיהֶן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן מְסַיְּעִין לָן!

[דף ג׳ ע״ב] דְּתָנֵינַן תַּמָּן: אֵין מְבִיאִין מִנָּחוֹת וּבְכוּרִים וּמִנְחַת בְּהֵמָה קוֹדֶם לָעוֹמֶר. וְאִם הֵבִיא – פָּסוּל. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּרוֹמָיָא, רַבִּי יוֹנָה, רַבִּי אִימִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁלֹשָׁה עָשָׂר וְאַרְבָּעָה עָשָׂר וַחֲמִשָּׁה עָשָׂר, הָא שִׁשָּׁה עָשָׂר, עָבַר וְהֵבִיא – כָּשֵׁר.

אֵין תֵּימַר אִיפּוּרוֹ דְּבַר תּוֹרָה הִיא – לָא שָׁנְיָיא, הִיא שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, הִיא אַרְבָּעָה עָשָׂר. הִיא חֲמִשָּׁה עָשָׂר, הִיא שִׁשָּׁה עָשָׂר – עָבַר וְהֵבִיא פָּסוּל!

וְעוֹד מִן הָדָא דְּאָמַר רַבִּי זְעִירָא: עַל יְדֵי דְּרַב בְּרַבִּי דַּעֲתּוֹן דִּבְנוֹי דְּרַבִּי חִיָּיא רַבָּה – הוּא סָבַר דִּכְוָותְהוֹן. אֵין תֵּימַר אִיפּוּרוֹ דְּבַר תּוֹרָה, רַב בַּר דַּעֲתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן הוּא!

וְהָתַנֵּינַן: מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁיְּהֵא יוֹם הֶנֶף כּוּלּוֹ אָסוּר. אֵין תֵּימַר אִיפּוּרוֹ דְּבַר תּוֹרָה – נִיתָּא. אֵין תֵּימַר אִיפּוּרוֹ מִדִּבְרֵיהֶן – יֵשׁ תַּקָּנָה אַחַר הַתַּקָּנָה?

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן: מִפְּנֵי

[דף ד׳ ע״א]

הָרְחוֹקִין. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּיא: בֵּין בִּשְׁעַת הַקָּרְבָּן בֵּין שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַקָּרְבָּן – הַיּוֹם מַתִּיר.

אָמַר רַבִּי הוּנָא: מַתְנִיתָא דְּחִזְקִיָּה פְּלִיגָא עָלוֹי: **עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה** – מְלַמֵּד שֶׁהַיּוֹם מַתִּיר. יָכוֹל אֲפִילּוּ בִּשְׁעַת הַקָּרְבָּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: **עַד הֲבִיאֲכֶם אֶת קָרְבַּן אֱלֹהֵיכֶם.**

וְהָתַנֵּינַן: מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁיְּהֵא יוֹם הֶנֶף כּוּלּוֹ אָסוּר! אָמַר רַבִּי יוֹנָה: אִיתְתַּבְתְּ קוּמֵי רַבִּי יִרְמְיָה, וְאָמַר, אֵין יִסְבּוֹר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי כְּרַבִּי יוּדָא. דְּרַבִּי יְהוּדָא אָמַר: וַהֲלֹא מִן הַתּוֹרָה – אָסוּר!

תַּמָּן חָשִׁין לְצוֹמָא רַבָּא תְּרִין יוֹמִין. אָמַר לוֹן רַב חִסְדָּא: לָמָּה אַתֶּם מַכְנִיסִין עַצְמְכֶם לְמִסְפֵּק הַזֶּה הַמְרוּבֶּה? חֲזָקָה שֶׁאֵין בֵּית דִּין מִתְעַצְּלִין בּוֹ!

אֲבוּי דִּשְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק חָשׁ עַל גַּרְמֵיהּ וְצָם תְּרִין יוֹמִין, אִיפְּסַק כְּרוּכָה וּדְמֵךְ.

אִם הִשְׁרִישׁוּ קוֹדֶם לָעוֹמֶר – **הֶעוֹמֶר מַתִּיר.** רַבִּי יוֹנָה אָמַר: קוֹדֶם לַהֲבָאָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר: קוֹדֶם לְקְצִירָה.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: הֲבָאָה מַתֶּרֶת לַהֲבָאָה. קְצִירָה מַתֶּרֶת לְקְצִירָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: קְצִירָה מַתֶּרֶת חֲבָאָה וּקְצִירָה.

לְפוּם בֵּן רַבִּי יוֹסֵי חֲוִוי בָּהּ: קָצַר לָרִבִּים וְנִטְמָא, חָזַר הַיָּחִיד לְאִפּוּרוֹ? רַבִּי יוֹנָה אָמַר: קוֹדֶם לַקְּצִירָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר:

[דף ד׳ ע״ב]

קוֹדֶם לַחֲבָאָה.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה, מִילְּתֵיהּ דְּכַהֲנָא מְסַיַּיע לִי. דְּכַהֲנָא אָמַר: (ויקרא ב, יד) **וְאִם תַּקְרִיב מִנְחַת בִּכּוּרִים לַה׳.** זוֹ בִּיכּוּרָה. הָאַחֶרֶת – לֹא בִּיכּוּרָה.

הַגַּע עַצְמְךָ, אֲפִילּוּ עֲשָׂבִים? אֲפִילּוּ הַשְׁרָשָׁה, הָעוֹמֶר בָּא וּמַתִּיר? וְלֹא קוֹדֶם לַקְּצִירָה אֲנַן קַיָּימִין?

וְעוֹד מִן הָדָא דְתָנֵי: הַמְּנַכֵּשׁ בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר, וְנִתְלַשׁ הַקֶּלַח בְּיָדוֹ – הֲרֵי זֶה שׁוֹתְלוֹ בִּמְקוֹם הַטִּינָא, אֲבָל לֹא בִּמְקוֹם הַגְּרִיד. הֲרֵי יֵשׁ כָּאן שְׁלֹשָׁה עָשָׂר וְאַרְבָּעָה עָשָׂר וַחֲמִשָּׁה עָשָׂר, וּמְקְצַת הַיּוֹם כְּכוּלּוֹ!

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מִילְּתֵיהּ דְּרַבִּי אֲבִינָא מְסַיַּיע לִי. דְּאָמַר רַבִּי אֲבִינָא: תִּיפְתֵּר כְּהָדָא מַתְנִיתָא, בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר. לֹא בַתְּלוּשׁ? שֶׁמָּא בִּמְחוּבָּר?

אַשְׁכַּח תָּנֵי: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בַּתְּלוּשׁ – עוֹשִׂין אֲפִילּוּ בִּמְחוּבָּר. וְאִם לָאו – אֲסוּרִים עַד שֶׁיָּבֹא עוֹמֶר הַבָּא.

רַבִּי לְעָזָר שָׁאַל: מַהוּ שֶׁיָּבִיא הָעוֹמֶר מֵהֶן? אֶפְשָׁר לוֹמַר חָדָשׁ וְיָשָׁן אֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה, וְאַתְּ אָמַר הָכֵן?

הֲתִיבוּן: הֲרֵי שְׁאָר הַמִּינִין הֲרֵי הֵן תְּלוּיִין בָּעוֹמֶר! וְאֵין הָעוֹמֶר בָּא מֵהֶן! לֹא, אִם אָמַרְתְּ בִּשְׁאָר הַמִּינִין – שֶׁלֹּא כָּשְׁרוּ לְמִנְחַת הָעוֹמֶר, תֹּאמַר בִּשְׁעוֹרִין – שֶׁכָּשְׁרוּ

[דף ה׳ ע״א]

לְמִנְחַת הָעוֹמֶר!

חַבְרַיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: **רֵאשִׁית קְצִירְךָ** וְלֹא סוֹף קְצִירְךָ. רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: **בִּיכּוּרִין.** אֵין אֵלּוּ בִּיכּוּרִין.

מַה נְפַק מִבֵּינֵיהוֹן? עָבַר וְהֵבִיא. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּחַבְרַיָּיא – פָּסוּל. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי זְעֵירָא – כָּשֵׁר.

דִּבְרֵי חֲכָמִים? רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן, רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּין בַּר חִיָּיה: וְהֵן שֶׁהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. אֲבָל אִם הֵבִיאוּ שְׁלִישׁ לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה – הָעוֹמֶר בָּא מֵהֶן.

הֲלָכָה ב׳

מתני׳ הָאוֹכֵל מֵהֶן כַּזַּיִת מַצָּה בַּפֶּסַח – יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. כַּזַּיִת חָמֵץ – חַיָּב בַּהִכָּרֵת. נִתְעָרֵב אֶחָד מֵהֶן בְּכָל הַמִּינִין – חֲרֵי זֶה עוֹבֵר בַּפֶּסַח.

הַנּוֹדֵר מִן הַפַּת וּמִן הַתְּבוּאָה – אָסוּר בָּהֶן; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַנּוֹדֵר מִן הַדָּגָן – אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מֵהֶן. וְחַיָּבִים בַּחַלָּה וּבַמַּעַשְׂרוֹת.

גמרא אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי: זֹאת אוֹמֶרֶת: שָׁלוֹקִין עַל חַלָּתָן דִּבַּר תּוֹרָה.

רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּיא בַּר וָוא: תִּיפָּתֵר שֶׁאָכַל כַּזַּיִת מִזֶּה וְכַזַּיִת מִזֶּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֲפִילּוּ תֵּימַר כַּזַּיִת מִכּוּלְהֶן, שָׁנְיָיא הִיא, שֶׁכּוּלְהֶן לְשֵׁם חָמֵץ.

מְחַלְּפָא שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי! תַּמָּן הוּא אוֹמֵר: שְׁנֵי דְּבָרִים רַבִּין עַל אֶחָד וּמְבַטְּלִין אוֹתוֹ. וְכָא הוּא אָמַר הָכֵין!

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בּוֹן: בֵּינִי מַתְנִיתָא, אִי

[דף ה׳ ע״ב]

כַּזַּיִת מִזֶּה וְכַזַּיִת מִזֶּה. הָא הַנּוֹדֵר מִן הַפַּת וּמִן הַתְּבוּאָה – אָסוּר בַּכֹּל. כְּרַבָּנָן? רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּינִי מַתְנִיתָא, אַף הַנּוֹדֵר מִן הַדָּגָן – אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מֵהֶם.

מַה נַן קַיָּימִין? אִם בְּאוֹמֵר: ״פַּת תּוֹרָה״, מֵעַתָּה, אַף הָאוֹמֵר ״תְּבוּאַת תּוֹרָה״ – יְהֵא אָסוּר בַּכֹּל, דִּכְתִיב **וּתְבוּאַת הַכֶּרֶם**! אִי בְּאוֹמֵר ״פַּת סְתָם״, אֵין לְךָ קָרוּי פַּת סְתָם אֶלָּא חִיטִּין וּשְׂעוֹרִין בִּלְבַד!

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: קַיְימְתֵיהּ בְּמָקוֹם שֶׁאוֹכְלִין פַּת כָּל. אֵין לְךָ קָרוּי פַּת סְתָם אֶלָּא חֲמִשָּׁה מִינִים בִּלְבַד.

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ אֵלּוּ חַיָּבִין בַּחַלָּה וּפְטוּרִין מִן הַמַּעַשְׂרוֹת? הַלֶּקֶט, וְהַשִּׁכְחָה, וְהַפֵּאָה, וְהַבִּכּוּרִים, וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְּלָה תְרוּמָתוֹ, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּפְדּוּ, וּמוֹתָר הָעֹמֶר, וּתְבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ.

רַבִּי לְעָזָר אוֹמֵר: תְּבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ – פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה.

אֵלּוּ חַיָּבִין בַּמַּעַשְׂרוֹת וּפְטוּרִין מִן הַחַלָּה. הָאֹרֶז, וְהַדֹּחַן, וְהַפַּרְגִּים, וְהַשַּׁמְשְׁמִין, וְהַקִּטְנִיּוֹת, וּפָחוֹת מֵחֲמִשָּׁה רְבָעִים בַּתְּבוּאָה. הַסַּפְּנִין, וְהַדֶּבְשָׁנִין, וְהָאֶיסְרִיטִין, וְחַלַּת הַמַּשָּׂרֵת, וְהַמְדֻמָּע – פְּטוּרִין מִן הַחַלָּה.

גמרא רַבִּי הוֹשַׁעְיָה שָׁאַל לְכַהֲנָא: מִנַּיִין שֶׁהֵן חַיָּבִין בַּחַלָּה וּפְטוּרִין מִן הַמַּעַשְׂרוֹת?

אָמַר לֵיהּ, לָא תֵּימַר לִי, **תְּרִימוּ, וְכֵן תָּרִימוּ** (במדבר טו, כ).

חָזַר וְאָמַר: מֵאַרְבַּע עֶשְׂרֵה. מַה אַרְבַּע עֶשְׂרֵה – חַיָּבִין בַּחַלָּה וּפְטוּרִים מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת, אַף אֵילּוּ חַיָּבִין בַּחַלָּה וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת.

רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: זֶה אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה מִקְרָיוֹת שֶׁהֵן מְחֻוָּרִין בַּתּוֹרָה (דברים יד, כט) **וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ.** מַה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ וְאֵין לוֹ – אַתְּ חַיָּיב לִיתֵּן לוֹ. יָצָא הֶבְקֵר שֶׁיָּדְךָ וְיָדוֹ שָׁוִוין בּוֹ. הִיא לֶקֶט, הִיא שִׁכְחָה, הִיא פֵּאָה, הִיא הֶבְקֵר.

מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְּלָה תְּרוּמָתוֹ. וּמִכֵּיוָן שֶׁנִּטְּלָה תְּרוּמָתוֹ – לָאו כְּחוּלִּין הוּא? תִּיפָּתֵר, שֶׁהֶקְדִּימוֹ בְּשִׁיבּוֹלִין. דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁהֶקְדִּימוֹ בְּשִׁיבּוֹלִין – פָּטוּר.

[דף ו' ע"א]

מִתְרוּמָה גְּדוֹלָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: כְּתִיב (במדבר יח, כט): **אֶת כָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ.** לֹא חֶלְבּוֹ וְחֵלֶב חֲבֵירוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: כְּתִיב (שם כו): **וַהֲרֹמֹתֶם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת ה' מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר.** וְלֹא תְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר. בְּשֶׁמֵּירַח וְאַחַר כָּךְ הִפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבּוֹ. אֲבָל אִם הִפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְאַחַר כָּךְ מֵירְחוֹ – לָא בְדָא.

כְּשֶׁהִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ עָלָיו. אֲבָל אִם הִפְרִישׁ מִמָּקוֹם אַחֵר עָלָיו – לֹא בְדָא.

מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּפְדּוּ. רַבִּי זְעִירָא, רַבִּי יוֹסֵי, רַבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא, רַבִּי הִלֵּל בֶּן הָלִים מָטָא בָהּ בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה: דְּמִן הָדָא, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁהֶקְדִּימוֹ בְּשִׁבָּלִין – פָּטוּר מִתְּרוּמָה גְּדוֹלָה.

רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: כְּמַאן דְּאָמַר אֵינוֹ כִּנְכָסָיו. בְּרַם כְּמַאן דְּאָמַר כִּנְכָסָיו – הוּא חַיָּיב? אָמַר לֵיהּ: אוֹף אֲנָא סָבַר כֵּן. תֵּיוֵי, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן הוֹאִיל וְכָל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁהוּא כִּנְכָסָיו – חַיָּיב.

הֲוֵי פְּלִיגִי הִיא, מַאן דְּאָמַר חַיָּיב, אֲפִילּוּ תְּרוּמָה שֶׁבּוֹ – חַיֶּיבֶת. וּמַאן דְּאָמַר פָּטוּר, אֲפִילּוּ חוּלִּין שֶׁבּוֹ – פְּטוּרִין.

מַאן דְּאָמַר חַיָּיב, עָשָׂאוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, מַה אַתְּ עָבִיד לָהּ? כְּגָדִישׁ שֶׁנִּדְמַע? בְּעִיסָּה שֶׁנִּדְמְעָה?

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲנָא בְּעֵיתַהּ. רַבִּי יֹאשִׁיָּה אָמַר: אֲנָא בְּעֵיתַהּ. מַה בֵּין גָּדִישׁ שֶׁנִּדְמַע לְעִיסָּה שֶׁנִּדְמְעָה? גָּדִישׁ שֶׁנִּדְמַע – אַתְּ אָמַר חַיָּיב. עִיסָּה שֶׁנִּדְמְעָה – אַתְּ אָמַר פְּטוּרָה?

רַבִּי תַּנְחוּמָא בְּשֵׁם רַבִּי

[דף ו' ע"ב]

חוּנָא: גְּדִישׁ שֶׁנִּדְמַע, עַד שֶׁלֹּא נִדְמַע עָבַר וְהִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה – חֲרֵי זֶה תְּרוּמָה. עִיסָּה שֶׁנִּדְמְעָה, עַד שֶׁלֹּא נִדְמְעָה עָבַר וְהִפְרִישׁ מִמֶּנָּה חַלָּה – אֵינָהּ חַלָּה. דְּתָנֵינַן תַּתָּן: הַמַּפְרִישׁ חַלָּה קָמַח – אֵינָהּ חַלָּה, וְגֶזֶל בְּיַד כֹּהֵן.

וּמוֹתַר הָעוֹמֶר. מַתְנִיתִין – דְּלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא. דְּרַבִּי עֲקִיבָא מְחַיֵּיב בַּחַלָּה וּבְמַעֲשְׂרוֹת.

וּתְבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ. מַה טַּעֲמָא דְּרַבָּנִין? נֶאֱמַר לָחֶם בְּפֶסַח, וְנֶאֱמַר לָחֶם בַּחַלָּה, מַה לָּחֶם הַנֶּאֱמַר בְּפֶסַח – דָּבָר שֶׁהוּא בָּא לִידֵי מַצָּה וְחָמֵץ. אַף לָחֶם שֶׁנֶּאֱמַר בַּחַלָּה – דָּבָר שֶׁהוּא בָּא לִידֵי מַצָּה וְחָמֵץ.

מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי לְעָזָר? (במדבר טו, כ) **כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן תָּרִימוּ אֹתָהּ.** מַה תְּרוּמַת גּוֹרֶן – מִפֵּירוֹת שֶׁהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ, אַף זוֹ – מִפֵּירוֹת שֶׁהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ.

וְלֵית לֵיהּ לְרַבִּי לְעָזָר לָחֶם לָחֶם? אַשְׁכַּח תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: אֵינָהּ חַיֶּבֶת בַּחַלָּה וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח!

מַהוּ שֶׁחַיָּבִים עַל לֶחֶם שֶׁלּוֹ מִשּׁוּם חָדָשׁ? אָמַר רַבִּי יוּדָן: כְּתִיב (ויקרא כג, יד): **וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ.** אֶת שֶׁחַיָּבִים עַל קָלִי שֶׁלּוֹ מִשּׁוּם חָדָשׁ – חַיָּבִים עַל לֶחֶם שֶׁלּוֹ מִשּׁוּם חָדָשׁ. אֶת שֶׁאֵין חַיָּבִין עַל קָלִי שֶׁלּוֹ מִשּׁוּם חָדָשׁ – אֵין חַיָּבִין עַל לֶחֶם שֶׁלּוֹ מִשּׁוּם חָדָשׁ.

אָמַר רַבִּי זְעִירָא: כְּתִיב (דברים יד, כב): **עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ** – דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נִזְרָע וּמַצְמִיחַ. יָצָא פֹּחוֹת מִשְּׁלִישׁ, שֶׁאִם נִזְרַע אֵינוֹ מַצְמִיחַ.

פְּשִׁיטָא עַל דְּרַבָּנִין, בְּהָהֵן פֹּחוֹת מִשְּׁלִישׁ – שֶׁאֵינוֹ נִגְרָר לְעִנְיַן הַמַּעֲשְׂרוֹת.

רַבִּי חִייָא בַּר יוֹסֵף שָׁאַל: עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי לְעָזָר מַהוּ שֶׁיְּהֵא נִגְרָר לְעִנְיַן חַלָּה כְּעִיסַּת הָאוֹרֶז?

שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא בָּעֵי: אִי זֶה חָדָשׁ וְיָשָׁן שֶׁבַּחַלָּה? שְׁתֵּי שָׂדוֹת, אַחַת הֵבִיאָה שְׁלִישׁ, וְאַחַת פֹּחוֹת מִשְּׁלִישׁ, לְחַלָּה – אַחַת. לְמַעֲשְׂרוֹת – שְׁתַּיִם. אַחַת

[דף ז' ע"א]

פֹּחוֹת מִשְּׁלִישׁ, וְאַחַת עֲשָׂבִים, לְחַלָּה – שְׁתַּיִם, וּלְמַעֲשְׂרוֹת – אַחַת.

אַחַת הֵבִיאָה שְׁלִישׁ, וְאַחַת עֲשָׂבִים, בֵּין לְחַלָּה בֵּין לְמַעֲשְׂרוֹת – שְׁתַּיִם.

בֵּנְתַיִם מַהוּ? רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: בֵּנְתַיִם – בְּרִאשׁוֹנָה. רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: בֵּנְתַיִם – בְּבָאַחֲרוֹנָה.

אֵיזוֹ בֵּנְתַיִם? הָעוֹשֶׂה עִיסָּה מִן הַטָּבָל. חַלָּה – חַיֶּבֶת בִּתְרוּמָה. וּתְרוּמָה – חַיֶּבֶת בַּחַלָּה.

מִנַּיִן שֶׁהַחַלָּה חַיֶּבֶת בִּתְרוּמָה? רַבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר מַרְתָּא בְּשֵׁם רַב: (במדבר טו, כ) **חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה.** מֵחַלָּה – תָּרִימוּ תְרוּמָה. מִנַּיִן שֶׁהַתְּרוּמָה חַיֶּבֶת בַּחַלָּה? מִן קוֹשׁוֹי פָּתְרִין: הָדֵין קְרָיָיא, מֵאוֹתָהּ שֶׁכָּתוּב בָּהּ – **רֵאשִׁית** תָּרִימוּ חַלָּה.

הַסּוּפְגָנִין – טְרִיקְטָא. **הַדּוּבְשָׁנִין** – מְלֵי גָאלָה. **וְהָאִיסְקְרִיטִין** – חֲלִיטִין דְּשׁוּק. וְחַלַּת מַטְרַת – חֲלִיטִין דְּמַיֵי. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: טְרִיקְטָא – חַיֶּבֶת בַּחַלָּה. וְאוֹמֵר עָלָיו: "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ". וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: טְרִיקְטָא – אֵינָהּ חַיֶּבֶת בַּחַלָּה וְאֵין אוֹמְרִין עָלָיו: "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ". וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר: תַּרְתֵּיי! רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: טְרִיקְטָא – חַיֶּבֶת בַּחַלָּה. וְאוֹמֵר עָלֶיהָ: "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ". וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: טְרִיקְטָא – אֵינָהּ חַיֶּבֶת בַּחַלָּה. וְאֵינוֹ אוֹמֵר עָלֶיהָ: "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ". וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר: חוֹרִי. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּל שֶׁהָאוֹר מְהַלֵּךְ תַּחְתָּיו – חַיָּיב בַּחַלָּה. וְאוֹמֵר עָלָיו: "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ". וְיוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כָּל שֶׁהָאוֹר מְהַלֵּךְ תַּחְתָּיו – אֵינוֹ חַיָּיב בַּחַלָּה. וְאֵין אוֹמְרִין עָלָיו: "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ". וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: וּבִלְבַד עַל יְדֵי מַשֶּׁקֶת.

מַתְנִיתִין פְּלִיגִי עַל רַבִּי יוֹחָנָן! הַסּוּפְגָנִין וְהַדּוּבְשָׁנִין וְהָאִיסְקְרִיטִין וְחַלַּת

[דף ז' ע"ב]

הַמַּשֶּׁרֶת וְהַמְּדוּמָע – פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה! פָּתַר לָהּ: בְּסוּפְגָנִין שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּחַמָּה. וְתָנֵי: יוֹצְאִין בְּסוּפְגָנִין שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּאוּר, וְאֵין יוֹצְאִין בְּסוּפְגָנִין שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּחַמָּה.

יוֹצְאִין בְּסוּפְגָנִין שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּאוּר. וְלֵית הָדָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ? פָּתַר לָהּ: כְּשֶׁהָיָה הָאוּר מְהַלֵּךְ מִן הַצַּד. מֵילֵיהוֹן דְּרַבָּנִין פְּלִיגִין.

כַּהֲנָא שָׁאַל לִשְׁמוּאֵל: לָא מִסְתַּבְּרָא בְּהֶהֵן מְדוּמָע. דְּתָנֵינַן הָכָא: שָׁרוּבָּהּ תְּרוּמָה – תְּרוּמָה. אָמַר לֵיהּ: אוֹף אֲנָא סָבַר כֵּן. אֶלָּא כַּד תֵּיסוֹק לְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל, אַתְּ שָׁאַל לָהּ.

כַּד סָלֵק לְהָכָא, שְׁמַע רַבִּי יָסָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילּוּ טְאָה אַחַת שֶׁנַּפְלָה עַל תִּשְׁעִים וְתִשַּׁע חוּלִין. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: כַּד מֵשִׁיב רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: הַטְּאָה פּוֹטֶרֶת אֶת הַכֹּל. אָמַר לֵיהּ: וְכִי עִיגּוּל בְּעִיגּוּלִין דָּבָר בָּרִי שֶׁהַתְּרוּמָה עוֹלָה בְּיָדוֹ?! וְאַתְּ אָמַרְתְּ דָּבָר קַל הוּא! אַף הָכָא – קַל הוּא.

וְיִתְבִּינֵיהּ: שַׁנְיָיא הָא בְּעִיגּוּלִין, שֶׁכְּבָר בָּטְלוּ.

רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי, תְּרֵיהוֹן בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא: אֲפִילּוּ חִיטִּין בְּחִיטִּין – טוֹחֵן וּמַתִּיר.

וּפָחוֹת מֵחֲמִשָּׁה רְבָעִים בַּתְּבוּאָה. אָמַר רַבִּי אֲבוּנָא: הָדָא אָמְרָה, כְּשֶׁהָיוּ פָּחוֹת מֵחֲמִשָּׁה רְבָעִים. אֲבָל אִם הָיוּ חֲמִשָּׁה רְבָעִים מְצוּמְצָמִין – לָא בְּדָא.

רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי אֲבוּנָא: לֹא עַל הָדָא אִתְאֲמְרַת, אֶלָּא עַל הָדָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְדוּמָּע – פְּטוּר מִן הַחַלָּה. סָפֵק מְדוּמָּע, וְהַנֶּאֱכָל מִשּׁוּם דִּימּוּעַ – חַיָּיב בַּחַלָּה.

עָלֶיהָ רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי אֲבוּנָא: הָדָא דְּאִיתְמַר, כְּשֶׁהָיוּ יוֹתֵר מֵחֲמִשָּׁה רְבָעִים. אֲבָל אִם הָיוּ חֲמִשָּׁה רְבָעִים מְצוּמְצָמִין – פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה.

הֲלָכָה ד׳

מתני׳ עִסָּה שֶׁחִלְּקָהּ סְפָגָנִים וְסוֹפָהּ סְפָגָנִים – פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה. חִלְּקָהּ עִסָּה וְסוֹפָהּ סְפָגָנִין, חִלְּקָהּ סְפָגָנִין וְסוֹפָהּ עִסָּה – חַיֶּבֶת בַּחַלָּה. וְכֵן הַקְּנוּבְקָאוֹת – חַיָּיבוֹת.

הַמְּעִיסָּה – בֵּית שַׁמַּאי פּוֹטְרִין, וּבֵית הִלֵּל מְחַיְּבִין.

הַחֲלִיטָה – בֵּית שַׁמַּאי מְחַיְּבִין, וּבֵית הִלֵּל פּוֹטְרִין.

חַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר, עָשָׂן לְעַצְמוֹ – פָּטוּר. לְמְכוֹר בַּשּׁוּק – חַיָּיב.

[דף ח׳ ע״א]

גמרא חֲדָא אִיתָּא שְׁאֵלַת לְרַבִּי מָנָא, בְּגִין דַּאֲנָא בָּעְיָא לְמֵיעֲבַד אַצְוָותִי אִמְּרִי, מַהוּ דִינְסָבְנַהּ וּתְהֵא פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה? אָמַר לֵהּ: לָמָּה לֹא. אַתָּא שָׁאִיל לַאֲבוּי, אָמַר לֵיהּ: אָסוּר, שֶׁמָּא תִּיטְּמֵלֵךְ לַעֲשׂוֹתָהּ עִיסָּה.

וְכֵן הַקְּנוּבְקָאוֹת – חַיָּיבוֹת. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: שֶׁלֹּא תֹּאמַר הוֹאִיל וְהוּא עָתִיד לְהַחְזִירָהּ לְסוֹלְתָהּ, תְּהֵא פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה.

אָמַר רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא: עִיסָּה מַבְרִין חַיֶּבֶת בַּחַלָּה, שֶׁלֹּא תֹּאמַר: הוֹאִיל וְהוּא עָתִיד לְהַחְזִירָהּ לְסוֹלְתָהּ – תְּהֵא פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה.

רַב אָמַר: עִיסַּת כּוּתָח – חַיֶּבֶת בַּחַלָּה. אָמַר רַבִּי בּוֹן: שֶׁמָּא תִּיטְּמֵלֵךְ לַעֲשׂוֹתָהּ חֲרָרָה לְבָנָה.

אָמַר רַבִּי מָנָא: צְרִיכִין אָנוּ מַכְרִזִין בְּאוּלֵּין דְּעָבְדִין עֲבִיצִין דְּיִיאוֹן עָבְדוּן לוֹן פָּחוֹת מִכַּשִּׁיעוּר, דְּאִינּוּן סָבְרִין שֶׁהִיא פְּטוּרָה, וְהִיא חַיֶּבֶת.

תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי אָמַר מִשּׁוּם אָבִיו: אֵי זוֹ הִיא הַמְעִיסָה? הַנּוֹתֵן חִפּוּין לְתוֹךְ קֻמָּח. חֲלִיטָה? קֻמָּח לְתוֹךְ חִפּוּין. אֶיתָה חֲמֵי: נָחְלְטָה כָּל צוֹרְכָהּ, בֵּית שַׁמַּאי מְחַיְּבִין. לֹא נָחְלְטָה כָּל צוֹרְכָהּ בֵּית שַׁמַּאי פּוֹטְרִין?!

רַבִּי יוֹסֵי, רַבִּי יֶיסָא בְּשֵׁם חִזְקִיָּה, בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּיה, בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָא, שְׁנֵי תַלְמִידִים שָׁנוּ אוֹתָהּ.

רַבִּי אִימִּי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: עַל הַדָּבָר הַזֶּה הָלַכְתִּי אֵצֶל רַבִּי הוֹשַׁעְיָא רוֹבָא לְקֵיסָרִין, וְאָמַר לִי: שְׁנֵי תַלְמִידִים שָׁנוּ אוֹתָהּ.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא בְּדִבְרֵי זֶה וְלֹא בְּדִבְרֵי זֶה. אֶלָּא הַנַּאֲפָה בְּתַנּוּר – חַיָּיב. בַּאֲיל֫פָּם וּבַקְּדֵירָה – פָּטוּר.

אֵי זֶהוּ חָלוּט בָּרוּר? אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: כָּל שֶׁהָאוּר מְהַלֵּךְ תַּחְתָּיו.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֲפִילּוּ הָאוּר מְהַלֵּךְ תַּחְתָּיו, מִכַּיָּון שֶׁהוּא עָתִיד לַעֲשׂוֹתוֹ בָּצֵק – חַיָּיב בַּחַלָּה.

קֻמַּח קָלִי שֶׁעָשָׂאוֹ בָּצֵק – חַיָּיב בַּחַלָּה. רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: וְהוּא שֶׁאָפְיִין חַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר. עָשָׂאָן לְעַצְמוֹ – פָּטוּר. דִּכְתִיב (במדבר טו, כ): **רֵאשִׁית עֲרִסֹּתֵיכֶם** – וְלֹא שֶׁל הֶקְדֵּשׁ.

לְמִכּוֹר בַּשּׁוּק – חַיָּיב. לֹא בְּדַעְתּוֹ הַדָּבָר תָּלוּי, בְּדַעַת הַלָּקוֹחוֹת הַדָּבָר תָּלוּי, שֶׁמָּא לֹא יִמְצָא הַלָּקוֹחוֹת וְנִטְבְּלוּ מִיָּד.

[דף ח' ע"ב] הֲלָכָה ה'

מתני' נַחְתּוֹם שֶׁעָשָׂה שְׁאוֹר לְחַלֵּק – חַיָּיב בַּחַלָּה. וְנָשִׁים שֶׁנָּתְנוּ לְנַחְתּוֹם לַעֲשׂוֹת לָהֶן שְׁאוֹר, אִם אֵין בְּשֶׁל אַחַת מֵהֶן כַּשִּׁעוּר – פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה.

עִסַּת הַכָּלְבִים, בִּזְמַן שֶׁהָרוֹעִים אוֹכְלִין מִמֶּנָּה – חַיֶּיבֶת בַּחַלָּה, וּמְעָרְבִין בָּהּ, וּמִשְׁתַּתְּפִין בָּהּ, וּמְבָרְכִין עָלֶיהָ, וּמְזַמְּנִין עָלֶיהָ, וְנַעֲשֵׂית בְּיוֹם טוֹב, וְיוֹצֵא בָהּ אָדָם יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח.

אִם אֵין הָרוֹעִים אוֹכְלִין מִמֶּנָּה – אֵינָהּ חַיֶּבֶת בַּחַלָּה, וְאֵין מְעָרְבִין בָּהּ, וְאֵין מִשְׁתַּתְּפִין בָּהּ, וְאֵין מְבָרְכִין עָלֶיהָ, וְאֵין מְזַמְּנִין עָלֶיהָ, וְאֵינָהּ נַעֲשֵׂית בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בָהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – מִטַּמֵּא טַמְאַת אוֹכָלִין.

גמרא הַמְּמֻנֶּיהָ כְּרִיוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: נִטְבָּל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: לֹא נִטְבָּל.

מְתִיב רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: וְהָתַנִּינַן: וְכֵן נָשִׁים שֶׁנָּתְנוּ לַנַּחְתּוֹם לַעֲשׂוֹת לָהֶן שְׁאוֹר, אִם אֵין בְּשֶׁל אַחַת מֵהֶן כַּשִּׁיעוּר – פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה. וְאֵין בְּשֶׁל כּוּלָּהֶן כַּשִּׁיעוּר?

אָמַר לֵיהּ: שְׁנַיָּיא הִיא, שֶׁכֵּן הָעוֹשָׂה עִיסָּה עַל מְנַת לְחַלְּקָהּ בָּצֵק – פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה.

אָמַר לֵיהּ: וְהָתְנִינַן: נַחְתּוֹם שֶׁעָשָׂה שְׁאוֹר לְחַלֵּק – חַיָּיב בַּחַלָּה. אָמַר לֵיהּ: לָא תְּתִיבֵינִי נַחְתּוֹם! נַחְתּוֹם – לֹא בְּדַעְתּוֹ הַדָּבָר תָּלוּי, בְּדַעַת הַלָּקוֹחוֹת הַדָּבָר תָּלוּי, שֶׁמָּא יִמְצָא לָקוֹחוֹת וְהוּא חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ עִיפָּה.

אָמַר לֵיהּ: וְהָתְנִינַן: חוֹרֵי הַנְּמָלִים שֶׁלָּנוּ בְּצַד הָעֲרֵימָה חַיֶּיבֶת – חֲרֵי אֵילּוּ חַיָּיבִין. הָא בְּצַד עֲרֵימָה פְּטוּרָה – פְּטוּרִין. אָמַר רַבִּי יוֹנָה, אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִשּׁוּם יֵאוּשׁ. שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא אָמַר: וְהֵן שֶׁגָּרְרוּ רָאשֵׁי שְׁבָלִים.

מְתִיב רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: וְהָתְנִינַן: הִקְדִּישָׁן עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר, וּגְמָרָן הַגִּיזְבָּר וְאַחַר כָּךְ פְּדָיָן – פְּטוּרִין. חֲרֵי גִּזְבָּר כְּאֶחָד הוּא, וְאַתְּ אָמַרְתְּ מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. אָמַר לֵיהּ: תִּיפָּתֵר: כְּמַאן דְּאָמַר: גִּיזְבָּר כִּבְעָלִים. וּדְלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר: הוּא גִּיזְבָּר, הוּא אַחֵר.

רַבִּי חֲנַנְיָה חַבְרוֹן דְּרַבָּנִין בָּעֵי: וַאֲפִילּוּ יֵשׁ בְּשֶׁל אַחַת מֵהֶן כַּשִּׁיעוּר יֵעָשֶׂה כְּדָבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן וְיהֵא פָּטוּר מִן הַחַלָּה! דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא, רַבִּי יוֹנָה, רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: אַף בְּמַה שֶׁבַּלָּגִין – לֹא נִטְבַּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָתִיד לְהַחְזִיר לְדָבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ.

אֵיזֶהוּ עִיסַּת כְּלָבִים? רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כָּל שֶׁעֵירֵב בָּהּ מוּרְסָן. מַתְנִיתָא אָמַר, בִּזְמַן שֶׁהָרוֹעִין אוֹכְלִין מִמֶּנָּה. פְּעָמִים, שֶׁאֵין הָרוֹעִים אוֹכְלִים מִמֶּנָּה.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּל שֶׁעָשָׂה כְּלִימּוּדִין.

וְתָנֵי כֵּן: עֲשָׂאָן כְּעֵבִין – חַיֶּיבֶת. עֲשָׂאָהּ לִימּוּדִין – פְּטוּרָה. רַבִּי בָּא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל, רַבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּיה

[דף ט' ע"א]

רוֹבָא: אֲפִילּוּ עָשָׂה קְלוֹסְקִין. וְהָא תָּנֵינַן: אִם אֵין הָרוֹעִין אוֹכְלִין מִמֶּנָּה! תִּיפָּתֵר, שֶׁעֲשָׂאָהּ מִשְׁעָה רִאשׁוֹנָה שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ הָרוֹעִים מִמֶּנָּה.

וְנַעֲשֵׂית בְּיוֹ"ט. מַתְנִיתִין – דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. דְּתָנֵי: אֵין עוֹשִׂין מִיּוֹם טוֹב לְמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב. וְהָתָנֵי: מְמַלְּאָה אִישָׁה קְדֵירָה בָּשָׂר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל מִמֶּנָּה אֶלָּא חֲתִיכָה אַחַת. קוּמְקוֹם חַמִּין, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹתֶה מִמֶּנּוּ אֶלָּא כּוֹס אֶחָד. אֲבָל לֶאֱפוֹת אוֹתָהּ – אֵינָהּ אוֹפָה אֶלָּא צוֹרְכָהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְמַלְּאָה הִיא אִשָּׁה אֶת הַתַּנּוּר פַּת, מִפְּנֵי שֶׁהַפַּת יָפָה בְּשָׁעָה שֶׁהַתַּנּוּר מָלֵא.

תָּנֵי: מַצָּה גְּזוּלָה – אָסוּר לְבָרֵךְ עָלֶיהָ. אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: עַל שֵׁם (תהלים י, ג) **וּבֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ ה'.** אָמַר רַבִּי יוֹנָה: הָדָא דְּתֵימָא בַּתְּחִילָּה. אֲבָל בַּסּוֹף – לֹא דָמִים הוּא חַיָּיב לוֹ?! רַבִּי יוֹנָה אָמַר: אֵין

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת דְּמַאי פֶּרֶק רְבִיעִי

א. הַלּוֹקֵחַ יָרָק מִן הַשּׁוּק - הֲרֵי זֶה בּוֹרֵר כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. מִשֶּׁגָּמַר בְּלִבּוֹ - אָסוּר. לְהַחְזִיר אֵין יָכוֹל, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ לְעַשֵּׂר. וּלְעַשֵּׂר אֵין יָכוֹל, מִפְּנֵי שֶׁמְּחַסֵּר מִנְיָן. וְלִטּוֹל אֶחָד וּלְהַנִּיחַ אֶחָד אֵין יָכוֹל, שֶׁמָּא יָבֹא אֶחָד לְקַח, וְנִמְצָא מְעַשֵּׂר מִן הַמְּתֻקָּן עַל שֶׁאֵינוֹ מְתֻקָּן:

ב. הָרוֹצֶה לְהַחְזִיר עָלָיו יָרָק לְהָקֵל מִמַּשָּׂאוֹ - לֹא יַשְׁלִיךְ עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּדְּאי - אָסוּר, וּבִדְמַאי - מֻתָּר:

ג. הַמּוֹצֵא פֵּרוֹת בַּדֶּרֶךְ, וּנְטָלָן לְאָכְלָן, וְנִמְלַךְ לְהַצְנִיעַ - לֹא יַצְנִיעַ עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּדְּאי - אָסוּר, וּבִדְמַאי - מֻתָּר:

ד. קְנִיבַת יָרָק שֶׁבַּגִּנָּה - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת וְשֶׁבְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. שֶׁעַל גַּבֵּי אַשְׁפָּה בְּכָל מָקוֹם - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כְּרוּב שֶׁלִּקְּטוֹ לִסְחֹט וְלַעֲשׂוֹת אֶת הַפְּרָגוּס וּלְהַשְׁלִיךְ - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. לְקָטוֹ לְאָכְלוֹ, וְנִמְלַךְ לַעֲשׂוֹת אַפְּרָגוּס וּלְהַשְׁלִיךְ - לֹא יַשְׁלִיךְ עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר:

ה. וַדַּאי שֶׁתְּקָנוֹ דְּמַאי, וּדְמַאי שֶׁתְּקָנוֹ וַדַּאי - לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם; דִּבְרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: וַדַּאי שֶׁתְּקָנוֹ דְּמַאי - לֹא עָשָׂה כְלוּם. דְּמַאי שֶׁתְּקָנוֹ וַדַּאי - מַעֲשְׂרוֹתָיו מַעֲשְׂרוֹת. וּתְרוּמָתוֹ - אֵין תְּרוּמָה, שֶׁאֵין תְּרוּמָה אַחַר תְּרוּמָה:

ו. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין וַדַּאי, וְאֶחָד דְּמַאי, לָקַח וְאֵינוֹ יָדוּעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח - הֲרֵי זוֹ אָסוּר. מַפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְנוֹתְנָן לַכֹּהֵן, וְהַשְּׁאָר - שֶׁלּוֹ. הַטֶּבֶל וְהַמְתֻקָּן שֶׁנִּתְעָרְבוּ וְאָבַד אֶחָד מֵהֶן - נוֹהֵג בַּמְּשָׁיָר וַדַּאי. מַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וּמוֹכְרָן לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה:

ז. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין מְתֻקָּן, וְאֶחָד מוֹכֵר שֶׁאֵין מְתֻקָּן, וְלָקַח וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח - הֲרֵי זֶה אָסוּר. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין בְּשַׂר שְׁחוּטָה, וְאֶחָד מוֹכֵר בְּשַׂר נְבֵלָה, וְלָקַח, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח - הֲרֵי זֶה אָסוּר. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין יַיִן טָהוֹר, וְאֶחָד מוֹכֵר יַיִן טָמֵא, וְלָקַח, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח - הֲרֵי זֶה אָסוּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזְמַן שֶׁלָּקַח וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח. אֲבָל הַלּוֹקֵחַ מִן הַשּׁוּק - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב:

ח. פֵּרוֹת - לֹא הָלְכוּ בָּהֶן חֲכָמִים, לֹא אַחַר הַטַּעַם, וְלֹא אַחַר הָרֵיחַ, וְלֹא אַחַר הַמַּרְאֶה, וְלֹא אַחַר הַדְּמָיִם, אֶלָּא אַחַר הָרֹב בִּלְבַד:

ט. זֵיתִים - מְשֻׁיְּתָנִם בְּבַד וּבְבוֹדִידָה[1]; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הַבַּד וְהַבּוֹדִידָה שָׁוִין, לֹא בָּעִיר וְלֹא בַּמְּדִינָה. רָבוּ בָּעִיר וְלֹא רָבוּ בַּמְּדִינָה, בָּעִיר - מָתָר, בַּמְּדִינָה - אָסוּר. רָבוּ בַּמְּדִינָה וְלֹא רָבוּ בָּעִיר, בַּמְּדִינָה - מָתָר, בָּעִיר - אָסוּר. רָבוּ בָּהָר וְלֹא רָבוּ בַּבִּקְעָה, בָּהָר - מָתָר, וּבַבִּקְעָה - אָסוּר. רָבוּ בַּבִּקְעָה וְלֹא רָבוּ בָּהָר, בַּבִּקְעָה - מָתָר, וּבָהָר - אָסוּר. רָבוּ לַחֲנָוָנִי וְלֹא רָבוּ לְבַעַל הַבַּיִת, לַחֲנָוָנִי - מָתָר, לְבַעַל הַבַּיִת - אָסוּר. רָבוּ לְבַעַל הַבַּיִת וְלֹא רָבוּ לַחֲנָוָנִי, לְבַעַל הַבַּיִת - מָתָר, וְלַחֲנָוָנִי - אָסוּר. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁרָבוּ לוֹ - מָתָר, לֹא רָבוּ לוֹ - אָסוּר. רָבוּ וְנִתְמַעֲטוּ - חָזַר הַשּׁוּק לְיוֹשְׁנוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה שֶׁנִּכְנַס גּוֹרְנוֹת שֶׁל פּוּל בְּמִירָק[2], וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי עֲקִיבָה, וְהִתִּיר לָהֶן אֶת הַשּׁוּק. אָמְרוּ לוֹ: ׳רַבִּי! נִתְמַעֲטוּ׳? אָמַר לָהֶם: ׳חָזַר הַשּׁוּק לְיוֹשְׁנוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִלּוּ לֹא נִכְנַס אֶלָּא גֹּרֶן אֶחָד בָּעִיר, הַנִּחְתּוֹמִין - מַתְרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רָצִין אַחַר הֶחָדָשׁ:

י. מְצָרְפִין פֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ עַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ הַפְּטוּרִין, כְּדֵי שֶׁיִּרְבּוּ עַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ, לְפוֹטְרָן מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת. מְצָרְפִין פֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ עַל פֵּרוֹת שְׁנִיָּה, כְּדֵי שֶׁיִּרְבּוּ עַל פֵּרוֹת שְׁלִישִׁית, לְפוֹטְרָן מִן מַעֲשֵׂר עָנִי. מְצָרְפִין מִפֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ עַל פֵּרוֹת שְׁלִישִׁית, כְּדֵי

---

[1] בֵּית הַבַּד קָטָן.

[2] נָפָח כְּתַב יָד: בְּמִירוֹן.

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁיִּרְבּוּ עַל פֵּרוֹת רְבִיעִית, לְפוֹטְרָן מִן הַמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי. מְצָרְפִין פֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ עַל פֵּרוֹת עֶרֶב שְׁבִיעִית, כְּדֵי שֶׁיִּרְבּוּ עַל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית, לְפוֹטְרָן מִן הַבִּעוּר. מְצָרְפִין פֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ עַל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית, כְּדֵי שֶׁיִּרְבּוּ עַל פֵּרוֹת מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, לְפוֹטְרָן מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת:

יא. אָמַר לוֹ: ׳מְכֹר לִי יַיִן יָשָׁן׳. אָמַר לוֹ: ׳שֶׁל אֶשְׁתָּקַד הוּא׳ - נֶאֱמָן לְהַחְמִיר. ׳שֶׁל אַרְבַּע וְשֶׁל חָמֵשׁ שָׁנִים הוּא׳ - נוֹהֵג בּוֹ כִּשְׁעַת לְקִיחָתוֹ, בֵּין לְהָקֵל בֵּין לְהַחְמִיר:

יב. חֶזְקַת תַּגָּר בְּכָל מָקוֹם - דְּמַאי. וְאֶחָד הַנָּכְרִי וְאֶחָד הַיִּשְׂרְאֵל וְאֶחָד הַכּוּתִי. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁמְּבִיאִין לוֹ מִיִּשְׂרְאֵל. אֲבָל מְבִיאִין לוֹ מִן הַנָּכְרִי וּמִן הַכּוּתִי - חֶזְקָתוֹ דַּאי. אֵיזֶהוּ תַגָּר? כָּל שֶׁהֵבִיא וְשָׁנָה וְשִׁלֵּשׁ:

יג. הִלּוֹקֵחַ מִן הַתַּגָּר, אָמַר: ׳זֶה מְתֻקָּן וְזֶה אֵינוֹ מְתֻקָּן׳ - וַדַּאי! ׳זֶה אֵינוֹ מַעֲשֵׂר׳[3] - מוֹצִיא עָלָיו שְׁנֵי מַעֲשְׂרוֹת, וּפָטוּר מִן הַתְּרוּמָה, שֶׁאֵין תְּרוּמָה אַחַר תְּרוּמָה:

יד. הַמַּפְקִיד פֵּרוֹת אֵצֶל עַם הָאָרֶץ - הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקָתָן לְמַעֲשְׂרוֹת וְלִשְׁבִיעִית. אִם הָיוּ שֶׁל טֶבֶל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, וְקוֹרֵא שֵׁם לִתְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שֶׁבָּהֶן. אִם הָיוּ שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, וְקוֹרֵא שֵׁם לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבָּהֶן, אוֹ קוֹרֵא שֵׁם לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבָּהֶן. אִם הָיוּ שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - מְחַלְּלִין עַל הַמָּעוֹת. וְאִם הָיָה מָעוֹת - מְחַלְּלִין עַל הַשֵּׁנִי. אָמַר לוֹ: נָטַלְתִּי וְהִנַּחְתִּי לְךָ יְשָׁנִים תַּחְתֵּיהֶן וּמְתֻקָּנִין - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לָהֶם מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית:

טז. הַמַּפְקִיד פֵּרוֹת אֵצֶל הַנָּכְרִי - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: עָשׂוּ פֵּרוֹת יִשְׂרְאֵל אֶת פֵּרוֹת הַנָּכְרִי הַזֶּה דְּמַאי:

יז. הַמְשַׁלֵּחַ בְּיַד עַם הָאָרֶץ וּבְיַד כּוּתִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת, וְלֹא מִשּׁוּם דְּמַאי, וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית. הַמְשַׁלֵּחַ בְּיַד הַנָּכְרִי - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית. אֲבָל חֲמֹרֵי נָכְרִים הַמּוֹרִידִים מִן הַגֶּרֶן לָעִיר - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֶזְקַת הַמִּשְׁתַּמֵּר:

יח. הַטּוֹחֵן אֵצֶל עַם הָאָרֶץ אוֹ אֵצֶל הַכּוּתִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם טְמְאָה. הַטּוֹחֵן אֵצֶל הַנָּכְרִי - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם טְמְאָה:

יט. מַפְקִידִין תְּרוּמָה אֵצֶל יִשְׂרְאֵל עִם הָאָרֶץ, וְאֵין מַפְקִידִין תְּרוּמָה אֵצֶל כֹּהֵן עִם הָאָרֶץ, מִפְּנֵי שֶׁלִּבּוֹ גַּס בָּהּ:

כ. טוֹחֲנִין וּמְרַקְּדִין אֵצֶל אוֹכְלֵי שְׁבִיעִית וְאֵצֶל עוֹשֵׂי בְּטְמְאָה, אֲבָל אֵין טוֹחֲנִין, לֹא לְאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית, וְלֹא לְעוֹשֵׂי בְּטְמְאָה:

כא. הַמְשַׁלֵּחַ פֵּרוֹת לְחָבֵר, וְנִמְלַךְ לְהַחֲזִיר - נוֹהֵג בָּהֶן כְּמוֹת שֶׁהֵן. אֲבָא שָׁאוּל אוֹמֵר:

הַשָּׁלֵם

טו. הַמַּפְקִיד פֵּרוֹת אֵצֶל כּוּתִי - הֲרֵי הֵן בְּחֶזְקָתָן לְמַעֲשְׂרוֹת וְלִשְׁבִיעִית. וְאִם הָיוּ שֶׁל טֶבֶל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, וְקוֹרֵא שֵׁם לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבָּהֶן, וְאִם הָיוּ שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, וְקוֹרֵא שֵׁם לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבָּהֶן. וְאִם הָיוּ שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - מְחַלְּלִין עַל הַמָּעוֹת. וְאִם הָיָה מָעוֹת - מְחַלְּלִין עַל הַשֵּׁנִי. אָמַר לוֹ: נָטַלְתִּי וְהִנַּחְתִּי לְךָ יְשָׁנִים תַּחְתֵּיהֶן וּמְתֻקָּנִין - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לָהֶם מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית:

טז. הַמַּפְקִיד פֵּרוֹת אֵצֶל הַנָּכְרִי - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: עָשׂוּ פֵּרוֹת יִשְׂרְאֵל אֶת פֵּרוֹת הַנָּכְרִי הַזֶּה דְּמַאי:

יז. הַמְשַׁלֵּחַ בְּיַד עַם הָאָרֶץ וּבְיַד כּוּתִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת, וְלֹא מִשּׁוּם דְּמַאי, וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית. הַמְשַׁלֵּחַ בְּיַד הַנָּכְרִי - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית. אֲבָל חֲמֹרֵי נָכְרִים הַמּוֹרִידִים מִן הַגֶּרֶן לָעִיר - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֶזְקַת הַמִּשְׁתַּמֵּר:

יח. הַטּוֹחֵן אֵצֶל עַם הָאָרֶץ אוֹ אֵצֶל הַכּוּתִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם טְמְאָה. הַטּוֹחֵן אֵצֶל הַנָּכְרִי - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם טְמְאָה:

יט. מַפְקִידִין תְּרוּמָה אֵצֶל יִשְׂרְאֵל עִם הָאָרֶץ, וְאֵין מַפְקִידִין תְּרוּמָה אֵצֶל כֹּהֵן עִם הָאָרֶץ, מִפְּנֵי שֶׁלִּבּוֹ גַּס בָּהּ:

כ. טוֹחֲנִין וּמְרַקְּדִין אֵצֶל אוֹכְלֵי שְׁבִיעִית וְאֵצֶל עוֹשֵׂי בְּטְמְאָה, אֲבָל אֵין טוֹחֲנִין, לֹא לְאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית, וְלֹא לְעוֹשֵׂי בְּטְמְאָה:

כא. הַמְשַׁלֵּחַ פֵּרוֹת לְחָבֵר, וְנִמְלַךְ לְהַחֲזִיר - נוֹהֵג בָּהֶן כְּמוֹת שֶׁהֵן. אֲבָא שָׁאוּל אוֹמֵר:

---

[3] הֵינוּ שֶׁאֵינוֹ מְעֻשָּׂר.

[4] עֶגְרוֹן וְקֵיסָרִי שֵׁמוֹת מְקוֹמוֹת הֵם.

תּוֹסֶפְתָּא

חוֹשֵׁשׁ אֲנִי שֶׁמָּא חוֹלְקָן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָיָה לוֹ אָרִיס שֶׁיּוֹדֵעַ לְתַקֵּן, וְהוּא אֵין מַאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת, וְהֵבִיא לוֹ פֵּרוֹת מְשֻׁלּוֹ, וְאוֹמֵר: שִׁלְּךָ הֵן; מְתֻקָּנִין הֵן - נֶאֱמָן. רַבִּי אוֹמֵר: אֵינוֹ נֶאֱמָן, שֶׁהֶחְשׁוּד עַל דָּבָר - לֹא דָנוּ וְלֹא מְעִידוּ:

כב. נוֹתֵן אָדָם לְשָׁכְנְתּוֹ תַּבְשִׁיל לְבַשֵּׁל, וְעִסָּה לֶאֱפוֹת לוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לִשְׁאוֹר וְתַבְלִין שֶׁבָּהֶן, מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנָּתַן לָהֶן שְׁאוֹר וְתַבְלִין - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ לִשְׁאוֹר וְתַבְלִין שֶׁבָּהֶן, מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית; לֹא נָתַן לָהֶן שְׁאוֹר וְתַבְלִין - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ לִשְׁאוֹר וְתַבְלִין שֶׁבָּהֶן, מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית:

כג. נוֹתֵן אָדָם לְפוּנְדָּקִית תַּבְשִׁיל לְבַשֵּׁל לוֹ, וּמְנַחַת הַקְּדָרָה בְּפָנֶיהָ וּמְנַעֶרֶת. אֲפִלּוּ בֵּין הַנָּכְרִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

מַסֶּכֶת דְּמַאי פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת מִמִּי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת, וְשָׁכַח לְעַשְּׂרָן - שׁוֹאֲלוֹ בְּשַׁבָּת וְאוֹכֵל עַל פִּיו. שְׁאָלוֹ בְּשַׁבָּת וְאוֹכֵל בְּיוֹם טוֹב. שְׁאָלוֹ בְּשַׁבָּת - לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר. שׁוֹאֲלוֹ בְּשַׁבָּת - לְשַׁבָּת הַבָּאָה לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר:

ב. הָיָה מוֹכֵר פֵּרוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת עִם חֶשְׁכָה, אָמַר: 'מְתֻקָּנִין הֵן', הַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת - לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר:

ג. תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר דְּמַאי שֶׁחָזְרָה לִמְקוֹמָהּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר: אַף בְּחוֹל שׁוֹאֲלוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיו. יָתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי: הִפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת, וְנִגְנְבוּ הַפֵּרוֹת - הוֹלֵךְ וְשׁוֹאֲלוֹ, וּבָא וְאוֹכֵל עַל מַה שֶּׁהִפְרִישׁ, שֶׁכְּשֵׁם שֶׁאֵימַת שַׁבָּת עַל עַם הָאָרֶץ, כָּךְ אֵימַת דְּמוּעַ עַל עַם הָאָרֶץ:

ד. עַם הָאָרֶץ שֶׁאָמַר: 'זֶה טֶבֶל וְזֶה תְּרוּמָה'; 'זֶה וַדַּאי וְזֶה דְּמַאי', אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ:

הַשָּׁלֵם

'הֶחְשׁוּד עַל דָּבָר לֹא דָנוּ וְלֹא מְעִידוּ' - לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ:

ה. נָכְרִי שֶׁהָיָה צוֹוֵחַ וְאוֹמֵר: 'בֹּאוּ וּקְחוּ לָכֶם - 'פֵּרוֹת עֲזָק[5] הֵן'; 'פֵּרוֹת עָרְלָה הֵן'; 'פֵּרוֹת רִבְעֵי הֵן' - אֵין נֶאֱמָן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמְשַׁבֵּחַ מִקֹּחוֹ. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: 'מֵאִישׁ פְּלוֹנִי כּוּתִי לָקַחְתִּים'; 'מֵאִישׁ פְּלוֹנִי נָכְרִי לְקַחְתִּים'; 'מִשֶּׁלִּי הֵבֵאתִים' - נֶאֱמָן לְהַחְמִיר; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין נֶאֱמָן, שֶׁדִּבְרֵי הַנָּכְרִי לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין:

ו. הָאוֹמֵר לְמִי שֶׁאֵין נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת: 'קַח לִי מִמִּי שֶׁהוּא מְעַשֵּׂר וּמִמִּי שֶׁהוּא נֶאֱמָן' - אֵין נֶאֱמָן. מֵאִישׁ פְּלוֹנִי - הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין נֶאֱמָן, שֶׁמָּא מָצָא אַחֵר קָרוֹב הֵימֶנּוּ. מוֹדָה רַבִּי יוֹסֵי, בְּאוֹמֵר: 'צֵא אֱכוֹל אֶת הַכִּכָּר וַאֲנִי נוֹתֵן דָּמֶיהָ'; 'צֵא שְׁתֵּה רְבִיעִית יַיִן וַאֲנִי נוֹתֵן אֶת דָּמֶיהָ' - שֶׁהוּא נֶאֱמָן.

ז. הַנִּכְנָס לָעִיר, וְהָיְתָה תְּרוּמָה בְּתוֹךְ יָדוֹ, וְאֵין מַכִּיר שָׁם אָדָם. וְכֵן מִי שֶׁעָמַד עַל הַגֹּרֶן, וְהָיְתָה תְּרוּמָה בְּתוֹךְ יָדוֹ, וְאֵין מַכִּיר שָׁם אָדָם - הֲרֵי זֶה נִשְׁאַל לַחֲבֵרִים וְלִעַמֵּי הָאָרֶץ; דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין נִשְׁאָלִים עַל הַתְּרוּמָה אֶלָּא לַחֲבֵרִים בִּלְבַד:

ח. הָיָה עוֹמֵד בְּתוֹךְ סִיעָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וְאָמַר: 'מִי כָאן נֶאֱמָן? מִי כָאן מְעַשֵּׂר'? אָמַר לוֹ אֶחָד: 'אֲנִי'! - אֵינוֹ נֶאֱמָן. אָמַר לוֹ שֶׁהוּא נֶאֱמָן: 'אִישׁ פְּלוֹנִי נֶאֱמָן' - הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן. אָמַר לוֹ: 'אִישׁ פְּלוֹנִי נֶאֱמָן'? וְאָמַר לוֹ: 'נֶאֱמָן', בְּפָנָיו - אֵינוֹ נֶאֱמָן. שֶׁלֹּא בְּפָנָיו - נֶאֱמָן. 'מְעַשֵּׂר הוּא' - הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן. אָמַר לוֹ שֶׁהוּא מְעַשֵּׂר: בְּפָנָיו - נֶאֱמָן, שֶׁלֹּא בְּפָנָיו - אֵין נֶאֱמָן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאֵין מַכִּיר שָׁם אָדָם, אֲבָל אִם הָיָה מַכִּיר שָׁם אָדָם - לֹא יִטּוֹל אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא שָׁהָה שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם,

[5] פֵּרוֹת מְשֻׁמָּרִים, וְהַמְדֻבָּר בִּשְׁנַת שְׁבִיעִית.

תּוֹסֶפְתָּא

אֲבָל שָׁהָה שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם - לֹא יִטּוֹל אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּתְרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת, אֲבָל בִּשְׁבִיעִית וּבְטָהֳרוֹת - אֵין נֶאֱמָן:

ט. הָרוֹצֶה לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחַלָּה כְּאֶחָד - נוֹטֵל כְּדֵי תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחַלָּה. וְכַמָּה הֵם? אֶחָד מֵעֲשָׂרִים. הָאוֹמֵר: אֶחָד מִמֵּאָה מִמַּה שֶׁיֵּשׁ כָּאן, הֲרֵי זֶה בְּצַד זֶה מַעֲשֵׂר וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ. וְעוֹד אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה מִמַּה שֶׁיֵּשׁ כָּאן, הֲרֵי זֶה בְּצַד זֶה חַלִּין, וְהַשְּׁאָר תְּרוּמָה עַל הַכֹּל. מֵאָה חֻלִּין שֶׁיֵּשׁ כָּאן, הֲרֵי זֶה בְּצַד זֶה מַעֲשֵׂר, וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ, זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו, וְהַשְּׁאָר חַלָּה. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּצְפוֹנוֹ אוֹ בִּדְרוֹמוֹ וּמְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת. הַלּוֹקֵחַ מִן הַפִּלְטֵר - מְעַשֵּׂר מִכָּל טְפוּס וּטְפוּס. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסֵר בִּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמֵתִיר בַּחַלָּה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁכָּלָן מַפְרִישִׁין - נוֹטֵל חַלָּה מִכָּלָן, אֲבָל מִקְצָתָן מַפְרִישִׁין וּמִקְצָתָן אֵין מַפְרִישִׁין - נוֹטֵל חַלָּה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

י. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין וְאוֹכְלִין וְהוֹתִירוּ פְּרוּסוֹת, וְכֵן אוֹרְחִין שֶׁהָיוּ מְסַבִּין וְאוֹכְלִין וְהוֹתִירוּ פְּרוּסוֹת, וְנָתָנוּם לְשַׁמָּשׁ, אוֹ שֶׁהָיוּ אֲחֵרִים מְלַקְּטִין תַּחְתֵּיהֶן - מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. שָׁחַק אֶת הַפַּת וַעֲשָׂאָהּ פֵּרוּרִין, אוֹ גְּרוֹגָרוֹת וַעֲשָׂאָן דִּבְלָה - מְעַשֵּׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשָׁנַת שִׁבַּע, אֲבָל בִּשְׁאָר שָׁנִים - מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

יא. הַלּוֹקֵחַ מִן הֶעָנִי, וְכֵן עָנִי שֶׁנָּתְנוּ לוֹ פְּרוּסוֹת פַּת וּגְרוֹגָרוֹת - מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. בַּתְּמָרִים וּבָעֻמְקִים - מְעַשֵּׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים - מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. בִּגְרוֹגָרוֹת, בְּשָׁנַת שִׁבַּע - מְעַשֵּׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל, בִּשְׁאָר שָׁנִים - מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

יב. הַלּוֹקֵחַ מִן הַפִּלְטֵר - מְעַשֵּׂר מִכָּל דְּפוּס וּדְפוּס. וְאִם הָיָה מְבִיאָן וְצוֹבְרָן לְפָנָיו - נוֹטֵל מַעֲשֵׂר מִכָּל קְשׁוּת וְקִשּׁוּת, וּמִכָּל אֲגוּדָּה וַאֲגוּדָּה, וּמִכָּל תְּמָרָה וּתְמָרָה. הַלּוֹקֵחַ מִן חֲנָוָנִי, וְחָזַר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנִיָּה, אַף עַל פִּי שֶׁמַּכִּיר אֶת הֶחָבִית שֶׁהִיא הִיא - לֹא יְעַשֵּׂר מִזֶּה עַל זֶה. וְאִם הָיָה מְבִיאָן וְאוֹגְדָן לְפָנָיו - מְעַשֵּׂר מִכָּל קְשׁוּת וְקִשּׁוּת, וּמִכָּל אֲגוּדָּה וַאֲגוּדָּה, וּמִכָּל תְּמָרָה וּתְמָרָה:

יג. הַלּוֹקֵחַ מִן הַסִּיטוֹן וְנִמְלַךְ לְהַחֲזִיר - לֹא יַחֲזִיר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁל דְּמַאי, אֲבָל בְּשֶׁל וַדַּאי - הֲרֵי זֶה אָסוּר. לָקַח הֵימֶנּוּ בְּאֶסֶר יֵרָק, בְּאֶסֶר גְּלוּסְקִין, בְּאֶסֶר רִמּוֹנִין, וְנִמְלַךְ לְהַחֲזִיר - לֹא יַחֲזִיר עַד שֶׁהוּא מְתַקְּנָן. בְּשֶׁל דְּמַאי, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּשֶׁל וַדַּאי:

יד. הַטָּבֵל שֶׁנִּתְעָרֵב בְּחֻלִּין - הֲרֵי זֶה אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא. אִם יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה מִמָּקוֹם אַחֵר - מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבּוֹן. וְאִם לָאו - נוֹטֵל מִן הַחֻלִּין כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר. וְכֵן מַעֲשֵׂר טֶבֶל שֶׁנִּתְעָרֵב בְּחֻלִּין - הֲרֵי זֶה אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא. וְאִם יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה מִמָּקוֹם אַחֵר - מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבּוֹן, וְאִם לָאו - נוֹטֵל אֶת הַחֻלִּין כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבְּמַעֲשֵׂר טֶבֶל:

טו. יָרָק שֶׁל חֻלִּין שֶׁבִּשְּׁלוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁאֵינוֹ מְתֻקָּן - הֲרֵי זֶה אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא. אִם יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה מִמָּקוֹם אַחֵר - מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבּוֹן. וְאִם לָאו, דָּבָר הַנִּבְלָל - בִּטּוּל וְנוֹטֵל. דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נִבְלָל - נוֹטֵל מִן הַקֻּלַּח וּמִן הַחֲתִיכוֹת וּמִן הַבֵּיצָה:

טז. אוֹמֵר אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּלְפוֹעֲלָיו: ׳צְאוּ וְאִכְלוּ בְּדִינָר זֶה, וּשְׁתוּ בְּדִינָר זֶה׳, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ. אֲבָל אִם אָמַר: ׳צְאוּ וְאִכְלוּ אֶת הַכִּכָּר וַאֲנִי נוֹתֵן דָּמֶיהָ׳; ׳צְאוּ וּשְׁתוּ רְבִיעִית וַאֲנִי נוֹתֵן דָּמֶיהָ׳ - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וּמִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ:

יז. הַנּוֹתֵן צֶמֶר לְצַבָּע נָכְרִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא צְבָעוֹ בְּחֹמֶץ שֶׁל יַיִן נֶסֶךְ. אִם בָּא לְבֵית הַחֶשְׁבּוֹן - אָסוּר:

יח. לֹא יִתֵּן אָדָם תְּרוּמַת בֵּיתוֹ לְשׁוֹמֵר בֵּיתוֹ, וְלֹא בְכוֹרֵי צֹאנוֹ לְרוֹעֵה צֹאנוֹ, אִם נָתַן לָהֶם

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

שְׂכָרָן. רָצָה, נוֹתֵן לָהֶם לְשֵׁם טוֹבָה. לֹא יִתֵּן יִשְׂרָאֵל בְּהֶמְתּוֹ לְטַבֵּחַ כֹּהֵן לִשְׁחוֹט, וְלֹא בָּכוֹר לִרְוֹעֶה כֹּהֵן לִרְעוֹת לוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן נוֹתֵן לָהֶם שְׂכָרָן:

יט. רַשַּׁאי יִשְׂרָאֵל שֶׁיֹּאמַר לַכֹּהֵן: הֵילֵךְ סֶלַע זֶה וְתֵן תְּרוּמָה לְבֶן בִּתִּי כֹּהֵן, תֵּן בְּכוֹר לְבֶן בִּתִּי כֹּהֵן. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֲנִי אוֹמֵר[6], כָּל מַתָּנוֹת כְּהוּנָּה רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳הֵילֵךְ סֶלַע זֶה וּתְנֵם לְבֶן בִּתִּי כֹּהֵן׳:

כ. יִשְׂרָאֵל שֶׁמָּכַר אֶת זֵיתוֹ בְּשִׁשִּׁים לוֹג טְבָלִים, וְאָמַר לוֹ כֹּהֵן: ׳תְּנֵם לִי בְּשִׁשִּׁים לוֹג מְתֻקָּנִין וּמַעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי׳ - מַעֲשְׂרוֹת שֶׁלּוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית, וְלֹא מִשּׁוּם רִבִּית, וְלֹא מִשּׁוּם מְחַלֵּל אֶת הַקָּדָשִׁים:

כא. מַפְרִישִׁין תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִמָּקוֹם הַיֵּקֶר לְמָקוֹם הַזּוֹל, אוֹ מִמָּקוֹם הַזּוֹל לְמָקוֹם הַיֵּקֶר. כֵּיצַד? הָיוּ לוֹ תִּשְׁעָה כּוֹרִין בִּיהוּדָה וְאֶחָד בַּגְּלִיל, אוֹ תִּשְׁעָה כּוֹרִין בַּגְּלִיל וְאֶחָד בִּיהוּדָה - אוֹמֵר: ׳כּוֹר שֶׁבִּיהוּדָה עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל תִּשְׁעָה כּוֹרִין שֶׁבַּגְּלִיל׳, אוֹ ׳כּוֹר שֶׁבַּגְּלִיל עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל תִּשְׁעָה כּוֹרִין שֶׁבִּיהוּדָה׳. יֵתֵר עַל כֵּן אָמְרוּ: יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי חֲבֵרִים, אֶחָד בִּיהוּדָה וְאֶחָד בַּגְּלִיל. וְלוֹ שְׁנֵי כּוֹרִין, אֶחָד בִּיהוּדָה וְאֶחָד בַּגְּלִיל. אוֹמֵר לָזֶה שֶׁבִּיהוּדָה: ׳בֹּא וְטוֹל לְךָ כּוֹר שֶׁבַּגְּלִיל׳. וְלָזֶה שֶׁבַּגְּלִיל: ׳בֹּא וְטוֹל לְךָ כּוֹר שֶׁבִּיהוּדָה׳, וְחוֹזֵר וְנוֹטֵל מֵהֶם כְּשַׁעַר הַזּוֹל:

כב. אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּמָקוֹם הַיֵּקֶר כְּשַׁעַר הַזּוֹל, אֵין פּוֹדִין מִבֶּן לֵוִי בִּמְקוֹם הַיֵּקֶר כְּשַׁעַר הַזּוֹל:

כג. כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם שֶׁהָיוּ מְסַיְּעִין בֵּין הַגָּרְנוֹת - אֵין נוֹתְנִין לָהֶם תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת בִּשְׂכָרָן. וְאִם נָתְנָן - הֲרֵי זֶה חִלְּלוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר יח, לב): "וְאֶת קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלְּלוּ" - [כְּבָר הֵן חֻלִּין]. וְאָמַר (מַלְאָכִי ב, ח): "שְׁחַתֶּם בְּרִית הַלֵּוִי אָמַר ה׳ צְבָאוֹת". יָתֵר עַל כֵּן אָמְרוּ: תְּרוּמָתָן - אֵין תְּרוּמָה, וּמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן - אֵינָן מַעֲשְׂרוֹת. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁבִּקְּשׁוּ חֲכָמִים לְקוֹנָסָן לִהְיוֹת פֵּירוֹתֵיהֶן צְרִיכִין לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מְשֻׁלֶּהֶן. וַעֲלֵיהֶן הַכָּתוּב אוֹמֵר (מִיכָה ג, יא): "רָאשֶׁיהָ בְּשֹׁחַד יִשְׁפְּטוּ וְכֹהֲנֶיהָ" וְגוֹ׳, לְפִיכָךְ הֵבִיא עֲלֵיהֶן הַמָּקוֹם שָׁלֹשׁ פְּרָעָנִיּוֹת כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ג, יב): "לָכֵן בִּגְלָלְכֶם צִיּוֹן שָׂדֶה תֵּחָרֵשׁ" וְגוֹ׳:

כד. מְעַשְּׂרִין מִשֶּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל כּוּתִי, וּמִשֶּׁל כּוּתִי עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִשֶּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל נָכְרִי, וּמִשֶּׁל נָכְרִי עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִן הַכֹּל עַל הַכֹּל; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי יוֹסֵי, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: מְעַשְּׂרִין מִשֶּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִשֶּׁל כּוּתִים עַל שֶׁל כּוּתִים, וּמִשֶּׁל נָכְרִים עַל שֶׁל נָכְרִים. אֲבָל לֹא מִשֶּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל כּוּתִים, וְלֹא מִשֶּׁל כּוּתִים עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא מִשֶּׁל נָכְרִים עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא מִשֶּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל נָכְרִים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי: מַעֲשֶׂה שֶׁנִּתְעָרְבוּ לִי פֵּרוֹת טְבָלִין, בָּאתִי וְשָׁאַלְתִּי אֶת רַבִּי טַרְפוֹן, אָמַר לִי: צֵא וְקַח פֵּרוֹת מִן הַשּׁוּק וְעַשֵּׂר עֲלֵיהֶן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר אַף מִשֶּׁל כּוּתִים, כְּשֵׁם שֶׁעָשׂוּ פֵּרוֹת יִשְׂרָאֵל דְּמַאי אֵצֶל רֶבֶן, וְאֵין תּוֹרְמִים וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה - כָּךְ עָשׂוּ פֵּרוֹת כּוּתִים וַדַּאי אֵצֶל רֶבֶן, וְאֵין תּוֹרְמִים וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה:

כה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּמָקוֹם שֶׁעָשׂוּ פֵּרוֹת כּוּתִים וַדַּאי כְּגוֹן יֶרֶק שֶׁבִּכְפָר עוֹתְנַי - מְעַשֵּׂר מֵהֶן עַל הַטְּבָלִין, אֲבָל לֹא מִן הַטְּבָלִין עֲלֵיהֶן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּלוֹקֵחַ מִן הַשּׁוּק, אֲבָל הַמּוֹצֵא פֵּרוֹת בְּתוֹךְ

הַשָּׁלֵם

---

[6] בְּנוּסְחַת הַסְּפָרִים מוּבֵאת פִּסְקָה זוֹ כָּאן: ׳אַף בְּמַתָּנוֹת מְקֻדָּשׁ בַּכֹּהֲנִים כֵּן. כֵּיצַד? הֲרֵי עָלַי מָאתַיִם זוּז׳.

תּוֹסֶפְתָּא

בֵּיתוֹ, אוֹ שֶׁשִּׁלַּח לוֹ חֲבֵרוֹ פֵּרוֹת - נוֹהֵג בָּהֶן דְּמַאי׃

כו. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ גְּזֵרוֹת בַּדְּמַאי. מַעֲשֶׂה שֶׁנִּתְכַּנְּסוּ רַבּוֹתֵינוּ לָעֲיָרוֹת שֶׁל כּוּתִים שֶׁעַל יַד הַיַּרְדֵּן, וְהֵבִיאוּ לִפְנֵיהֶם יֵרֶק. קָפַץ רַבִּי עֲקִיבָה וְעִשְּׂרוֹ וַדַּאי. אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל: ׳עֲקִיבָה! הֵיאַךְ מְלָאךְ לִבָּךְ לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי חֲבֵרֶיךָ? אוֹ מִי נָתַן לְךָ רְשׁוּת לְעַשֵּׂר? אָמַר לוֹ: ׳וְכִי הֲלָכָה קָבְעָתִי בְּיִשְׂרָאֵל? יֵרֶק שֶׁלִּי עִשַּׂרְתִּי׳! אָמַר לוֹ: ׳תֵּדַע לְךָ שֶׁקָּבַעְתָּ הֲלָכָה בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁעִשַּׂרְתָּ יֵרֶק שֶׁלְּךָ׳. כְּשֶׁהָלַךְ רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְבֵינֵיהֶן עָשָׂה תְּבוּאוֹת וְקִטְנִיּוֹת - דְּמַאי, וּשְׂאָר כָּל פֵּרוֹתֵיהֶן - וַדַּאי. כְּשֶׁחָזַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְבֵינֵיהֶן, וְרָאָה שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ, עָשָׂה כָּל פֵּרוֹתֵיהֶן - וַדַּאי׃

כז. עָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב - חַיָּב בַּמַּעֲשְׂרוֹת, אֵין תְּרוּמָתָן מְדַמַּעַת, וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן חֹמֶשׁ׃

מַסֶּכֶת דְּמַאי פֶּרֶק שִׁשִּׁי

א. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מִן הַכּוּתִי - תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מָה אִם יְרֻצָּה הַכּוּתִי הַזֶּה שֶׁלֹּא לִתְרֹם פֵּרוֹתָיו - אֵינוֹ רַשַּׁאי, אֶלָּא חוֹלֵק וְנוֹתֵן לוֹ׃

ב. הַשּׂוֹכֵר שָׂדֶה מִן הַנָּכְרִי - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. לְפִיכָךְ, אִם חָזַר הַנָּכְרִי וְנִתְגַּיֵּר, אוֹ שֶׁמָּכַר לְיִשְׂרָאֵל - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. שָׂכַר מִמֶּנּוּ שָׂדֶה - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. מַה בֵּין שׂוֹכֵר לְחוֹכֵר? הַשּׂוֹכֵר - בְּמָעוֹת, וְהַחוֹכֵר - בְּפֵרוֹת׃

ג. הַחוֹכֵר שָׂדֶה מִן הַנָּכְרִי - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. לְפִיכָךְ: אִם חָזַר הַנָּכְרִי וְנִתְגַּיֵּר, אוֹ שֶׁמְּכָרָהּ לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר - נוֹהֵג בָּהּ דְּמַאי׃

הַשָּׁלֵם

ד. הַשּׁוֹקֵל לְאוֹצָר[7] הַשּׂוֹקֵל לְקִטְרוֹן[8] - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ׃

ה. לֹא יֹאמַר יִשְׂרָאֵל לְכוּתִי וּלְנָכְרִי וּלְמִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת: ׳הֵילָךְ מָאתַיִם זוּז וּשְׁקוֹל תַּחְתַּי מִן הָאוֹצָר׳. אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: ׳פּוֹטְרַנִי מִן הָאוֹצָר׳. וְכֵן לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ: ׳הֵילָךְ מָאתַיִם זוּז וְעוּל[9] תַּחְתַּי לְאֻמָּנוּת׳. אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: ׳פּוֹטְרַנִי מִן הָאוּמָּנוּת׳׃

ו. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל - תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם נָתַן לוֹ מֵאוֹתָהּ הַשָּׂדֶה וּמֵאוֹתוֹ הַמִּין - תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. מִשָּׂדֶה אַחֶרֶת וּמִמִּין אַחֵר - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִם מֵאוֹתָהּ שָׂדֶה נָתַן לוֹ, בֵּין מֵאוֹתוֹ הַמִּין בֵּין מִמִּין אַחֵר - תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. אִם מִשָּׂדֶה אַחֶרֶת נָתַן לוֹ, בֵּין מֵאוֹתוֹ הַמִּין בֵּין מִמִּין אַחֵר - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. קִבֵּל הֵימֶנּוּ זֶרַע לְתֵּן לוֹ פֵּרוֹת בַּגֹּרֶן - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. מָקוֹם שֶׁחוֹלְקִין עַל הַגֹּרֶן - חוֹלֵק לוֹ בְּפָנָיו. קִבֵּל הֵימֶנּוּ מָעוֹת לִתֵּן לוֹ פֵּרוֹת - לְעוֹלָם מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ׃

ז. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לְקָצֹר שִׁבֳּלִין, כְּרֵמוֹ לְבָצֹר בָּעֲנָבִים, זֵיתָיו לִמְסוֹק בַּזֵּיתִים - נוֹתֵן לוֹ כְּמוֹת שֶׁהֵן. שָׂדֶהוּ לְקָצֹר בַּחִטִּין, כַּרְמוֹ לְבָצֹר בַּיַּיִן, זֵיתָיו לִמְסוֹק בַּשֶּׁמֶן - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ׃

ח. הֵעִיד רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְּשֻׁלָּם מִשּׁוּם רַבִּי נָתָן אָחִיו, שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חִסְמָא: הַמְקַבֵּל שָׂדֶה אֲבוֹתָיו מִן הַנָּכְרִי לִמְוֹסְקוֹ לְזֵיתִים - נוֹתֵן לוֹ כְּמוֹת שֶׁהֵן׃

ט. חָבֵר וְעַם הָאָרֶץ שֶׁיֵּרְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן עַם הָאָרֶץ - רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳טוֹל אַתָּה חִטִּים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וַאֲנִי חִטִּים שֶׁבְּמָקוֹם

---

[7] מִי שֶׁשּׂוֹקֵל לְאוֹצַר הַמֶּלֶךְ מַה שֶּׁנּוֹתְנִים תְּבוּאָה עֲבוּר מַס לְאוֹצַר הַמֶּלֶךְ - צָרִיךְ גַּם כֵּן לְעַשֵּׂר תְּחִלָּה.

[8] שֵׁם שַׂר שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ מַס, וְהוּא שַׂר הָעִיר.

[9] וְהַכֶּנֶס.

תּוֹסֶפְתָּא

פְּלוֹנִי׳; ׳אַתָּה יַיִן שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וַאֲנִי יַיִן שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי׳. אֲבָל לֹא יֹאמַר לוֹ: ׳טוֹל אַתָּה חִטִּין וַאֲנִי שְׂעוֹרִים׳; ׳טוֹל אַתָּה הַלַּח וַאֲנִי הַיָּבֵשׁ׳, אֶלָּא חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. חוֹלֵק לוֹ בִּפְנֵי חָבֵר. חָבֵר - אוֹכֵל אֶת הַיָּבֵשׁ, וְשׁוֹרֵף אֶת הַלַּח, מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ: כָּל טָהֳרוֹתָיו שֶׁל עַם הָאָרֶץ נִשְׂרָפוֹת:

י. יָרְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן חָבֵר - רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר: ׳טוֹל אַתָּה חִטִּין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וַאֲנִי חִטִּין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי׳; ׳אַתָּה יַיִן שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי׳, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: חָבֵר שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ בָּנִים חֲבֵרִים וְעַמֵּי הָאָרֶץ - לֹא יוֹרִישׁ טָהֳרוֹתָיו לְעַמֵּי הָאָרֶץ, אֶלָּא לַחֲבֵרִים בִּלְבַד. הִנִּיחַ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אֵין רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳טוֹל אַתָּה חִטִּים, וַאֲנִי אֶטֹל שְׂעוֹרִים׳; ׳אַתָּה יַיִן, וַאֲנִי שֶׁמֶן׳, אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: ׳טוֹל אַתָּה מָעוֹת שֶׁל חִטִּים, וַאֲנִי מָעוֹת שֶׁל שְׂעוֹרִין׳; ׳טוֹל אַתָּה מָעוֹת שֶׁל יַיִן, וַאֲנִי מָעוֹת שֶׁל שֶׁמֶן׳:

יא. חָבֵר וּמִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלָּקְחוּ פֵּרוֹת, שֶׁיָּרְשׁוּ, אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ - רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳טוֹל אַתָּה חִטִּין, וַאֲנִי שְׂעוֹרִין׳; ׳אַתָּה יַיִן, וַאֲנִי שֶׁמֶן׳, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁמַּתָּר לְמוֹכְרוֹ דְּמַאי - רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן. לָקְחוּ גְּדִישׁ שֶׁל תְּבוּאָה, עָבִיט שֶׁל עֲנָבִים, וּמַצָּטָן שֶׁל זֵיתִים - זֶה מְעַשֵּׂר אֶת שֶׁלּוֹ וְזֶה מְעַשֵּׂר אֶת שֶׁלּוֹ. אִם לָקְחוּ וְאַחַר כָּךְ שִׁתְּפוּ - צָרִיךְ לְעַשֵּׂר עַל הַכֹּל. זֶה הֵבִיא עוֹמְרֵי שִׁבֳּלִין שֶׁלּוֹ, וְזֶה הֵבִיא עוֹמְרֵי שִׁבֳּלִין שֶׁלּוֹ. זֶה הֵבִיא סַלֵּי זֵיתִים מִשֶּׁלּוֹ, וְזֶה הֵבִיא סַלֵּי זֵיתִים מִשֶּׁלּוֹ. זֶה הֵבִיא סַלֵּי עֲנָבִים מִשֶּׁלּוֹ, וְזֶה הֵבִיא סַלֵּי עֲנָבִים מִשֶּׁלּוֹ. אוֹ שֶׁכִּבְּצרוּ אֶת כַּרְמֵיהֶם בְּתוֹךְ גַּת אַחַת. אֶחָד מְעַשֵּׂר, וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ מְעַשֵּׂר, הַמְעַשֵּׂר - מְעַשֵּׂר אֶת שֶׁלּוֹ וַדַּאי, וַחֲצִי חֶלְקוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ דְּמַאי:

יב. גֵּר וְנָכְרִי שֶׁיָּרְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן נָכְרִי, רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳טוֹל אַתָּה צַלְמִים, וַאֲנִי כֵּלִים׳; ׳אַתָּה יַיִן, וַאֲנִי פֵּירוֹת׳. אוּנְקְלוּס הַגֵּר חָלַק מֵאֲחִיו, וְהֶחְמִיר עַל עַצְמוֹ, הוֹלִיךְ חֶלְקוֹ לַיָּם

הַשָּׁלֵם

הַמֶּלַח. יָרְשׁוּ אֶת הַמֶּרְחָץ - רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳תְּהֵא שַׁבָּת בְּחֶלְקֵךְ, וְחוֹל בְּחֶלְקִי׳:

יג. יִשְׂרְאֵל וְנָכְרִי שֶׁלָּקְחוּ בֵּיתוֹ שֶׁל נָכְרִי, אֵין רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳טוֹל אַתָּה צַלְמִים וַאֲנִי כֵּלִים׳; ׳אַתָּה יַיִן, וַאֲנִי פֵּרוֹת׳. לָקְחוּ מֶרְחָץ, אֵין רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳תְּהֵא שַׁבָּת בְּחֶלְקֵךְ, וְחוֹל בְּחֶלְקִי׳. וְאִם הִתְנָה עִמּוֹ מִתְּחִלָּה עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת כֵּן - מֻתָּר:

יד. עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יִשְׂרְאֵל וְנָכְרִים, שׁוֹמְרֵי יִשְׂרְאֵל וְשׁוֹמְרֵי נָכְרִים, מְתַקְּנִין וְשֶׁאֵין מְתַקְּנִין, שׁוֹמְרִין מְתַקְּנִין וְשׁוֹמְרִין אֵין מְתַקְּנִין - רַשַּׁאי לוֹמַר זֶה לָזֶה: ׳צְפוֹן הָעִיר בְּחֶלְקֵנוּ, וּדְרוֹמוֹ בְּחֶלְקְכֶם׳. אִם בָּאוּ לְחֻשְׁבּוֹן - אָסוּר:

מַסֶּכֶת דְּמַאי פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. יִשְׂרְאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרְאֵל, וְכֹהֵן מִכֹּהֵן, וְלֵוִי מִלֵּוִי - חוֹלְקִין בֵּיניֵיהֶם. יִשְׂרְאֵל וְכֹהֵן שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִלֵּוִי, אוֹ יִשְׂרְאֵל וְלֵוִי שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכֹּהֵן - רַשָּׁאִין לְהַתְנוֹת בֵּיניֵהֶן שֶׁהַמַּעֲשֵׂר לָאֶמְצַע:

ב. יִשְׂרְאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכֹּהֵן - תְּרוּמָה לְכֹהֵן, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - חוֹלְקִין בֵּיניֵהֶם. קִבֵּל שָׂדֶה מִלֵּוִי - מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לַלֵּוִי, תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - חוֹלְקִים בֵּינֵיהֶן. לֵוִי שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכֹּהֵן - תְּרוּמָה לַכֹּהֵן, וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶן. כֹּהֵן שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִלֵּוִי - מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לַלֵּוִי, תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - חוֹלְקִין בֵּיניֵהֶם. יִשְׂרְאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכֹּהֵן, אָמַר לוֹ: ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי׳; ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלְּךָ׳. ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ׳ - מֻתָּר. כֹּהֵן שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרְאֵל, וְאָמַר: ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי׳ - אָסוּר. ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלְּךָ׳ - מֻתָּר. ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ׳, אִם קִבֵּל עָלָיו כְּדֶרֶךְ הַמְקַבְּלִים - מֻתָּר, וְאִם לָאו - אָסוּר:

תּוֹסֶפְתָּא

ג. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׁדֶה מִיִּשְׂרָאֵל[10], וְאָמַר: ׳עַל מְנָת שֶׁיִּהְיוּ הַמַּעְשְׂרוֹת לְפָלוֹנִי׳ - אָסוּר. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר: ׳עַל מְנָת שֶׁאֲטֹל אֲנִי וְאֶתְּנֵם לְפָלוֹנִי׳ - מָתָר. כֹּהֵן וְלֵוִי שֶׁשָּׂכְרוּ וְשָׁחְכְּרוּ מִכֹּהֵן וּמִלֵּוִי - הַמַּעַשְׂרוֹת לַשּׁוֹכֵר וְלַחוֹכֵר:

ד. כֹּהֵן וְלֵוִי שֶׁחָכַר פֵּרוֹת שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל. בְּמִחֲבָּר לַקַּרְקַע - מַעֲשְׂרוֹת שֶׁלָּהֶן. בְּתָלוּשׁ מִן הַקַּרְקַע, עַד שֶׁלֹּא מֵירְחוּ - מַעֲשְׂרוֹת שֶׁלָּהֶן, מִשֶּׁמֵּירְחוּ - מַעֲשְׂרוֹת שֶׁלּוֹ. מַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לַכֹּהֵן, וְהַשְּׁאָר - שֶׁלּוֹ:

ה. חָכַר הוּא מֵהֶן פֵּרוֹת, עַד שֶׁלֹּא מֵירְחוּ, מַעֲשְׂרוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. מַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה. מִשֶּׁמֵּירְחוּ, מַעֲשְׂרוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלָּהֶן. מַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת וְנוֹתְנָן לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה:

ו. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל מָעוֹת מִכֹּהֵן לִקַּח בָּהֶן פֵּרוֹת לְמַחֲצִית שָׂכָר, אָמַר לוֹ: ׳פָּחֲתוּ אוֹ הוֹתִירוּ הֲרֵי הֵן שֶׁלִּי, מַעֲשְׂרוֹת שֶׁלְּךָ׳ - מָתָר. כֹּהֵן שֶׁקִּבֵּל מָעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל לִקַּח בָּהֶן פֵּרוֹת לְמַחֲצִית שָׂכָר, אָמַר לוֹ: ׳פָּחֲתוּ אוֹ הוֹתִירוּ הֲרֵי הֵן שֶׁלְּךָ, וְהַמַּעַשְׂרוֹת שֶׁלִּי׳, אִם נָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ - מָתָר, וְאִם לָאו - אָסוּר:

ז. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכֹּהֵן - תְּרוּמָה לַכֹּהֵן. מְכָרָהּ לְיִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶם. קִבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶן. מְכָרָהּ לְכֹהֵן - חוֹלְקִין. קִבֵּל שָׂדֶה מִבֵּית יִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶן. נִשֵּׂאת לַכֹּהֵן - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶן. קִבֵּל שָׂדֶה מִבֵּית כֹּהֵן - תְּרוּמָה לְבֵית כֹּהֵן. נִשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶן. נִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה - חָזְרָה לְתִחְלָתָהּ:

הַשָּׁלֵם

ח. פָּרָתוֹ שֶׁל כֹּהֵן שֶׁהָיְתָה שׁוּמָא[11] אֵצֶל יִשְׂרָאֵל, וְיָלְדָה בְּכוֹר, הַבְּכוֹר - לַכֹּהֵן; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַבְּכוֹר - לִשְׁנֵיהֶן. אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוּדָה: אִי אַתֶּם מוֹדִים בְּפֵרוֹת שָׂדֶה שֶׁהֵן שֶׁלּוֹ?! אָמְרוּ לוֹ: שָׂדֶה - גּוּפָהּ שֶׁלּוֹ, וּפֵרָה - גּוּפָהּ לִשְׁנֵיהֶן. אַף פֵּרָה, אִם הָיְתָה גּוּפָהּ שֶׁלּוֹ - בְּכוֹר לַכֹּהֵן:

ט. הַנּוֹתֵן שָׂדֵהוּ בְּקַבָּלָה לְכוּתִי וּלְנָכְרִי, וּלְמִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעַשְׂרוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא בָא לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת - צָרִיךְ לְעַשֵּׂר עַל יָדוֹ. הַנּוֹתֵן שָׂדֵהוּ בְּקַבָּלָה לְעַם הָאָרֶץ, עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת - אֵין צָרִיךְ לְעַשֵּׂר עַל יָדוֹ. מִשֶּׁבָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת - צָרִיךְ לְעַשֵּׂר. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? עוֹמֵד עַל הַגֹּרֶן וְנוֹטֵל, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לְמַה שֶּׁאָכְלוּ, שֶׁאֵין אַחֲרָיוּת לָרַמָּאִין:

י. כֹּהֵן שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְיִשְׂרָאֵל, וְאָמַר: ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעַשְׂרוֹת שֶׁלּוֹ לְעוֹלָם׳ וְמֵת - אֵין לְבָנָיו בַּמַּעַשְׂרוֹת. ׳עַל מְנָת שֶׁמַּעַשְׂרוֹת לוֹ וְלִבְנוֹ׳ וְמֵת - מַעֲשְׂרוֹת לַבָּנִים. ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעַשְׂרוֹת שֶׁלִּי כָּל זְמַן שֶׁשָּׂדֶה לְפָנֶיךָ׳, מְכָרָהּ לְאַחֵר, אַף עַל פִּי שֶׁחָזְרָה וְלָקְחָהּ מִמֶּנּוּ - אֵין לְבָנָיו בַּמַּעַשְׂרוֹת כְּלוּם:

יא. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכֹּהֵן, אָמַר לוֹ: ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעַשְׂרוֹת שֶׁלִּי אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ שָׁנִים׳ - מָתָר. ׳לְעוֹלָם׳ - אָסוּר, שֶׁאֵין כֹּהֵן עוֹשֶׂה כֹּהֵן. וְכֵן בֶּן לֵוִי שֶׁהָיָה חַיָּב מָעוֹת לְיִשְׂרָאֵל - לֹא יְהֵא גּוֹבֶה מֵאֲחֵרִים וּמְפָרֵשׁ עָלָיו, שֶׁאֵין לֵוִי עוֹשֶׂה לֵוִי:

יב. מַפְרִישׁ יִשְׂרָאֵל בֵּין בִּרְשׁוּת לֵוִי בֵּין בִּרְשׁוּת עָנִי, וְעוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן בָּאַחֲרוֹנָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן

---

[10] תַּקֵּן בִּפְנִים כְּפִי נֻסְחַת הַגְּרַ"א, אֲבָל שָׁם אִיתָא עוֹד: שֶׁכְּבָר יָד הַגִּירְסָא: **כֹּהֵן וְלֵוִי שֶׁחָכַר פֵּרוֹת שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר: עַל מְנָת שֶׁאֲטֹל אֶת הַמַּעַשְׂרוֹת וְאַתֶּן לִפְלוֹנִי - אָסוּר. עַל מְנָת שֶׁאֲטֹל אֲנִי וְאַתָּה, נִתְּנֵם לַכֹּהֵן - מָתָר.**

[11] שֶׁנָּתַן לוֹ אֶת הַפָּרָה בְּשׁוּמָא, כַּמָּה הִיא שָׁוָה, וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה רֶוַח אוֹ הֶפְסֵד יַחֲלֹקוּ.

אוֹסְרִין, אֶלָּא אִם כֵּן נוֹתֵן לוֹ מָעוֹת בָּרְאשׁוֹנָה׃

יג. כֹּהֵן שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְיִשְׂרָאֵל, אָמַר לוֹ: ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי אַרְבַּע וְחָמֵשׁ שָׁנִים׳ - אֵין רַשַּׁאי לִיטַּע כָּרֶם, וּלְזוֹרְעָהּ אִסְטִיס[12], וְלַעֲשׂוֹתָהּ שְׂדֵה קָנִים. ׳לְעוֹלָם׳ - רַשַּׁאי לִיטְּעָהּ כֶּרֶם, וּלְזוֹרְעָהּ אִסְטִיס, וְלַעֲשׂוֹתָהּ שְׂדֵה קָנִים׃

מַסֶּכֶת דְּמַאי פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. עַם הָאָרֶץ שֶׁאָמַר לֶחָבֵר: ׳קַח לִי אֲגַדַּת יֶרֶק אֶחָד, גְּלוּסְקִין אֶחָד׳ - רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין צָרִיךְ לְעַשֵּׂר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: צָרִיךְ לְעַשֵּׂר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם הֶחְלִיף אֶת הַמָּעָה - צָרִיךְ לְעַשֵּׂר׃

ב. חֲמִשָּׁה שֶׁאָמְרוּ ׳צֵא וְהָבֵא לָנוּ עֶשֶׂר גְּלוּסְקִין, עֶשֶׂר אֲגַדּוֹת שֶׁל יֶרֶק׳. הֵבִיא לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ - אֵין צְרִיכִין לְעַשֵּׂר אֶלָּא עַל חֶלְקָן בִּלְבַד. הֵבִיא לָהֶן מְעֹרָבִין - חֲבֵרִין שֶׁבָּהֶן צְרִיכִין לְעַשֵּׂר עַל הַכֹּל. נָתְנוּ לוֹ אַחַת יְתֵרָה - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לַשְּׁלִיחַ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לְאֶמְצַע׃

ג. הַמַּזְמִין אֶת חֲבֵרוֹ שֶׁיֹּאכַל אֶצְלוֹ, וְהוּא אֵין מַאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת, אוֹמֵר מֵעֶרֶב שַׁבָּת: ׳מַה שֶּׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ מָחָר - הֲרֵי הוּא מַעֲשֵׂר, וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ. זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר - עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - בְּצָפוֹנוֹ אוֹ בִּדְרוֹמוֹ, וּמְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת׳. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: הֵיאַךְ זֶה מַעֲשֵׂר דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לְתוֹךְ יָדוֹ? מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּהוֹלֵךְ וְלוֹקֵחַ מִמָּקוֹם שֶׁלָּקַח זֶה. מְזַגּוּ אֶת הַכּוֹס, אָמַר: ׳מַה שֶּׁאֲנִי עָתִיד לְשַׂיֵּר בְּשׁוּלֵי הַכּוֹס - הֲרֵי זֶה מַעֲשֵׂר. וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ. זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר - עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - בְּצָפוֹנוֹ אוֹ בִּדְרוֹמוֹ, וּמְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת׳׃

ד. פּוֹעֵל שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת, וְהוּא אֵינוֹ מַאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת - רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: תְּנֵאי בַּיִת דִּין הוּא שֶׁתְּהֵא תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מֻשָּׁל בַּעַל הַבַּיִת, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי מֻשָּׁל פּוֹעֵל׃

ה. הַלּוֹקֵחַ יַיִן מִבֵּין הַכּוּתִים מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְשָׁכַח וְלֹא הִפְרִישׁ, אוֹמֵר: ׳שְׁנֵי לוֹגִין מַה שֶּׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ - הֲרֵי הֵן תְּרוּמָה. וַעֲשָׂרָה הַבָּאִין אַחֲרֵיהֶן - מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן. וְתִשְׁעָה הַבָּאִין אַחֲרֵיהֶן - מַעֲשֵׂר שֵׁנִי׳. מֵחֵל וְשׁוֹתֶה מִיָּד; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסְרִין. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מֵאִיר: אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁמָּא יִבְקַע הַנּוֹד וְנִמְצָא שׁוֹתֶה טֶבֶל! אָמַר לָהֶם: לְכִשֶּׁיִּבָּקַע׃

ו. הָיוּ לוֹ תְּאֵנִים שֶׁל טֶבֶל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְהוּא בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ אוֹ בַּשָּׂדֶה - אוֹמֵר: ׳שְׁנֵי תְּאֵנִים שֶׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ - הֲרֵי הֵן תְּרוּמָה. וְעֶשֶׂר הַבָּאוֹת אַחֲרֵיהֶן - מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן. וְתִשַּׁע הַבָּאוֹת אַחֲרֵיהֶן - מַעֲשֵׂר שֵׁנִי׳. הָיוּ דְּמַאי, אוֹמֵר: ׳מַה שֶּׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ מָחָר - הֲרֵי הוּא מַעֲשֵׂר. וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ. זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר - עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - בְּצָפוֹנוֹ אוֹ בִּדְרוֹמוֹ, וּמְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת׳׃

ז. נוֹטֵל תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמַנִּיחָהּ בְּמָקוֹם הַמְצֻנָּע, אַחַת תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְאַחַת תְּרוּמָה טְמֵאָה׃

ח. הֲרֵי שֶׁהָיָה טוֹעֵן כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן, וְרָאָה שֶׁהֵן מִשְׁתַּבְּרוֹת - לֹא יֹאמַר: ׳הֲרֵי זֶה תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת עַל פֵּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִי׳. וְאִם אָמַר - לֹא אָמַר כְּלוּם. אֲבָל קוֹרֵא שָׁם לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבָּהּ עַד שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לָאָרֶץ. לֹא יַטִּיף אָדָם שֶׁמֶן, לֹא לְתוֹךְ נֵר חָדָשׁ, וְלֹא לְתוֹךְ הַמְּדוּרָה, וְלֹא לְתוֹךְ דָּבָר הַמַּאֲכִיד. אֲבָל קוֹרֵא שָׁם לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבָּהּ עַד שֶׁלֹּא תַּגִּיעַ לָאָרֶץ. כֵּיוֹצֵא בּוֹ: מִי

---

[12] מִן שֶׁצּוֹבְעִים בּוֹ וְאֵין דֶּרֶךְ לְלַקְּטָם אֶלָּא אַחַר אַרְבַּע שָׁנִים.

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשֶׂר חֲבִיּוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל טָמֵא, וְשֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל טָהוֹר, רָאָה אַחַת מֵהֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה אוֹ שֶׁנִּתְגַּלְתָּה - אוֹמֵר: ״הֲרֵי זוֹ עֲשׂוּיָה תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל תֵּשַׁע אֵלּוּ. בְּשֶׁמֶן - אָסוּר מִפְּנֵי הֶפְסֵד כֹּהֵן. וְאִם אָמַר: ״הֲרֵי זוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר״ - לֹא אָמַר כְּלוּם:

ט. רָאָה אֶחָד שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת, וְאָמַר: ״הֲרֵינִי כְּמָה שֶׁאָמַר זֶה״ - דְּבָרָיו קַיָּמִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּסָמוּךְ תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר הוּא:

י. הַמְמָעִיט בְּמַעֲשְׂרוֹתָיו - מַעֲשְׂרוֹתָיו וּפְרוֹתָיו מְקֻלְקָלִין. הַמַּרְבֶּה בְּמַעֲשְׂרוֹתָיו - מַעֲשְׂרוֹתָיו מְקֻלְקָלִין וּפְרוֹתָיו מְתֻקָּנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סוֹמֵךְ עַל תְּנַאי בֵּית דִּין:

יא. הַקּוֹרֵא שֵׁם לְשׁוּלֵי חָבִית - לֹא יִשְׁתֶּה מִפִּיהָ. לְפִיהָ - לֹא יִשְׁתֶּה מִשּׁוּלֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּשְׁקִין מְעָרְבִין. אֲבָל הַקּוֹרֵא שֵׁם לְשׁוּלֵי מְגוּרָה - אוֹכֵל מִפִּיהָ. לְפִיהָ - אוֹכֵל מִשּׁוּלֶיהָ:

יב. הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי כַּלְכָּלוֹת שֶׁל טֶבֶל, בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ מֵאָה. נִטְּלָה תְּרוּמָתָן וְאוֹמֵר: ״מַעֲשְׂרוֹת זוֹ בְּזוֹ, הָרִאשׁוֹנָה - מְעֻשֶּׂרֶת. שֶׁל זוֹ בְּזוֹ וְשֶׁל זוֹ בְּזוֹ״ - אֵין הָרִאשׁוֹנָה מְעֻשֶּׂרֶת. נוֹטֵל שְׁנֵי תְּאֵנִים, שְׁנֵי עִשָּׂרִין, וְעִשּׂוּרוֹ שֶׁל עִשּׂוּר. ״מַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מְעֻשָּׂרוֹת כַּלְכָּלָה בַּחֲבֶרְתָּהּ״ - קוֹרֵא שֵׁם. נוֹטֵל עֶשְׂרִים תְּאֵנִים מֵאֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה. בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ מָאתַיִם, אִם מֵהַגְּדוֹלָה הוּא נוֹטֵל - אֶחָד מֵעֶשְׂרָה. וְאִם מִקְּטַנָּה הוּא נוֹטֵל - עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם. בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ אֶלֶף, אִם מִגְּדוֹלָה נוֹטֵל - אֶחָד עֶשֶׂר. וְאִם מִקְּטַנָּה - נוֹטֵל אֶת כֻּלָּהּ וְלֹא הִשְׁלִים, מִכָּאן וָאֵילָךְ - לְפִי הַחֶשְׁבּוֹן:

יג. הָיְתָה בְּיָדוֹ כַּלְכָּלָה שֶׁל פֵּרוֹת שֶׁאֵינָהּ מְתֻקֶּנֶת, נוֹטֵל שְׁנֵי תִּשְׁיעִי, הָאֶחָד וּתְשִׁיעַ הָאֶחָד שֶׁל תִּשְׁיעִי, בֵּין שֶׁהַטֶּבֶל מְרֻבֶּה עַל הַחֻלִּין, וּבֵין שֶׁהַחֻלִּין מְרֻבִּין עַל הַטֶּבֶל, נוֹטֵל

הַשָּׁלֵם

אֶת כָּל הַחֻלִּין כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבַּטֶּבֶל, בֵּין שֶׁהַמַּעֲשֵׂר טֶבֶל מְרֻבֶּה עַל הַחֻלִּין, בֵּין הַחֻלִּין מְרֻבִּין עַל הַמַּעֲשֵׂר טֶבֶל - נוֹטֵל אֶת כָּל הַחֻלִּין, כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבַּמַּעֲשֵׂר טֶבֶל. מֵאָה טֶבֶל וְתִשְׁעִים טֶבֶל - נוֹטֵל מֵאָה וְאֶחָד חֵסֵר עִשּׂוּר אֶחָד. תִּשְׁעִים טֶבֶל וּשְׁמוֹנִים טֶבֶל - נוֹטֵל תִּשְׁעִים וְאֶחָד חֵסֵר שְׁנֵי עִישּׂוּרִים. שְׁמוֹנִים טֶבֶל וְשִׁבְעִים טֶבֶל - נוֹטֵל שְׁמוֹנִים וְאֶחָד חֵסֵר שְׁלֹשָׁה עִשּׂוּרִים. מִכָּאן וָאֵילָךְ - לְפִי הַחֶשְׁבּוֹן[13].

יד. הַמַּפְקִיד לוֹג טֶבֶל, אוֹכֵל עָלָיו תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע. הוּא אוֹמֵר: ״לוֹג שֶׁבְּשׁוּלֵי חָבִית הֲרֵי הוּא חֻלִּין, וּשְׁאָר תְּרוּמָה עַל הַכֹּל״. נָטַל לֶאֱכוֹל נָטַל לִשְׁתּוֹת, אוֹמֵר: ״לוֹג שֶׁבְּשׁוּלֵי חָבִית עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל יַיִן שֶׁמֶן שֶׁבֶּחָבִית וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ, זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר, עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּצָפוֹנוֹ אוֹ בְּדָרוֹמוֹ מְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת״. כֵּיצַד? הַמַּפְקִיד עֲשָׂרָה לוֹג מַעֲשֵׂר, אוֹכֵל עָלָיו תִּשְׁעִים, אוֹמֵר: ״לוֹג שֶׁמֶן שֶׁבְּשׁוּלֵי חָבִית - הֲרֵי הֵן חֻלִּין. וּשְׁאָר תְּרוּמָה עַל הַכֹּל״. נָטַל לֶאֱכוֹל וְנָטַל לִשְׁתּוֹת, אוֹמֵר: ״מַעֲשֵׂר בְּדָרוֹמוֹ - עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל יַיִן שֶׁבַּחָבִית״. גְּמָרָן וַדַּאי - נוֹתְנָן לַכֹּהֵן. סָפֵק גְּמָרָן סָפֵק לֹא גְּמָרָן - מְעֻשָּׂר עֲלֵיהֶן וְקוֹרֵא שֵׁם לְמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן. כֵּיצַד קוֹרֵא שֵׁם לְמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן? אִם הָיוּ שֶׁל טֶבֶל, אוֹמֵר: ״מַעֲשָׂרָן בְּדָרוֹמָן, וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר בְּדָרוֹם דְּרוֹמָן״. אִם הָיוּ שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל אוֹמֵר: ״תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר בְּדָרוֹם דְּרוֹמָן״:

טו. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת, אַחַת שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל טָמֵא, וְאַחַת שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל טָהוֹר - מֵבִיא שְׁנֵי לֻגִּין, וּמְמַלֵּא מִזֶּה כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל שְׁתֵּיהֶן, וּמִזֶּה כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל שְׁתֵּיהֶן. הוֹלֵךְ אֶצֶל הָרִאשׁוֹן וְאוֹמֵר: ״אִם זֶה מִין טָמֵא - אֵין בִּדְבָרַי כְּלוּם, וְאִם זֶה מִין טָהוֹר - עָשׂוּי כְּדֵי תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל

---

[13] בְּהַגָּהוֹת הַגְּרָ״א מוּבֵאת כָּאן גִּירְסָא נוֹסֶפֶת בְּשֵׁם ׳כְּתַב יָד׳: **מֵאָה טֶבֶל וְתִשְׁעִים טֶבֶל – נוֹטֵל תִּשְׁעִים וְאֶחָד חֵסֵר עִשּׂוּר אֶחָד. מֵאָה טֶבֶל וּשְׁמוֹנִים טֶבֶל – נוֹטֵל שְׁמוֹנִים וְאֶחָד.**

תּוֹסֶפְתָּא

שְׁתֵּיהֶן׳. וְהוֹלֵךְ אֵצֶל הַשֵּׁנִי וְאוֹמֵר: ׳אִם זֶה מִן טָמֵא - אֵין בִּדְבָרֵי כֻלּוּם, וְאִם זֶה מִן טָהוֹר, מִזֶּה עֲשׂוּי כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל שְׁתֵּיהֶן׳. וְקוֹרֵא שֵׁם לָרִאשׁוֹן, וְחוֹזֵר וְקוֹרֵא שֵׁם לַשֵּׁנִי. נִמְצְאוּ חֲבִיּוֹת מְתֻקָּנִין. הַלְּגִינִין אֶחָד שֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל טָמֵא, וְאֶחָד שֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל טָהוֹר - שׁוֹתֶה מִזֶּה וְטוֹבֵל וְשׁוֹתֶה מִזֶּה וְטוֹבֵל - דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ. שׁוֹתֶה מִשְּׁנֵיהֶם כְּאַחַת. וְטוֹבֵל בְּרֹאשׁוֹנָה וְצָרִיךְ טְבִילָה בְּאַחֲרוֹנָה.

טז. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת, אַחַת שֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל טָמֵא, וְאַחַת שֶׁל חֻלִּין טְהוֹרִין - מֵבִיא שְׁנֵי לָגִינִין וּמְמַלֵּא מִזּוֹ כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלֶיהָ, וּמִזֶּה כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלֶיהָ, הוֹלֵךְ אֵצֶל הָרִאשׁוֹן וְאוֹמֵר: ׳אִם זֶה מִן טָמֵא - אֵין בִּדְבָרֵי כֻלּוּם, וְאִם זֶה מִן טָהוֹר - עָשׂוּי כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלֶיהָ׳. וְהוֹלֵךְ אֵצֶל הַשֵּׁנִי וְאוֹמֵר: ׳אִם זֶה מִן טָמֵא - אֵין בִּדְבָרֵי כֻלּוּם. וְאִם זֶה מִן טָהוֹר - עָשׂוּי כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלֶיהָ׳. קוֹרֵא שֵׁם לָרִאשׁוֹן, וְחוֹזֵר וְקוֹרֵא שֵׁם לַשֵּׁנִי. נִמְצְאוּ חֲבִיּוֹת מְתֻקָּנוֹת, וְהַלְּגִינִין, אֶחָד שֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל טָמֵא, וְאֶחָד שֶׁל חֻלִּין טְהוֹרִים, שׁוֹתֶה מִזֶּה וְטוֹבֵל, וְשׁוֹתֶה מִזֶּה וְטוֹבֵל; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שׁוֹתֶה מִשְּׁנֵיהֶם כְּאֶחָד, וְטוֹבֵל בְּאַחֲרוֹנָה:

מַסֶּכֶת כִּלְאַיִם פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. כָּל הַזּוּגוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים מִין בְּמִינוֹ - אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה, וּשְׁאָר יְרָקוֹת הַשָּׂדֶה וְיַרְקוֹת הַגִּנָּה, מִין בְּמִינוֹ - אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ב. הַשֶּׁבֶת וְהַגּוּפְנִין, הַכְּסְבָּר וְהַכַּרְפַּס, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה - כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. הַקִּשּׁוּאִין, וְהַדְּלוּעִין, וְהָאֲבַטִּיחִין וְהַמְּלָפְפוֹנוֹת - אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה, וְתוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה, וְאֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָה: הַשּׁוּם וְהַשּׁוּמָנִית, וְהַבָּצָל וְהַבְּצַלְצוּל, וְהַתּוּרְמוּס וְהַפְּלוֹסְלוֹס. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: לֹא הָיָה רַבִּי עֲקִיבָא שׁוֹנֶה

הַשָּׁלֵם

בְּזוּגוֹת אֵלּוּ, אֶלָּא הַתּוּרְמוּס וְהַפְּלוֹסְלוֹס - אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ג. בִּתְחוּם אָרְיֵחַ, הָיוּ מַרְכִּיבִין תַּפּוּחַ עַל גַּבֵּי חַזֶּרֶד. מִצָּאָן תַּלְמִיד אֶחָד, אָמַר לָהֶם: אֲסוּרִין אַתֶּם. הָלְכוּ וְקָצָצוּם, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ בְּיַבְנֶה, אָמְרוּ: יָפֶה אָמַר אוֹתוֹ תַּלְמִיד. בְּשׁוּקֵי שֶׁל צִפּוֹרִי הָיוּ מַרְכִּיבִין קְרִיסְתָּמִין עַל גַּבֵּי אֲגָסִים. מִצָּאָן תַּלְמִיד אֶחָד, אָמַר לָהֶן: אֲסוּרִין אַתֶּם. הָלְכוּ וְקָצָצוּם, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ בְּיַבְנֶה, אָמְרוּ: מִי שֶׁפִּגֵּעַ בָּכֶם, אֵינוֹ אֶלָּא מִתַּלְמִידֵי שַׁמַּאי:

ד. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: דִּלַּעַת אֲרָמִית, וּמִצְרִית, וְיָוָנִית - כִּלְאַיִם עִם הַיָּוָנִית, וְכִלְאַיִם עִם הָרְמוּצָה. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בְּדִלַּעַת יְוָנִית: אֲסוּרָה לְסַכֵּךְ עַל גַּבֵּי זֵרָעִים. עֻקְצָהּ טָפֵחַ. אוֹסֶרֶת כָּל שֶׁהִיא. וּמְבִיאָה אֶת הַטְּמְאָה וְחוֹצֶצֶת בִּפְנֵי הַטְּמְאָה. וְהַנּוֹדֵר מִן הַדְּלוּעִין - אֵין אָסוּר אֶלָּא בְּדִלַּעַת יְוָנִית בִּלְבַד:

ה. תַּרְנְגוֹל טָוָס, וְתַרְנְגוֹל פְּסָאנִי, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה - כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פִּרְדָּה שֶׁתִּבְעָה זָכָר - אֵין מַרְבִּיעִין עָלֶיהָ, לֹא מִן הַסּוּס וְלֹא מִן הַחֲמוֹר, אֶלָּא מִן הַפֶּרֶד. שׁוֹר וְשׁוֹר הַבָּר, חֲמוֹר וַחֲמוֹר הַבָּר, חֲזִיר וַחֲזִיר הַבָּר, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה - כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ו. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בְּשׁוֹר הַבָּר: אָסוּר מִשּׁוּם ״אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ״. וְחֶלְבּוֹ אָסוּר. וְקָרֵב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. וְחַיָּב בְּמַתָּנוֹת. וְנִקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לְזִבְחֵי שְׁלָמִים אֲבָל לֹא לְבִכּוּרִים. וְהָרֵי הוּא כַּבְּהֵמָה לְכָל דָּבָר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: זֶהוּ ״תְּאוֹ״ הָאָמוּר בְּתוֹרָה. וּמָתַר מִשּׁוּם ״אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ״, וְחֶלְבּוֹ מָתַר, וּפָטוּר לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, וּפָטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת, וְנִקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לִבְכּוּרִים-תַּאֲוָה, אֲבָל לֹא לִזְבְחֵי שְׁלָמִים. וְהָרֵי הוּא כְּחַיָּה לְכָל דָּבָר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: תְּאוֹ - בְּרִיָּה לְעַצְמוֹ. שׁוֹר הַבָּר - בְּרִיָּה לְעַצְמוֹ:

תּוֹסֶפְתָּא

ז. אֵין נוֹטְעִין שַׂרְבִּיט שֶׁל רִמּוֹן, וְלֹא עֻקָּצִים שֶׁל רִמּוֹן בְּתוֹךְ סְדָן שֶׁל שִׁקְמָה. וְאֵין נוֹתְנִין זְמוֹרָה בֵּין שְׁתֵּי קוֹרוֹת כְּדֵי שֶׁתִּרְבַּע בֵּינֵיהֶן. וְאֵין נוֹתְנִין שְׁנֵי מִינִין בִּשְׁפוֹפֶרֶת אַחַת כְּדֵי שֶׁיִּבָּלְעוּ זֶה מִזֶּה. וְאֵין מַרְכִּיבִין זֵיתִים בְּרֶכֶב שֶׁל תְּמָרָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֵילָן בָּאֵילָן. וְאֵין מַרְכִּיבִין קִשּׁוּת עַל גַּבֵּי הָאִיגְמָא, וְלֹא תֶּרֶד עַל גַּבֵּי יַרְבּוּז, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרָק בְּיָרָק׃

ח. אֵין מַרְכִּיבִין כִּשּׁוּת עַל גַּבֵּי הָאִיגְּא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרָק בְּאֵילָן. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר יָרָק בְּאֵילָן. אֵילָן בְּיָרָק - רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן אַגְרָא אִישׁ כְּפַר עַכּוֹ׃

ט. הַנּוֹתֵן מִינָהּ שֶׁל תּוּרְמוּס בְּצַד מִינָהּ שֶׁל דְּלַעַת כְּדֵי שֶׁתִּבָּקַע הָאָרֶץ מִפָּנֶיהָ - חַיָּב. הַזּוֹרֵעַ דָּבָר הַמַּצְמִיחַ עַל גַּבֵּי בְּצִים, וְעַל גַּבֵּי חִילָת - חַיָּב. עַל גַּבֵּי סֶלַע, וְעַל גַּבֵּי אֲמַת הַמַּיִם - פָּטוּר׃

י. הַזּוֹרֵעַ, וְהַמְנַכֵּשׁ, וְהַחוֹפֶה - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אַף הַמְקַיֵּם - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְזוֹרְעִין זֶרַע וְזֶרְעוֹנֵי אֵילָן כְּאַחַת. הַזּוֹרֵעַ חַרְצַנִּים עִם הַחִטִּים - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים׃

יא. כָּל סְאָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רֹבַע זֶרַע מִמִּין אַחֵר - יְמַעֵט. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּדְבָרִים הַנּוֹפְלִים שְׁלֹשָׁה וְאַרְבַּע קַבִּין בְּבֵית סְאָה. זֶרְעוֹנֵי הַגִּנָּה - מִצְטָרְפִין אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה; בְּנוֹפֵל לְמִינוֹ. בֵּין שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ אֲחֵרִים, בֵּין שֶׁנָּפְלוּ אֲחֵרִים לְתוֹכָהּ׃

יב. הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה חִטִּין, וְנִמְלַךְ לִזְרָעָהּ שְׂעוֹרִין - לֹא יִזְרַע עַד שֶׁיּוֹפֵךְ. לֹא יָפַךְ - עַד שֶׁתִּתְלַע. עַד כַּמָּה הִיא מַתְלַעַת? עַד שֶׁיִּשְׁהֶה שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּמָקוֹם הַצִּנָּה, אֲבָל לֹא בְּמָקוֹם הַגְּרִיד, וּמְקֻצָּת הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ. אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִהְיוֹת חוֹרֵשׁ דַּק, אֶלָּא חוֹרֵשׁ חָרִישׁ גַּסָּה כְּתַלְמֵי הָרְבִיעָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: 'זָנָב הַסּוּס' הָיְתָה נִקְרֵית. סוֹף עֶפָּרָהּ שֶׁל זוֹ נוֹגֵעַ בַּעֶפָּרָהּ שֶׁל זוֹ, אִם צִמְחָה וְהוֹרִיד לְתוֹכָהּ בְּהֵמָה וְלִקֵּטְתּוֹ - הֲרֵי זֶה מֻתָּר׃

הַשָּׁלֵם

יג. נְטוּעָה וְנִמְלַךְ לִזְרָעָהּ - גּוֹמֵם עַד פָּחוֹת מִטֶּפַח, וְזוֹרֵעַ, וְאַחַר כָּךְ מְשָׁרֵשׁ. גּוֹמֵם עַד פָּחוֹת מִטֶּפַח, וּבָא וּמָצָא עָלִין עַל גַּבֵּי תְּבוּאָה - מֻתָּר לְשָׁעָבֵר, וְאָסוּר לָעָתִיד לָבֹא. עוֹקֵר אֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה, וּמְקַיֵּם אֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה׃

יד. שָׂדֶה שֶׁעָלוּ בוֹ עֲשָׂבִים - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְהַפֵּךְ, אֶלָּא חוֹרֵשׁ וּמְחַפֶּה וּמְכַסֵּחַ, וְנוֹטֵל אֶת הַגַּס מִלִּפְנֵי פּוֹעֲלִין, וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם מְקַיֵּם׃

מַסֶּכֶת כִּלְאַיִם פֶּרֶק שֵׁנִי

א. הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שָׂדֵהוּ שׁוּרוֹת שֶׁל תְּבוּאָה שֶׁל מִינִין הַרְבֵּה - עוֹשֶׂה, מִפְּנֵי שֶׁגְּזֵרַת בְּשָׂדֶה. שְׁלֹשֶׁת תְּלָמִין מִפְּלִשְׁין מֵרֹאשׁ שָׂדֶה וְעַד סוֹפוֹ - רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְאַבָּא יוֹסֵי בֶּן חָנָן אִישׁ יְנִי אוֹמֵר: דַּיָּן אֹרֶךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה. וְרוֹחַב - מִלֹּא עֹל הַשְּׁרוֹנִי דּוֹמֶה לְעֹל שֶׁל כְּרָמִים. תְּחִלָּתוֹ - כְּשִׁעוּר הַזֶּה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין סוֹפוֹ כְּשִׁעוּר הַזֶּה׃

ב. הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שָׂדוֹת, אַחַת זְרוּעָה חִטִּים וְאַחַת זְרוּעָה שְׂעוֹרִים - הָיָה מַכְנִיס חִטָּה בְּתוֹךְ שְׂדֵה שְׂעוֹרִים, אוֹ שְׂעוֹרָה בְּתוֹךְ שְׂדֵה חִטִּים - מָתָר, מִפְּנֵי שֶׁחִטִּים נִרְאוֹת כְּסוֹף שְׂדֵה חִטִּים, וּשְׂעוֹרָה נִרְאֵית כְּסוֹף שְׂדֵה שְׂעוֹרִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֲפִלּוּ חִטָּה אַחַת נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שְׂדֵה שְׂעוֹרִים, אוֹ שְׂעוֹרָה אַחַת נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שְׂדֵה חִטִּים - מָתָר, מִפְּנֵי שֶׁחִטִּין נִרְאוֹת כְּסוֹף שְׂדֵה לַחִטִּין, וּשְׂעוֹרִין נִרְאוֹת כְּסוֹף שְׂדֵה לַשְּׂעוֹרִין׃

ג. הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שָׂדוֹת, אַחַת זְרוּעָה חִטִּים וְאַחַת זְרוּעָה שְׂעוֹרִים - מָתָר לַעֲשׂוֹת בֵּינֵיהֶם תֵּלֶם, לִהְיוֹת זוֹרֵעַ אַחַת חִטָּה וְאַחַת שְׂעוֹרָה. הָיְתָה חִטָּה אַחַת מְבַלַּעַת בְּתוֹךְ שְׂדֵה שְׂעוֹרִין, אוֹ שְׂעוֹרָה אַחַת מְבַלַּעַת בְּתוֹךְ שְׂדֵה חִטִּין - אָסוּר׃

ד. הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שָׂדוֹת, אַחַת זְרוּעָה חִטִּים וְאַחַת זְרוּעָה שְׂעוֹרִין - אֵין מָתָר לַעֲשׂוֹת בֵּינֵיהֶן תֵּלֶם שֶׁל מִין אֶחָד. וּבִכְשֶׁתָּן - מָתָר,

תּוֹסֶפְתָּא

מִפְּנֵי שֶׁרוֹצֶה לְבַדּוֹק אֶת שָׁדֵהוּ. וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא תֶּלֶם מַפְסִיק מֵרֹאשׁ שָׂדֶה וְעַד רֹאשׁוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְאַבָּא יוֹסֵי חָנָן אִישׁ יְנִי אוֹמְרִין: דַּיָּן אֹרֶךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה. רַבִּי אוֹמֵר: מָתָר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ שׁוּרָה שֶׁל חַרְדָּל. כַּמָּה הוּא אֹרֶךְ הַשּׁוּרָה? עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה:

ה. אֵין מַקִּיפִין חַרְדָּל חָרִיעַ אֶלָּא לְחִיסִית בִּלְבַד; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְכֹל מַקִּיפִין חַרְדָּל חָרִיעַ, חוּץ מִן הַתְּבוּאָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לַעֲרוּגוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל יָרָק מַקִּיפִין אוֹתוֹ חַרְדָּל חָרִיעַ:

ו. הַסּוֹמֵךְ לְשָׂרְשֵׁי אִילָן שֶׁיִּבְשׁוּ, שֶׁהֵן גְּבוֹהִין מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, וְאִילָן שֶׁאֵין נוֹפוֹ גָּבוֹהַּ מִן הָאָרֶץ שִׁלְשָׁה טְפָחִים – זוֹרֵעַ תַּחְתָּיו יָרָק, וְסוֹמֵךְ לוֹ מִן אֶחָד מִבַּחוּץ. הָיוּ מוֹשְׁכוֹת מִן הַגֶּדֶר שִׁלְשָׁה טְפָחִים – לֹא יִפְחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה תְּלָמִים מִפְּלִשִּׁין, כְּדֵי שֶׁיְּהוּ נִרְאִין כְּשׁוּרָה. דֶּרֶךְ הַיְחִיד וְדֶרֶךְ הָרַבִּים, וְגֶדֶר שֶׁהוּא נָמוּךְ מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים – עוֹלֶה לְמִדַּת בֵּית רַבָּע. אֲבָל הַגָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים – אֵין עוֹלֶה לְמִדַּת בֵּית רַבָּע:

ז. כַּמָּה הִיא מִדַּת בֵּית רַבָּע? עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה מְרֻבַּעַת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֲפִלּוּ אֻרְכּוֹ כִּשְׁנַיִם בְּרָחְבּוֹ:

ח. עֲבוֹדַת יֶרֶק בְּיֶרֶק, אַחַר שִׁשָּׁה טְפָחִים – רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הִיא טְבוּלָה מְרֻבַּעַת. אֲפִלּוּ אִם אֵין שָׁם אֶלָּא קֶלַח אֶחָד – נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ שִׁשָּׁה טְפָחִים, בֵּין מִן הָאֶמְצַע וּבֵין מִן הַצְּדָדִין. הָיוּ קֶלָחִין נוֹטִין לוֹ לְאַרְבַּע רוּחוֹתָיו – מָתָר, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאִית כְּסוֹף שָׂדֶה:

ט. הַחַרְדָּל, וְהַפּוּלִין, וְהַשִּׁפִּין, אַף עַל פִּי שֶׁזְּרָעָן לְיֶרֶק – אֵין זוֹרְעִין אוֹתָן בַּעֲרוּגָה. פּוֹלִין הַגַּמְלוֹנִין וּפוֹל הַמִּצְרִי, בִּזְמַן שֶׁזְּרָעָן לְזֶרַע – אֵין זוֹרְעִין אוֹתָן בַּעֲרוּגָה. לְיֶרֶק – זוֹרְעִין אוֹתָן בַּעֲרוּגָה. וּשְׁאָר יְרָקוֹת שָׂדֶה וְיָרָקוֹת גִּנָּה, אַף עַל פִּי שֶׁזְּרָעָן לְזֶרַע – זוֹרְעִין אוֹתָן בַּעֲרוּגָה:

הַשָּׁלֵם

י. מָתָר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ תַּלְמִיּוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל טֶפַח טֶפַח, וְלִתֵּן לְתוֹכָן שִׁלְשָׁה שִׁלְשָׁה מִינִין, אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. מָתָר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ עֲרוּגִיּוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל שִׁשָּׁה שִׁשָּׁה טְפָחִים, וְלִתֵּן לְתוֹכָן חֲמִשָּׁה מִינִין, אַרְבַּע עַל אַרְבַּע רוּחוֹת הָעֲרוּגָה, וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. וּמָתָר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ גּוּמָּא קְטַנָּה שֶׁהִיא עֲמוּקָה טֶפַח, וְלִתֵּן לְתוֹכָהּ אַרְבָּעָה מִינִין, וְהוֹפְכִין לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. וּמָתָר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ תֶּלֶם, לְהִיוֹת נוֹטֵעַ קִשּׁוּאִין וּדְלוּעִין אֲבַטִּיחִים וּמְלָפְפוֹנוֹת וּפוֹל הַמִּצְרִי, וְהוֹפְכָן, אֵלּוּ לְצַד זֶה, וְאֵלּוּ לְצַד זֶה. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהֵא בֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ שִׁשָּׁה טְפָחִים:

יא. הַנּוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל קִשּׁוּאִין, שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִין, שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל אֲבַטִּיחִים, וּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל מְלָפְפוֹנוֹת, וּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל פּוֹל הַמִּצְרִי, אֲפִלּוּ כָּל שָׂדֵהוּ – מָתָר:

יב. וְקוֹצֵב בִּכְדֵי[14] שְׁנֵיהֶם – רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: שְׁנַיִם עָשָׂר אַמּוֹת. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: שְׁמוֹנָה אַמּוֹת. מַעֲשֶׂה הָיָה בְּכֹפַר פַּגִּי, וְעָשָׂה רַבִּי נְחֶמְיָה כִּדְבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל:

יג. שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין בְּיֶרֶק, אֹרֶךְ – שִׁשָּׁה טְפָחִים, וְרֹחַב – מְלוֹאוֹ. אֶחָד שׁוּרָה שֶׁל קִשּׁוּאִין[15], וְאֶחָד שׁוּרָה שֶׁל יָרָק, אֶחָד בִּתְבוּאָה, אֹרֶךְ – עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה עַל רֹחַב שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְשׁוּרָה שֶׁל יָרָק בְּיֶרֶק, אֹרֶךְ – שִׁשָּׁה טְפָחִים, וְרָחְבּוֹ – מְלוֹאוֹ. שֶׁל דְּלוּעִין בְּיֶרֶק, וּבֵין שׁוּרָה לַחֲבֶרְתָּהּ – שְׁנַיִם עָשָׂר אַמָּה. שׁוּרָה שֶׁל תְּבוּאָה בִּתְבוּאָה אוֹ בְּיֶרֶק

---

14 יֵשׁ גּוֹרְסִים: הַקּוֹצֵר בְּדִבְרֵי שְׁנֵיהֶם. פֵּרוּשׁ: הַקִּצּוּר שֶׁל דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָא.

15 בְּפֵרוּשׁ ר״ש עַל הַמִּשְׁנָיוֹת גָּרַס: ׳שֶׁל דְּלוּעִין׳.

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

אֶחָד מֵרֹאשׁ הַשָּׂדֶה וְעַד רֹאשׁוֹ, וְרוֹחַב שְׁלֹשָׁה תְּלָמִים שֶׁל פָּתִיחַ:

יד. אַחַת שׁוּרָה שֶׁל קִשּׁוּאִין, וְאַחַת שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין, וְאַחַת שׁוּרָה שֶׁל אֲבַטִּיחִים, וְאַחַת שׁוּרָה שֶׁל מְלָפְפוֹנוֹת, וְאַחַת שׁוּרָה שֶׁל פּוֹל הַמִּצְרִי, אֶחָד הַמְקַיֵּם קַלַּח אֶחָד לְזֶרַע - בֵּית רַבָּע, אוֹ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים וּרְחָבָה אַרְבַּע:

טו. נָכְרִי שֶׁהִרְכִּיב הַפַּרְסִין עַל גַּבֵּי עִבֵּשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן - נוֹטֵל הֵימֶנּוּ, וְחוֹזֵר וְנוֹטְעָן בְּמָקוֹם אַחֵר. הִרְכִּיב תֶּרֶד עַל גַּבֵּי יִרְבָּח, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן - נוֹטֵל הֵימֶנּוּ זֶרַע וְזוֹרֵעַ בְּמָקוֹם אַחֵר:

טז. יִשְׂרָאֵל שֶׁקָּיְמִים כִּלְאַיִם בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ - אֵין אֶחָיו הַכֹּהֲנִים נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ, אֶלָּא רוֹאִין אוֹתוֹ כְּצִיּוּן בֵּית הַקְּבָרוֹת. אֵין עוֹשִׂין עִם הַנָּכְרִים כִּלְאַיִם, אֲבָל עוֹקְרִין עִמּוֹ כִּלְאַיִם, מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֵט אֶת הַתְּפִלָּה:

יז. אֵין עוֹשִׂין עִם הַנָּכְרִי כִּלְאַיִם. אֶחָד כִּלְאֵי הַכֶּרֶם וְאֶחָד כִּלְאֵי זְרָעִים. וּבָעֲיָרוֹת הַמְּבֻלָּעוֹת, כְּגוֹן: בֵּית עָנָה, אִימָּא וְחַבְרוֹתֶיהָ - עוֹשִׂין עִם הַנָּכְרִי כִּלְאַיִם. כְּשֵׁם שֶׁהַכִּלְאַיִם בָּאָרֶץ - כָּךְ הַכִּלְאַיִם בְּחוּצָה לָאָרֶץ:

ישעיהו פרק ס

א קוּמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרֵךְ וּכְבוֹד יְהוָה עָלַיִךְ
זָרָח: **ב** כִּי־הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יְכַסֶּה־אֶרֶץ וַעֲרָפֶל
לְאֻמִּים וְעָלַיִךְ יִזְרַח יְהוָה וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ
יֵרָאֶה: **ג** וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ וּמְלָכִים לְנֹגַהּ
זַרְחֵךְ: **ד** שְׂאִי־סָבִיב עֵינַיִךְ וּרְאִי כֻּלָּם נִקְבְּצוּ בָאוּ־
לָךְ בָּנַיִךְ מֵרָחוֹק יָבֹאוּ וּבְנוֹתַיִךְ עַל־צַד
תֵּאָמַנָה: **ה** אָז תִּרְאִי וְנָהַרְתְּ וּפָחַד וְרָחַב לְבָבֵךְ
כִּי־יֵהָפֵךְ עָלַיִךְ הֲמוֹן יָם חֵיל גּוֹיִם יָבֹאוּ
לָךְ: **ו** שִׁפְעַת גְּמַלִּים תְּכַסֵּךְ בִּכְרֵי מִדְיָן וְעֵיפָה
כֻּלָּם מִשְּׁבָא יָבֹאוּ זָהָב וּלְבוֹנָה יִשָּׂאוּ וּתְהִלֹּת יְהוָה
יְבַשֵּׂרוּ: **ז** כָּל־צֹאן קֵדָר יִקָּבְצוּ לָךְ אֵילֵי נְבָיוֹת
יְשָׁרְתוּנֵךְ יַעֲלוּ עַל־רָצוֹן מִזְבְּחִי וּבֵית תִּפְאַרְתִּי
אַפְאֵר: **ח** מִי־אֵלֶּה כָּעָב תָּעוּפֶינָה וְכַיּוֹנִים אֶל־
אֲרֻבֹּתֵיהֶם: **ט** כִּי־לִי | אִיִּים יְקַוּוּ וֳאֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ
בָּרִאשֹׁנָה לְהָבִיא בָנַיִךְ מֵרָחוֹק כַּסְפָּם וּזְהָבָם
אִתָּם לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָיִךְ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי
פֵאֲרֵךְ: **י** וּבָנוּ בְנֵי־נֵכָר חֹמֹתַיִךְ וּמַלְכֵיהֶם
יְשָׁרְתוּנֵךְ כִּי בְקִצְפִּי הִכִּיתִיךְ וּבְרְצוֹנִי
רִחַמְתִּיךְ: **יא** וּפִתְחוּ שְׁעָרַיִךְ תָּמִיד יוֹמָם וָלָיְלָה
לֹא יִסָּגֵרוּ לְהָבִיא אֵלַיִךְ חֵיל גּוֹיִם וּמַלְכֵיהֶם
נְהוּגִים: **יב** כִּי־הַגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא־יַעַבְדוּךְ
יאבֵדוּ וְהַגּוֹיִם חָרֵב יֶחֱרָבוּ: **יג** כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן אֵלַיִךְ
יָבוֹא בְּרוֹשׁ תִּדְהָר וּתְאַשּׁוּר יַחְדָּו לְפָאֵר מְקוֹם
מִקְדָּשִׁי וּמְקוֹם רַגְלַי אֲכַבֵּד: **יד** וְהָלְכוּ אֵלַיִךְ
שְׁחוּחֵי בְּנֵי מְעַנַּיִךְ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ עַל־כַּפּוֹת רַגְלַיִךְ כָּל־
מְנַאֲצַיִךְ וְקָרְאוּ לָךְ עִיר יְהוָה צִיּוֹן קְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל: **טו** תַּחַת הֱיוֹתֵךְ עֲזוּבָה וּשְׂנוּאָה וְאֵין
עוֹבֵר וְשַׂמְתִּיךְ לִגְאוֹן עוֹלָם מְשׂוֹשׂ דּוֹר
וָדוֹר: **טז** וְיָנַקְתְּ חֲלֵב גּוֹיִם וְשַׁד מְלָכִים תִּינָקִי
וְיָדַעַתְּ כִּי אֲנִי יְהוָה מוֹשִׁיעֵךְ וְגֹאֲלֵךְ אֲבִיר
יַעֲקֹב: **יז** תַּחַת הַנְּחֹשֶׁת אָבִיא זָהָב וְתַחַת הַבַּרְזֶל
אָבִיא כֶּסֶף וְתַחַת הָעֵצִים נְחֹשֶׁת וְתַחַת הָאֲבָנִים
בַּרְזֶל וְשַׂמְתִּי פְקֻדָּתֵךְ שָׁלוֹם וְנֹגְשַׂיִךְ
צְדָקָה: **יח** לֹא־יִשָּׁמַע עוֹד חָמָס בְּאַרְצֵךְ שֹׁד
וָשֶׁבֶר בִּגְבוּלָיִךְ וְקָרָאת יְשׁוּעָה חוֹמֹתַיִךְ וּשְׁעָרַיִךְ
תְּהִלָּה: **יט** לֹא־יִהְיֶה־לָּךְ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם
וּלְנֹגַהּ הַיָּרֵחַ לֹא־יָאִיר לָךְ וְהָיָה־לָּךְ יְהוָה לְאוֹר
עוֹלָם וֵאלֹהַיִךְ לְתִפְאַרְתֵּךְ: **כ** לֹא־יָבוֹא עוֹד
שִׁמְשֵׁךְ וְיָרֵחֵךְ לֹא יֵאָסֵף כִּי יְהוָה יִהְיֶה־לָּךְ לְאוֹר
עוֹלָם וְשָׁלְמוּ יְמֵי אֶבְלֵךְ: **כא** וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים
לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֵצֶר מטעו מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי
לְהִתְפָּאֵר: **כב** הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי
עָצוּם אֲנִי יְהוָה בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה: {ס}

ישעיהו פרק סא

א רוּחַ אֲדֹנָי יְהוִה עָלָי יַעַן מָשַׁח יְהוָה אֹתִי לְבַשֵּׂר
עֲנָוִים שְׁלָחַנִי לַחֲבֹשׁ לְנִשְׁבְּרֵי־לֵב לִקְרֹא לִשְׁבוּיִם
דְּרוֹר וְלָאֲסוּרִים פְּקַח־קוֹחַ: **ב** לִקְרֹא שְׁנַת־רָצוֹן
לַיהוָה וְיוֹם נָקָם לֵאלֹהֵינוּ לְנַחֵם כָּל־
אֲבֵלִים: **ג** לָשׂוּם | לַאֲבֵלֵי צִיּוֹן לָתֵת לָהֶם פְּאֵר
תַּחַת אֵפֶר שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן תַּחַת אֵבֶל מַעֲטֵה תְהִלָּה
תַּחַת רוּחַ כֵּהָה וְקֹרְאָ לָהֶם אֵילֵי הַצֶּדֶק מַטַּע יְהוָה
לְהִתְפָּאֵר: **ד** וּבָנוּ חָרְבוֹת עוֹלָם שֹׁמְמוֹת רִאשֹׁנִים
יְקוֹמֵמוּ וְחִדְּשׁוּ עָרֵי חֳרֵב שֹׁמְמוֹת דּוֹר
וָדוֹר: **ה** וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וּבְנֵי נֵכָר
אִכָּרֵיכֶם וְכֹרְמֵיכֶם: **ו** וְאַתֶּם כֹּהֲנֵי יְהוָה תִּקָּרֵאוּ
מְשָׁרְתֵי אֱלֹהֵינוּ יֵאָמֵר לָכֶם חֵיל גּוֹיִם תֹּאכֵלוּ
וּבִכְבוֹדָם תִּתְיַמָּרוּ: **ז** תַּחַת בָּשְׁתְּכֶם מִשְׁנֶה
וּכְלִמָּה יָרֹנּוּ חֶלְקָם לָכֵן בְּאַרְצָם מִשְׁנֶה יִירָשׁוּ
שִׂמְחַת עוֹלָם תִּהְיֶה לָהֶם: **ח** כִּי אֲנִי יְהוָה אֹהֵב
מִשְׁפָּט שֹׂנֵא גָזֵל בְּעוֹלָה וְנָתַתִּי פְעֻלָּתָם בֶּאֱמֶת
וּבְרִית עוֹלָם אֶכְרֹת לָהֶם: **ט** וְנוֹדַע בַּגּוֹיִם זַרְעָם

וְצָאֶצָאֵיהֶם בְּתוֹךְ הָעַמִּים כָּל־רֹאֵיהֶם יַכִּירוּם כִּי
הֵם זֶרַע בֵּרַךְ יְהוָה: {פ}
י שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ בַּיהוָה תָּגֵל נַפְשִׁי בֵּאלֹהַי כִּי
הִלְבִּישַׁנִי בִּגְדֵי־יֶשַׁע מְעִיל צְדָקָה יְעָטָנִי כֶּחָתָן
יְכַהֵן פְּאֵר וְכַכַּלָּה תַּעְדֶּה כֵּלֶיהָ: יא כִּי כָאָרֶץ
תּוֹצִיא צִמְחָהּ וּכְגַנָּה זֵרוּעֶיהָ תַצְמִיחַ כֵּן | אֲדֹנָי
יְהוִה יַצְמִיחַ צְדָקָה וּתְהִלָּה נֶגֶד כָּל־הַגּוֹיִם:

ישעיהו פרק סב

א לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֶחֱשֶׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם לֹא
אֶשְׁקוֹט עַד־יֵצֵא כַנֹּגַהּ צִדְקָהּ וִישׁוּעָתָהּ כְּלַפִּיד
יִבְעָר: ב וְרָאוּ גוֹיִם צִדְקֵךְ וְכָל־מְלָכִים כְּבוֹדֵךְ
וְקָרָא לָךְ שֵׁם חָדָשׁ אֲשֶׁר פִּי יְהוָה יִקְּבֶנּוּ: ג וְהָיִית
עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת בְּיַד־יְהוָה וּצְנוּף מְלוּכָה
בְּכַף־אֱלֹהָיִךְ: ד לֹא־יֵאָמֵר לָךְ עוֹד עֲזוּבָה וּלְאַרְצֵךְ
לֹא־יֵאָמֵר עוֹד שְׁמָמָה כִּי לָךְ יִקָּרֵא חֶפְצִי־בָהּ
וּלְאַרְצֵךְ בְּעוּלָה כִּי־חָפֵץ יְהוָה בָּךְ וְאַרְצֵךְ
תְּבֻעָל: ה כִּי־יִבְעַל בָּחוּר בְּתוּלָה יִבְעָלוּךְ בָּנָיִךְ
וּמְשׂוֹשׂ חָתָן עַל־כַּלָּה יָשִׂישׂ עָלַיִךְ אֱלֹהָיִךְ: ו עַל־
חוֹמֹתַיִךְ יְרוּשָׁלַם הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים כָּל־הַיּוֹם וְכָל־
הַלַּיְלָה תָּמִיד לֹא יֶחֱשׁוּ הַמַּזְכִּרִים אֶת־יְהוָה אַל־
דֳּמִי לָכֶם: ז וְאַל־תִּתְּנוּ דֳמִי לוֹ עַד־יְכוֹנֵן וְעַד־
יָשִׂים אֶת־יְרוּשָׁלַם תְּהִלָּה בָּאָרֶץ: ח נִשְׁבַּע יְהוָה
בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ אִם־אֶתֵּן אֶת־דְּגָנֵךְ עוֹד מַאֲכָל
לְאֹיְבַיִךְ וְאִם־יִשְׁתּוּ בְנֵי־נֵכָר תִּירוֹשֵׁךְ אֲשֶׁר יָגַעַתְּ
בּוֹ: ט כִּי מְאַסְפָיו יֹאכְלֵהוּ וְהִלְלוּ אֶת־יְהוָה
וּמְקַבְּצָיו יִשְׁתֻּהוּ בְּחַצְרוֹת קָדְשִׁי: {ס} י עִבְרוּ
עִבְרוּ בַּשְּׁעָרִים פַּנּוּ דֶּרֶךְ הָעָם סַלּוּ סֹלּוּ הַמְסִלָּה
סַקְלוּ מֵאֶבֶן הָרִימוּ נֵס עַל־הָעַמִּים: יא הִנֵּה יְהוָה
הִשְׁמִיעַ אֶל־קְצֵה הָאָרֶץ אִמְרוּ לְבַת־צִיּוֹן הִנֵּה
יְשׁוּעֵךְ בָּא הִנֵּה שְׂכָרוֹ אִתּוֹ וּפְעֻלָּתוֹ
לְפָנָיו: יב וְקָרְאוּ לָהֶם עַם־הַקֹּדֶשׁ גְּאוּלֵי יְהוָה וְלָךְ
יִקָּרֵא דְרוּשָׁה עִיר לֹא נֶעֱזָבָה: {ס}

ישעיהו פרק סג

א מִי־זֶה | בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה זֶה
הָדָור בִּלְבוּשׁוֹ צֹעֶה בְּרֹב כֹּחוֹ אֲנִי מְדַבֵּר בְּצְדָקָה
רַב לְהוֹשִׁיעַ: ב מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ וּבְגָדֶיךָ
כְּדֹרֵךְ בְּגַת: ג פּוּרָה | דָּרַכְתִּי לְבַדִּי וּמֵעַמִּים אֵין־
אִישׁ אִתִּי וְאֶדְרְכֵם בְּאַפִּי וְאֶרְמְסֵם בַּחֲמָתִי וְיֶזַּ
נִצְחָם עַל־בְּגָדַי וְכָל־מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי: ד כִּי יוֹם
נָקָם בְּלִבִּי וּשְׁנַת גְּאוּלַי בָּאָה: ה וְאַבִּיט וְאֵין עֹזֵר
וְאֶשְׁתּוֹמֵם וְאֵין סוֹמֵךְ וַתּוֹשַׁע לִי זְרֹעִי וַחֲמָתִי הִיא
סְמָכָתְנִי: ו וְאָבוּס עַמִּים בְּאַפִּי וַאֲשַׁכְּרֵם בַּחֲמָתִי
וְאוֹרִיד לָאָרֶץ נִצְחָם: {ס} ז חַסְדֵי יְהוָה | אַזְכִּיר
תְּהִלֹּת יְהוָה כְּעַל כֹּל אֲשֶׁר־גְּמָלָנוּ יְהוָה וְרַב־טוּב
לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־גְּמָלָם כְּרַחֲמָיו וּכְרֹב
חֲסָדָיו: ח וַיֹּאמֶר אַךְ־עַמִּי הֵמָּה בָּנִים לֹא יְשַׁקֵּרוּ
וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ: ט בְּכָל־צָרָתָם | לא לוֹ צָר
וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחֶמְלָתוֹ הוּא
גְאָלָם וַיְנַטְּלֵם וַיְנַשְּׂאֵם כָּל־יְמֵי עוֹלָם: י וְהֵמָּה
מָרוּ וְעִצְּבוּ אֶת־רוּחַ קָדְשׁוֹ וַיֵּהָפֵךְ לָהֶם לְאוֹיֵב
הוּא נִלְחַם־בָּם: יא וַיִּזְכֹּר יְמֵי־עוֹלָם מֹשֶׁה עַמּוֹ
אַיֵּה | הַמַּעֲלָם מִיָּם אֶת רֹעֵי צֹאנוֹ אַיֵּה הַשָּׂם
בְּקִרְבּוֹ אֶת־רוּחַ קָדְשׁוֹ: יב מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה
זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מַיִם מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם
עוֹלָם: יג מוֹלִיכָם בַּתְּהֹמוֹת כַּסּוּס בַּמִּדְבָּר לֹא
יִכָּשֵׁלוּ: יד כַּבְּהֵמָה בַּבִּקְעָה תֵּרֵד רוּחַ יְהוָה
תְּנִיחֶנּוּ כֵּן נָהַגְתָּ עַמְּךָ לַעֲשׂוֹת לְךָ שֵׁם
תִּפְאָרֶת: טו הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה מִזְּבֻל קָדְשְׁךָ
וְתִפְאַרְתֶּךָ אַיֵּה קִנְאָתְךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ הֲמוֹן מֵעֶיךָ
וְרַחֲמֶיךָ אֵלַי הִתְאַפָּקוּ: טז כִּי־אַתָּה אָבִינוּ כִּי
אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֵנוּ אַתָּה יְהוָה

אֲבִינוּ גְּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ: יז לָמָּה תַתְעֵנוּ יְהוָה
מִדְּרָכֶיךָ תַּקְשִׁיחַ לִבֵּנוּ מִיִּרְאָתֶךָ שׁוּב לְמַעַן
עֲבָדֶיךָ שִׁבְטֵי נַחֲלָתֶךָ: יח לַמִּצְעָר יָרְשׁוּ עַם־
קָדְשֶׁךָ צָרֵינוּ בֹּוסְסוּ מִקְדָּשֶׁךָ: יט הָיִינוּ מֵעוֹלָם
לֹא־מָשַׁלְתָּ בָּם לֹא־נִקְרָא שִׁמְךָ עֲלֵיהֶם לוּא־
קָרַעְתָּ שָׁמַיִם יָרַדְתָּ מִפָּנֶיךָ הָרִים נָזֹלוּ:

ישעיהו פרק סד

א כִּקְדֹחַ אֵשׁ הֲמָסִים מַיִם תִּבְעֶה־אֵשׁ לְהוֹדִיעַ
שִׁמְךָ לְצָרֶיךָ מִפָּנֶיךָ גּוֹיִם יִרְגָּזוּ: ב בַּעֲשׂוֹתְךָ
נוֹרָאוֹת לֹא נְקַוֶּה יָרַדְתָּ מִפָּנֶיךָ הָרִים נָזֹלוּ:
{ס} ג וּמֵעוֹלָם לֹא־שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ עַיִן לֹא־
רָאְתָה אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה־לוֹ: ד פָּגַעְתָּ
אֶת־שָׂשׂ וְעֹשֵׂה צֶדֶק בִּדְרָכֶיךָ יִזְכְּרוּךָ הֵן־אַתָּה
קָצַפְתָּ וַנֶּחֱטָא בָּהֶם עוֹלָם וְנִוָּשֵׁעַ: ה וַנְּהִי כַטָּמֵא
כֻּלָּנוּ וּכְבֶגֶד עִדִּים כָּל־צִדְקֹתֵינוּ וַנֵּבֶל כֻּלָּנוּ כֶּעָלֶה
וַעֲוֹנֵנוּ כָּרוּחַ יִשָּׂאֻנוּ: ו וְאֵין־קוֹרֵא בְשִׁמְךָ מִתְעוֹרֵר
לְהֶחֱזִיק בָּךְ כִּי־הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ מִמֶּנּוּ וַתְּמוגֵנוּ בְּיַד־
עֲוֹנֵנוּ: ז וְעַתָּה יְהוָה אָבִינוּ אָתָּה אֲנַחְנוּ הַחֹמֶר
וְאַתָּה יֹצְרֵנוּ וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כֻּלָּנוּ: ח אַל־תִּקְצֹף
יְהוָה עַד־מְאֹד וְאַל־לָעַד תִּזְכֹּר עָוֹן הֵן הַבֵּט־נָא
עַמְּךָ כֻּלָּנוּ: ט עָרֵי קָדְשְׁךָ הָיוּ מִדְבָּר צִיּוֹן מִדְבָּר
הָיְתָה יְרוּשָׁלַם שְׁמָמָה: י בֵּית קָדְשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ
אֲשֶׁר הִלְלוּךָ אֲבֹתֵינוּ הָיָה לִשְׂרֵפַת אֵשׁ וְכָל־
מַחֲמַדֵּינוּ הָיָה לְחָרְבָּה: יא הַעַל־אֵלֶּה תִתְאַפַּק
יְהוָה תֶּחֱשֶׁה וּתְעַנֵּנוּ עַד־מְאֹד: {פ}

ישעיהו פרק סה

א נִדְרַשְׁתִּי לְלוֹא שָׁאָלוּ נִמְצֵאתִי לְלֹא בִקְשֻׁנִי
אָמַרְתִּי הִנֵּנִי הִנֵּנִי אֶל־גּוֹי לֹא־קֹרָא
בִשְׁמִי: ב פֵּרַשְׂתִּי יָדַי כָּל־הַיּוֹם אֶל־עַם סוֹרֵר
הַהֹלְכִים הַדֶּרֶךְ לֹא־טוֹב אַחַר
מַחְשְׁבֹתֵיהֶם: ג הָעָם הַמַּכְעִסִים אֹתִי עַל־פָּנַי

תָּמִיד זֹבְחִים בַּגַּנּוֹת וּמְקַטְּרִים עַל־
הַלְּבֵנִים: ד הַיֹּשְׁבִים בַּקְּבָרִים וּבַנְּצוּרִים יָלִינוּ
הָאֹכְלִים בְּשַׂר הַחֲזִיר וּפרק וּמְרַק פִּגֻּלִים
כֵּלֵיהֶם: ה הָאֹמְרִים קְרַב אֵלֶיךָ אַל־תִּגַּשׁ־בִּי כִּי
קְדַשְׁתִּיךָ אֵלֶּה עָשָׁן בְּאַפִּי אֵשׁ יֹקֶדֶת כָּל־
הַיּוֹם: ו הִנֵּה כְתוּבָה לְפָנַי לֹא אֶחֱשֶׁה כִּי אִם־
שִׁלַּמְתִּי וְשִׁלַּמְתִּי עַל־חֵיקָם: ז עֲוֹנֹתֵיכֶם וַעֲוֹנֹת
אֲבוֹתֵיכֶם יַחְדָּו אָמַר יְהוָה אֲשֶׁר קִטְּרוּ עַל־הֶהָרִים
וְעַל־הַגְּבָעוֹת חֵרְפוּנִי וּמַדֹּתָי פְּעֻלָּתָם רִאשֹׁנָה
עַל־ אֶל־ חֵיקָם: {ס} ח כֹּה | אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר
יִמָּצֵא הַתִּירוֹשׁ בָּאֶשְׁכּוֹל וְאָמַר אַל־תַּשְׁחִיתֵהוּ כִּי
בְרָכָה בּוֹ כֵּן אֶעֱשֶׂה לְמַעַן עֲבָדַי לְבִלְתִּי הַשְׁחֵית
הַכֹּל: ט וְהוֹצֵאתִי מִיַּעֲקֹב זֶרַע וּמִיהוּדָה יוֹרֵשׁ הָרַי
וּיְרֵשׁוּהָ בְחִירַי וַעֲבָדַי יִשְׁכְּנוּ־שָׁמָּה: י וְהָיָה הַשָּׁרוֹן
לִנְוֵה־צֹאן וְעֵמֶק עָכוֹר לְרֶבֶץ בָּקָר לְעַמִּי אֲשֶׁר
דְּרָשׁוּנִי: יא וְאַתֶּם עֹזְבֵי יְהוָה הַשְּׁכֵחִים אֶת־הַר
קָדְשִׁי הָעֹרְכִים לַגַּד שֻׁלְחָן וְהַמְמַלְאִים לַמְנִי
מִמְסָךְ: יב וּמָנִיתִי אֶתְכֶם לַחֶרֶב וְכֻלְּכֶם לַטֶּבַח
תִּכְרָעוּ יַעַן קָרָאתִי וְלֹא עֲנִיתֶם דִּבַּרְתִּי וְלֹא
שְׁמַעְתֶּם וַתַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבַאֲשֶׁר לֹא־חָפַצְתִּי
בְּחַרְתֶּם: {פ}
יג לָכֵן כֹּה־אָמַר | אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה עֲבָדַי | יֹאכֵלוּ
וְאַתֶּם תִּרְעָבוּ הִנֵּה עֲבָדַי יִשְׁתּוּ וְאַתֶּם תִּצְמָאוּ
הִנֵּה עֲבָדַי יִשְׂמָחוּ וְאַתֶּם תֵּבֹשׁוּ: יד הִנֵּה עֲבָדַי
יָרֹנּוּ מִטּוּב לֵב וְאַתֶּם תִּצְעֲקוּ מִכְּאֵב לֵב וּמִשֶּׁבֶר
רוּחַ תְּיֵלִילוּ: טו וְהִנַּחְתֶּם שִׁמְכֶם לִשְׁבוּעָה
לִבְחִירַי וֶהֱמִיתְךָ אֲדֹנָי יְהוִה וְלַעֲבָדָיו יִקְרָא שֵׁם
אַחֵר: טז אֲשֶׁר הַמִּתְבָּרֵךְ בָּאָרֶץ יִתְבָּרֵךְ בֵּאלֹהֵי
אָמֵן וְהַנִּשְׁבָּע בָּאָרֶץ יִשָּׁבַע בֵּאלֹהֵי אָמֵן כִּי נִשְׁכְּחוּ
הַצָּרוֹת הָרִאשֹׁנוֹת וְכִי נִסְתְּרוּ מֵעֵינָי: יז כִּי־הִנְנִי
בוֹרֵא שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וָאָרֶץ חֲדָשָׁה וְלֹא תִזָּכַרְנָה
הָרִאשֹׁנוֹת וְלֹא תַעֲלֶינָה עַל־לֵב: יח כִּי־אִם־שִׂישׂוּ

וְגִילוּ עֲדֵי־עַד אֲשֶׁר אֲנִי בוֹרֵא כִּי הִנְנִי בוֹרֵא אֶת־
יְרוּשָׁלַם גִּילָה וְעַמָּהּ מָשׂוֹשׂ: **יט** וְגַלְתִּי בִירוּשָׁלַם
וְשַׂשְׂתִּי בְעַמִּי וְלֹא־יִשָּׁמַע בָּהּ עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל
זְעָקָה: **כ** לֹא־יִהְיֶה מִשָּׁם עוֹד עוּל יָמִים וְזָקֵן אֲשֶׁר
לֹא־יְמַלֵּא אֶת־יָמָיו כִּי הַנַּעַר בֶּן־מֵאָה שָׁנָה יָמוּת
וְהַחוֹטֶא בֶּן־מֵאָה שָׁנָה יְקֻלָּל: **כא** וּבָנוּ בָתִּים
וְיָשָׁבוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פִּרְיָם: **כב** לֹא יִבְנוּ
וְאַחֵר יֵשֵׁב לֹא יִטְּעוּ וְאַחֵר יֹאכֵל כִּי־כִימֵי הָעֵץ יְמֵי
עַמִּי וּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם יְבַלּוּ בְחִירָי: **כג** לֹא יִיגְעוּ
לָרִיק וְלֹא יֵלְדוּ לַבֶּהָלָה כִּי זֶרַע בְּרוּכֵי יְהוָה הֵמָּה
וְצֶאֱצָאֵיהֶם אִתָּם: **כד** וְהָיָה טֶרֶם־יִקְרָאוּ וַאֲנִי
אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע: **כה** זְאֵב
וְטָלֶה יִרְעוּ כְאֶחָד וְאַרְיֵה כַּבָּקָר יֹאכַל־תֶּבֶן וְנָחָשׁ
עָפָר לַחְמוֹ לֹא־יָרֵעוּ וְלֹא־יַשְׁחִיתוּ בְּכָל־הַר קָדְשִׁי
אָמַר יְהוָה: {ס}

ישעיהו פרק סו

א כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי
אֵי־זֶה בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאֵי־זֶה מָקוֹם
מְנוּחָתִי: **ב** וְאֶת־כָּל־אֵלֶּה יָדִי עָשָׂתָה וַיִּהְיוּ כָל־
אֵלֶּה נְאֻם־יְהוָה וְאֶל־זֶה אַבִּיט אֶל־עָנִי וּנְכֵה־רוּחַ
וְחָרֵד עַל־דְּבָרִי: **ג** שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מַכֵּה־אִישׁ זוֹבֵחַ
הַשֶּׂה עֹרֵף כֶּלֶב מַעֲלֵה מִנְחָה דַּם־חֲזִיר מַזְכִּיר
לְבֹנָה מְבָרֵךְ אָוֶן גַּם־הֵמָּה בָּחֲרוּ בִּדְרָכֵיהֶם
וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם נַפְשָׁם חָפֵצָה: **ד** גַּם־אֲנִי אֶבְחַר
בְּתַעֲלֻלֵיהֶם וּמְגוּרֹתָם אָבִיא לָהֶם יַעַן קָרָאתִי וְאֵין
עוֹנֶה דִּבַּרְתִּי וְלֹא שָׁמֵעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי
וּבַאֲשֶׁר לֹא־חָפַצְתִּי בָּחָרוּ: {ס} **ה** שִׁמְעוּ דְבַר־
יְהוָה הַחֲרֵדִים אֶל־דְּבָרוֹ אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם
מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד יְהוָה וְנִרְאֶה
בְשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יֵבֹשׁוּ: **ו** קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר קוֹל
מֵהֵיכָל קוֹל יְהוָה מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֹיְבָיו: **ז** בְּטֶרֶם
תָּחִיל יָלָדָה בְּטֶרֶם יָבוֹא חֶבֶל לָהּ וְהִמְלִיטָה
זָכָר: **ח** מִי־שָׁמַע כָּזֹאת מִי רָאָה כָּאֵלֶּה הֲיוּחַל
אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם־יִוָּלֵד גּוֹי פַּעַם אֶחָת כִּי־חָלָה
גַם־יָלְדָה צִיּוֹן אֶת־בָּנֶיהָ: **ט** הַאֲנִי אַשְׁבִּיר וְלֹא
אוֹלִיד יֹאמַר יְהוָה אִם־אֲנִי הַמּוֹלִיד וְעָצַרְתִּי אָמַר
אֱלֹהָיִךְ: {ס} **י** שִׂמְחוּ אֶת־יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל־
אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל־הַמִּתְאַבְּלִים
עָלֶיהָ: **יא** לְמַעַן תֵּינְקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשְׁדּ תַּנְחֻמֶיהָ
לְמַעַן תָּמֻצוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ: {ס} **יב** כִּי־
כֹה | אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹטֶה־אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם
וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וִינַקְתֶּם עַל־צַד תִּנָּשֵׂאוּ
וְעַל־בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֲשָׁעוּ: **יג** כְּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ
תְּנַחֲמֶנּוּ כֵּן אָנֹכִי אֲנַחֶמְכֶם וּבִירוּשָׁלַם
תְּנֻחָמוּ: **יד** וּרְאִיתֶם וְשָׂשׂ לִבְּכֶם וַעֲצְמוֹתֵיכֶם
כַּדֶּשֶׁא תִּפְרַחְנָה וְנוֹדְעָה יַד־יְהוָה אֶת־עֲבָדָיו וְזָעַם
אֶת־אֹיְבָיו: {ס} **טו** כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא
וְכַסּוּפָה מַרְכְּבֹתָיו לְהָשִׁיב בְּחֵמָה אַפּוֹ וְגַעֲרָתוֹ
בְּלַהֲבֵי־אֵשׁ: **טז** כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחַרְבּוֹ
אֶת־כָּל־בָּשָׂר וְרַבּוּ חַלְלֵי יְהוָה: **יז** הַמִּתְקַדְּשִׁים
וְהַמְטַהֲרִים אֶל־הַגַּנּוֹת אַחַר אחד אַחַת בַּתָּוֶךְ
אֹכְלֵי בְּשַׂר הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעַכְבָּר יַחְדָּו יָסֻפּוּ
נְאֻם־יְהוָה: **יח** וְאָנֹכִי מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבֹתֵיהֶם
בָּאָה לְקַבֵּץ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְּשֹׁנוֹת וּבָאוּ וְרָאוּ
אֶת־כְּבוֹדִי: **יט** וְשַׂמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם |
פְּלֵיטִים אֶל־הַגּוֹיִם תַּרְשִׁישׁ פּוּל וְלוּד מֹשְׁכֵי קֶשֶׁת
תֻּבַל וְיָוָן הָאִיִּים הָרְחֹקִים אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ אֶת־
שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת־כְּבוֹדִי
בַּגּוֹיִם: **כ** וְהֵבִיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם מִכָּל־הַגּוֹיִם |
מִנְחָה | לַיהוָה בַּסּוּסִים וּבָרֶכֶב וּבַצַּבִּים וּבַפְּרָדִים
וּבִכְרָכֹרוֹת עַל הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַם אָמַר יְהוָה
כַּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בִּכְלִי טָהוֹר
בֵּית יְהוָה: **כא** וְגַם־מֵהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לַלְוִיִּם

אָמַר יְהוָה׃ **כב** כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם ׀ הַחֲדָשִׁים
וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לְפָנַי
נְאֻם־יְהוָה כֵּן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם׃ **כג** וְהָיָה
מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל־
בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר יְהוָה׃ **כד** וְיָצְאוּ וְרָאוּ
בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא
תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל־בָּשָׂר׃
{ש}

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת נח

יום ראשון	ט 15	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין סג **ירושלמי:** חלה ב **תוספתא:** דמאי ד **נ"ך:** ישעיהו ס	**א' דראש חודש מרחשון** עלות השחר (72 דק') ... 5:30 | חצות היום ..... 12:24 נץ החמה ..... 6:42 | שקיעה ..... 6:05 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:58 | צאת הכוכבים ..... 6:18 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:33 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:17
יום שני	א 16	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין סד **ירושלמי:** חלה ג **תוספתא:** דמאי ה **נ"ך:** ישעיהו סא	**ב' דראש חודש מרחשון** עלות השחר (72 דק') ... 5:30 | חצות היום ..... 12:24 נץ החמה ..... 6:42 | שקיעה ..... 6:03 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:59 | צאת הכוכבים ..... 6:17 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:33 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:15
יום שלישי	ב 17	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין סה **ירושלמי:** חלה ד **תוספתא:** דמאי ו **נ"ך:** ישעיהו סב	עלות השחר (72 דק') ... 5:31 | חצות היום ..... 12:23 נץ החמה ..... 6:43 | שקיעה ..... 6:02 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:59 | צאת הכוכבים ..... 6:16 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:33 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:14
יום רביעי	ג 18	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין סו **ירושלמי:** חלה ה **תוספתא:** דמאי ז **נ"ך:** ישעיהו סג	עלות השחר (72 דק') ... 5:32 | חצות היום ..... 12:23 נץ החמה ..... 6:44 | שקיעה ..... 6:01 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:00 | צאת הכוכבים ..... 6:15 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:33 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:13
יום חמישי	ד 19	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין סז **ירושלמי:** חלה ו **תוספתא:** דמאי ח **נ"ך:** ישעיהו סד	עלות השחר (72 דק') ... 5:33 | חצות היום ..... 12:23 נץ החמה ..... 6:45 | שקיעה ..... 6:00 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:00 | צאת הכוכבים ..... 6:14 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:34 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:12
יום ששי	ה 20 הדלקת נרות (40 דק'): 5:19 (20 דק'): 5:39	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין סח **ירושלמי:** חלה ז **תוספתא:** כלאים א **נ"ך:** ישעיהו סה	**ערב שבת קודש** עלות השחר (72 דק') ... 5:33 | חצות היום ..... 12:23 נץ החמה ..... 6:45 | שקיעה ..... 5:59 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:00 | צאת הכוכבים ..... 6:12 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:34 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:11
שב"ק	ו 21 מוצש"ק לשיטת ר"ת: 7:10	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין סט **ירושלמי:** חלה ח **תוספתא:** כלאים ב **נ"ך:** ישעיהו סו	**פרשת נח** עלות השחר (72 דק') ... 5:34 | חצות היום ..... 12:23 נץ החמה ..... 6:46 | שקיעה ..... 5:58 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:01 | צאת הכוכבים ..... 6:11 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:34 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:10

"אֵיךְ זוֹכִים לְסִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא? עַל יְדֵי תְּפִלָּה! עַל יְדֵי שֶׁאָדָם מַכִּיר שֶׁבִּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - הוּא אֵינוֹ יָכוֹל, וְהוּא צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל אֲלָיו, זֶה מַה שֶּׁמַּמְשִׁיךְ לוֹ אֶת הַיְשׁוּעוֹת!"

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)